

**EĞİTİM
FAKÜLTELERİNDE
ETNİKLER ARASI
ENTEGRASYONUN
KULLANIMINDA
TEORİK VE PRATİK
BAKIŞ AÇILARI**

Üsküp 2015

İşbu yayın, USAID'nin Eğitimde Etniklerarası Entegrasyon Projesi ve LOYA – Balkan iş birliği Merkezi iş birliğinden ortaya çıkan destekler sayesinde hazırlanmıştır. USAID'nin Eğitimde Etniklerarası Entegrasyon Projesi, Makedonya Vatandaşlık Eğitim Merkezi (MCGO) tarafından uygulanmıştır. Yayın içerikleri tamamen müelliflere ait olup, ABD'nin Uluslararası Kalkınma Ajansı ve Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin tavırlarını ifade etmemektedir.

Yayınlayan:

USAID'nin Eğitimde Etniklerarası Entegrasyon Projesi Çerçevesinde MCGO

Yazarlar:

Prof. Dr. Valentina Gulevska
Dr. Lulzim Mehmedi
Prof. Dr. Rozalina Popova-Koskarova
Prof. Dr. Tatyana Atanasoska
Doç. Dr. Trayçe Stoyanov
Nebojša Moysoski
Tülay Tahir
Snejana Yankulovska
Ana Piskaçeva

Uzman Redaksiyon:

Doç. Dr. Maya Muhik

Yayın Hazırlıklarında İş Birliği Yapılan Kişiler:

Loreta Georgieva
Buyar Luma
Svetlana Gaşoska
Elmedina Şafi
Aleksandra Apostolska
Blerim Yaşari

Türkçeye Çeviri: Kefayet Abdurrahman Tahir

Tasarım: koma.mk

İÇERİK

KISALTMALAR.....	5
SÖZLÜK.....	6
ÖNSÖZ.....	7
GİRİŞ.....	9
BİRİNCİ KISIM	17
1. EĞİTİMDEKİ ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELER İLE ONLARDAN UZAK DURULMASI İMKANLARI	
Prof. Dr. Rozalina Popova-Kaskarova.....	14
1.1. Önyargılar ve Kalıplaşmış Düşünceler Nedir ve Hangi Şekilde Ortaya Çıkarlar?.....	14
1.2. Önyargılar ve Kalıplaşmış Düşüncelerin Etnikler Arası Entegrasyona Katkı Sağlayacak Şekilde Okulun Rolü.....	15
1.3. Önyargılar ve Kalıplaşmış Düşüncelerin Azaltılmasında Öğretmenlerin Rolü.....	19
2. ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK TEORİLERİNE BAKIŞ AÇISI, KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİKLERİN GELİŞİMİ VE ÖNYARGILAR İLE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN ÖNLENMESİ	
Doç. Dr. Trayçe Stoyanov.....	25
2.1 Kültür ve Kimlik.....	25
2.2. Çok Kültürlülüğten Kültürler Arasına Doğru ve Çok Kültürlü /Çok Etnikli Entegre Toplumunda Etnikler Arası Entegrasyon İhtiyacı.....	27
2.3. Etnikler Arası Entegrasyon ve Kültürler Arası Yetkinliklerin Gelişimi.....	33
İKİNCİ KISIM	55
3. İKİNCİ KISIM 3. TOPLUMDAKİ DEĞİŞİKLİKLERİN ETKENİ OLARAK TOPLUM VE ONUN MİSYONU	
Prof. Dr. Tatyana Atanasoska.....	39
3.1. Resmi Kurum ve Özel Bir Yer Durumunda Okul.....	39
3.2. Okulun Eğitim - Öğretim Amaçları ile Etnikler Arası Entegrasyon.....	40
3.3. Okuldaki Çok Kültürlü Eğitimin Boyutları.....	40
3.4. Kültür Entegre Sınıfının Tanımlanması.....	42

3.5. Okulda Etnikler Arası Entegrasyon Değişiklikleri Getirilmesine İlişkin Yaklaşım Şekli ve Örnekler.....	45
3.6. Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Değişikliklerinin Uygulanması Faaliyetleri.....	46

İKİNCİ BÖLÜM

4. KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİKLER VE ONLARIN EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ ÖNEMİ

Prof. Dr. Valentina Gulevska.....	39
4.1. Öğretmenlerin Kültürler Arası Yetkinliklerinin Önemi	70
4.2. Öğretmenlerin Kültürler Arası Yetkinliklerinin Gelişimi	70
4.3. Öğretmenlerdeki Kültürler Arası Yetkinliklerin Yapısı	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

5. FARKLI ETNİK KÖKENLİ OLAN ÖĞRENCİLER ARASINDAKİ KARŞILIKLI İŞBİRLİĞİ FAALİYETLERİ VE OKULDA ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON FAALİYETLERİNİN UYGULANMASINDAKİ BAŞARILI PRATİKLER

EEEP Ekibi.....	85
5.1. EEEP Kapsamında Ortak Öğrenci Faaliyetlerinden Birkaç Tecrübe	85
5.2. Kırçova “Sande Şteryoski” İlköğretim Okulu’nda Etnikler Arası Entegrasyon Faaliyetleri Kapsamında Uygulananlardan Başarılı Örnekler.....	91

KAYNAK	146
--------------	-----

EKLER.....	149
------------	-----

EK 1.....	150
EK 2.....	157

KISALTMALAR

- EGB** ▶ Eğitim Geliştirme Bürosu
- DSM** ▶ Devlet Sınav Merkezi
- DEM** ▶ Devlet Eğitim Müfettişliği
- BİİT** ▶ Bilgi İşlem-İletişim Teknolojileri
- EEE** ▶ Eğitimde Etnikler Arası Eğitim
- MVEM** ▶ Makedonya Vatandaşlık Eğitim Merkezi
- HBE** ▶ Hayat Becerileri Eğitimi
- SK** ▶ Sınıf Konseyi
- EEEP** ▶ USAID'nin Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi
- OKB** ▶ Okul Konseyi Başkanı
- MC** ▶ Makedonya Cumhuriyeti
- SİT (OEE)** ▶ Okul Entegrasyon Ekibi
- OK** ▶ Okul Konseyi
- USAID** ▶ ABD'nin Uluslararası Gelişim Ajansı
- FSE** ▶ Fiziki ve Sağlık Eğitimi
- UEÖM** ▶ Uzman Eğitimi ve Öğrenimi Merkezi
- İHÇGM** ▶ İnsan Hakları ve Çatışmaların Giderilmesi Merkezi

SÖZLÜK

Söz konusu yayının daha büyük bir kolaylıkla okunabilmesi amacıyla, eğitimde etnikler arası entegrasyon alanındaki kavram ve kısaltmaların anlamlarına genel bir bakış açısı gerçekleştirilmiştir.

KİMLİ KONUŞMA – Cinsiyet, etnik mensubiyet, dini veya ırki özellikler gibi özel ihtiyaçlar ve cinsi tercih açısından bir kişiyi veya bütün bir gurubu küçük düşürecek olan konuşmadan ibarettir.

İRKÇİLİK – Diğer bir kültür veya bir etnisitenin üzerine kendi kültür veya üstünlüğüne gerçek anlamda inanmak ve emin olmak. Bundan hareketle ırkçılık, kendi kültürünün sistem ve standart değerlerine binaen, diğer kültürler ve etnisiteler üzerine yargılmalarda bulunmak ve kararlar almak anlamlarını da taşımaktadır.

ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK – Bir toplumda yer alan toplulukların kültür çeşitliliği ve onun tanıtılmasına ilişkin olarak politikaları. Çok kültürlülük, politik felsefe ve bir toplumdaki kültür ile dini çeşitlilik yaklaşım tarzı çerçevesinde fikirler birliğini temsil etmektedir.

KÜLTÜRLER ARASI İRTİBATLAR – Çok kültürlülüğün pasifliği eleştirisi olarak ortaya çıkan etkileşimi ve diyalogunun tanıtılmasına ilişkin çalışmalar yapmaktadır.

EEE – Eğitimde etnikler arası entegrasyon. Eğitim alanında organize edilen tüm faaliyetleri kapsamakta ve okulların kendilerini ile okullar arası ilişkileri göz önünde bulundurarak eğitimde etnikler arası entegrasyon gelişimlerini amaçlamaktadır.

ÖNYARGILAR – Bilinçli sonuçlar üzerine kurulmuş olmayan ve tecrübeli ispatlarla örtülmeyen tavırlar.

KALİPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELER – Gurup mensupları arasındaki farklılıkların göz önünde tutulmamasıyla birlikte, gurupta bulunan her bir üyeye aynı özelliklerin yazılması.

YBE – YAŞAM BECERİLERİ EĞİTİMİ. Hayattaki günlük olaylarla başarılı ve etkili bir şekilde baş edebilmek adına, öğrencilerde olumlu davranışlarla ilgili olarak (eleştirel düşünmek, kişiler arası beceriler, kendisiyle ilgili bilincin uyandırılması) beceri geliştirme eğitimi anlamlarını taşımaktadır.

SİT/SİT'LER (OKUL ENTEGRASYON EKİBİ) – İlköğretim okulları ve liseler arasında uygulanmakta olan kilit hususlarda ortaya çıkan okul entegrasyon ekipleri (İngilizceden - School Integration Team). SİT'ler, şu üyelerden oluşmaktadır: okul müdürü, uzman kadro, sınıf öğretmenliği öğretmeni ve branş öğretmeni ile okul konseyi üyesi. Birden fazla dilde eğitim sunulan okullarda, SİT'lerin yapısı, etnik dengenin sağlanabilmesi amacıyla birden fazla üyeden oluşmaktadır.

EEEP – USAID tarafından desteklenmekte olan Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi, Makedonya Vatandaşlık Eğitimi Merkezi (MCGO) tarafından birkaç yerel sivil toplum kuruluşu ortaklığında gerçekleştirilmektedir.

ÖNSÖZ

Makedonya Cumhuriyeti, çok eski geçmişinden beri içinde çok fazla kültürü barındırmakta olan bir ülkedir. Onları maddi ve manevi kültür mirasında, mimaride, folklörde, yemek geleneklerinde hatta ve hatta günlük yaşantımızda vazgeçilmezlerimizden olan pratik işlerimizde ve geleneklerimizde belirgin bir şekilde görmek mümkündür. Çoğu zaman ciddi zorlukların ortaya çıkmasına rağmen çok kültürlülük ve sakince bir arada yaşamak hususu, Makedonya Cumhuriyeti'nin devletçilik temelinde yer alan bir husustur. Eğitimde etnikler arası entegrasyon süreci, birlikte yaşamak ve geleceği birlikte inşa etmek gibi Makedonya Cumhuriyeti'nin karşılaşmış olduğu modern zorluklar, çok kültürlü toplum fikrinin daha iyi bir şekilde anlaşılması ve benimsenmesine ilişkin olarak düzgün bir şekilde temsil edilmeli, anlaşılmalı ve toplum sınırları içerisinde özümsemelidir.

Çok kültürlülüğün, kültürler arası irtibatların, onların anlamlarının ve toplumdaki gerçekliğinin yanı sıra karşılaşmış olduğumuz zorluklar ve ülke yelpazesinde tüm kültür guruplarında mevcut olan zenginliklerle birlikte ortaya çıkmalarının çerçevesinde, disiplinler arası eğitimin kullanılması ihtiyacı, bizlere teoride olduğu kadar, pratikte de eğitimin çok kültürlü ve kültürler arası olması hususunun geleceğe yönelik ciddi bir yatırım olacağı sonucunu ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda USAID'nin beş yıl boyunca devam etmekte olan Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi'nin misyonunu ve amaçları kısa hatlarda aktarmaya çalışacağız. Makedonya Cumhuriyeti'ndeki EEEP'nin asıl misyonu, okullarda, diğer eğitim kurumlarında ve toplumun genelinde güçlü bir etnikler arası entegrasyona ulaşabilmesidir. Anılan misyonun gerçekleştirilmesi adına EEEP, uyguladığı bir takım faaliyetler sayesinde sadece eğitimde değil, toplumun genelinde Makedonya'nın ihtiyaç duyduğu dayanıklı etnikler arası entegrasyona ulaşabilmek doğrultusunda ihtiyaç duyulan havanın yaratılmasına yönelik çalışmalar yürütmektedir. Söz konusu faaliyetler, Makedonya Cumhuriyeti'nin tüm ilköğretim okullarında ve liselerinde bulunan öğrenciler, veliler, öğretmenler, idari kadro, yöneten kadro ve okul konseyi üyelerine odaklanmış vaziyettedir. Diğer taraftan anılan değişikliklerdeki istikrarın elde edilebilmesi ve ortak öğrenci faaliyetlerinin uygulanmasına ilişkin olarak yeteneklerin hızlandırılması faaliyetlerine katılım sağlanması adına, kilit eğitim kurumlarında ve ülke çapında ile yerel çapta görev yapan eğitim müfettişleri kilit rolde bulunmaktadır.

EEEE'nin uygulanması aşamalarındaki bütünsel yaklaşım şekli kapsamında, eğitimde etnikler arası entegrasyonun güçlendirilmesine ilişkin olarak her tarafın aktif bir şekilde dahil olduğu bir ortam meydana gelmektedir. Onlar, eğitimde etnikler arası entegrasyonun önemini ve ona karşı hangi şekilde hareket edeceklerini iyi bir şekilde anlamaktadırlar.

EEEE'nin Temel Amaçları Şunlardır:

- ☑ Eğitimde etnikler arası entegrasyon bilincinin inşa edilmesi;
- ☑ EEE faaliyetlerinin uygulanması doğrultusunda öğretmenlerin, okul müdürlerinin, uzman kadronun, okul konseylerinin ve belediyelerde eğitimden sorumlu yetkililerin yetkinliklerinin geliştirilmesi;
- ☑ Farklı dillerde eğitim gören öğrenciler arasındaki doğrudan entegrasyonun sağlanması ve çok kültürlü ile kültürler arası eğitim imkanlarının oluşturulması;
- ☑ Eğitimde etnikler arası entegrasyonun desteklenmesine ilişkin teknik desteğin ve teşvikin sağlanması;
- ☑ EEE'nin kurumsallaştırılması ve güçlü bir gelişimin kaydedilmesi.

EEEP'nin amaç ve misyonunun gerçekleştirilmesi amacıyla söz konusu faaliyetler, aşağıda ifade edilen dört tamamlayıcı unsur yardımıyla gerçekleştirilmektedir:

UNSUR1: Kamuoyu ve toplulukların bilgilendirilmesi

UNSUR2: Okularda ve belediyenin eğitim yetkililerindeki idari kadronun kapasitesinin geliştirilmesi

UNSUR3: Model okul

UNSUR4: Okullar ile yerel toplulukların teşvik edilmesinin sağlanması

GİRİŞ

NEDEN ÖĞRETMENLİK FAKÜLTELERİNDE EĞİTİMDE ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON?

Eğitim, çocukların ve gençlerin kişiliklerinin oluşturulmasını etkilemekle birlikte, diğerleriyle ortak hayat içeriklerinin ve yeni şekillerin oluşturulması amacıyla hayat seçimlerini yaparken yeni bakış açılarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Toplumdaki çok kültürlülüğün gerçekleştirilmesi, eğitim plan ve programlarında, eğitim içeriklerinde ve pratiklerinde olmak üzere herşeyden önce eğitim alanındaki saygı, kabullenmek ve kültür farklılıklarına karşılıklı yaslanabilmek yaklaşımının entegrasyonu olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Bundan dolayı çağdaş toplumlardaki eğitim kurumlarının, kendi yapacakları iş sayesinde vatandaşlık toplumunun ortak standartları gibi çok kültürlülük konuları ile yirmi birinci yüzyıldaki toplumların gelişim stratejilerine ait stratejilerdeki kilit belirlemelerine ilişkin toplumsal yapının değiştirilmesi görevleri vardır.

Dört farklı dilde (Makedonca, Arnavutça, Türkçe ve Sırpça) eğitim sunan çok kültürlü bir toplum olan Makedonya Cumhuriyeti'nde, etnik bakımından karışık yapıya sahip olan çok sayıda okul mevcuttur. Makedonya sınırları içerisinde bulunan toplam

440 okuldan 115 ilköğretim okulu ve lisede eğitimlerin iki veya üç farklı dilde eğitim sunmaktadır. Ülkede, eğitimde etnikler arası entegrasyon çalışmaları alanında, EEEP ihtiyaçlarına yönelik olarak okullar arasında yapılan analiz çalışmaları çerçevesinde, birden fazla dilde eğitim sunan okulların paralel bir şekilde çalıştıkları görülmüştür. İlköğretim okulları ve “karışık” liselerde farklı dillerde eğitim gören öğrencilerin oldukça büyük bir kısmı fiziksel olarak ayrı ayrı eğitim görmektedir. Aynı çatı altında eğitim görmeleri durumlarında bile söz konusu binanın farklı kısımlarında veya farklı devreler şeklinde eğitimlerini sürdürmektedirler. Tek dilli okullarda farklı dillerde eğitim gören öğrencilerin ise birbirleri arasında entegre olmaları mümkün değildir. Hem tek dilde hem de birden fazla dilde eğitim sunan okullarda okuyan, farklı etniteler veya dillerden olan öğrencilerin yakın ilişkilerinde, diğerlerine ilişkin daha öncesinden kendilerinde mevcut olan önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerden dolayı aksaklıklar görülmektedir. Farklı etnisitelerden olan öğrencilerdeki yakın ilişkilerin oluşturulması, sadece birden fazla dilde eğitim sunan okullarda değil, farklı dillerde eğitim sunan tek dilli okullar arasında da ortak öğrenci faaliyetleri düzenleyerek mevcut durumun iyileştirilmesi ve geliştirilmesi mümkündür. Bu amaca yönelik olarak EEEP, okul çapında tüm alanları kapsayacak şekilde eğitim ve eğitim dışı ortak öğrenci faaliyetleri ve öğretmenlerin profesyonel gelişimleri programları düzenleyerek, eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetleri çerçevesinde sürekli olarak gelişim kaydetmeyi amaçlamaktadır. Bunların yanı sıra EEEP, ülkedeki tüm ilköğretim okulları ve liseler çerçevesinde, öğrencileri, velileri, öğretmenleri, okul müdürlerini, uzman kadro ekibini, okul konseylerini de dahil ederek, okullar çapında eğitim ve danışman görüşmeleri programlarına odaklanarak farklı etnik kökenli olan öğrencilerle birlikte, ortak faaliyetler metodolojisi ve yeteneklerinin uygulanması doğrultusunda hareket etmektedir. Kullanılan metodolojinin içeriğinde önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin azaltılması, diğer taraftan da öğrenciler arasındaki arkadaşlığın ve iletişim seviyesinin en onurlu bir şekilde yükseltilmesi kısmı yer almaktadır. Bahse konu bütünsel yaklaşım şekli, yakın irtibatları, aktif iletişimi ve farklı etnik/dil topluluklarına ait çocuklar ile gençler arasındaki iş birliğinin teşvik edilmesi amacıyla kullanılmaktadır.

Eğitim sistemi içerisinde etnikler arası entegrasyon mekanizmasının en dayanıklı şekilde sürdürülmesi yolunda, Eğitim ve Bilim Bakanlığı (EBB), Eğitimi Geliştirme Bürosu (EGB), UzmanEğitim ve Öğretim Merkezi (UÖEM), Devlet Eğitim Müfettişliği (DEM) ve Devlet Sınav Merkezi (DSM) kilit eğitim kurumlarıdır. Bundan dolayı ulusal çaptaki

uzmanlar ve tecrübeli eğitimcilerin de desteğinin alınmasıyla birlikte söz konusu kurum danışmanları, okul entegrasyon ekiplerinin, uzman kadronun, okul konseylerinin ve belediyelerdeki eğitimden sorumlu yetkililerin EEE hususlarında eğitime ilişkin olarak modül tasarlama ile danışmanlık hizmetleri konusunda teknik destek sağlanmaktadır. Bunlar, okuldaki ortak öğrenci faaliyetlerinin takip edilmesi sistemi ile danışmanlar sistemine de eklenmiş durumdadırlar. Devlet eğitim Müfettişliği (DEM) ile yapılan iş birliği neticesinde, okul çalışma kalitesine ilişkin mevcut olan göstergelerde değişiklik daha doğrusu EEE göstergelerinin tamamlanması işi yapılmıştır. Okulların Entegre Değerlendirmesi Kılavuzu, Devlet eğitim Müfettişliği'nde görev yapmakta olan müfettişlerin eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetleri çerçevesinde takip etme ve değerlendirme odaklı çalışabilmeleri adına yeni unsurlar içermektedir. Diğer taraftan, eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetleri sürecine yerel çapta belediyeler ve yerel topluluklar da aktif bir şekilde dahil olunmuştur.

Yükseköğretim konseptinin entegrasyonundan hareket edilerek eğitim sistemindeki etnikler arası entegrasyonun dayanıklılığın oluşturulması amacıyla EEEP, eğitim fakülteleriyle de bir iş birliği içerisinde girmektedir. Branş programları çerçevesinde kültürler arası eğitim hususlarına ilişkin kurum içi bölümler aracılığıyla, öğretmenlerin ilk eğitimi kapsamında etnikler arası entegrasyon daimî konseptinin sağlanması mümkün olabilecektir. Eğitimdeki etnikler arası entegrasyona yönelik olan işbu yayın sayesinde, eğitim fakültesindeki yeni nesil öğretmenlere, kültürler arası farkındalık konularının da dahil edildiği iyi gelişmiş profesyonel profilinde bir eğitimci doğrultusunda pratikler ve metodları elde etmeleri açısından kendilerine tam destek sağlamış olacaktır. Dolayısıyla, bu konuda hassas olan ve tam anlamıyla yetkin olan sadece o sınıflardaki öğretmenler, eğitim kalitesinin sürekli olarak yükselmesini sağlayacak içerik ve pratiklerle birlikte öğrenmeyi ve öğretmeyi önerebilecektir.

YAYINA İLİŞKİN

“Eğitim Fakültelerinde Etnikler Arası Entegrasyonun Kullanımına İlişkin Teorik ve Pratik Bakış Açıları” yayını, ülkede bulunan öğretmenlik fakültelerindeki ğretim görevlilerine yönelik hazırlanmış olmasının yanı sıra, ilköğretim okullarında Şu anda ve ilerideki dönemlerde öğretmenlik yapacak olanların eğitimi çerçevesinde hizmet verecektir.

Söz konusu yayın, eğitimde etnikler arası entegrasyon konseptinin tam anlamıyla anlaşılmasını ve aynı zamanda öğretmenlik fakültelerinde uygulanmasını içermektedir. Fakültelerdeki ğretim görevlileri ile idari kadro yetkililerinin EEE doğrultusundaki kapasitelerinin geliştirilmesi durumu, öğrencilerde-gelecekteki ğretmenlerde EEE beceri ve bilgilerinin en uygun bir Şekilde dağılımının gerçekleştirilmesinin yanı sıra eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetlerinin uygulanması sürecindeki zorluklarla baş edebilmede destek sağlamış olacaktır. Bu çalışmalara bağlantılı olacak Şekilde eğitimde etnikler arası entegrasyon hususlarında aşağıda ifade edilen konuların göz önünde bulundurulması gerekir:

- ▶ ğrencilerin, Makedonya Cumhuriyeti’nde ve daha geniş alanlarda çok kültürlü ortamlarda yaşamlarını yürütebilmek adına hazırlanmaları doğrultusunda kilit rol taşıyan ve aynı zamanda onların etnik mensubiyetinin ne olduğu hiç farketmeksizin eğitim hizmetlerinin sağlanması;

- ▶ Toplumsal tabaka, ırk, etnik mensubiyet, din ve dil hususları ayırımı yapılmadan çeşitliliği göz önünde bulundurarak ve eşitliği destekleyerek eğitim verilmesi;
- ▶ Diğer kültürlerle bir arada bulunarak elde edilen tecrübelerin ve irtibatların, zenginliğin önemli bir örneği temsil ettiğini ve farklı kültürlerin birbirleri arasında işbirliği yapabileceklerini ve yapması gerektiğini savunan eğitim şekli;
- ▶ Organizasyon, eğitim, eğitim dışı ve notlandırılma kapsamındaki pedagojik stratejiler gibi okul unsurlarının her birinde yer alan değerlerini tanıtımını destekleyen eğitim..

Yayın, şu kısımlardan oluşmaktadır:

BİRİNCİ KISIM - Yayının birinci kısmında etnik ve kültür önyargıları ile kalıplaşmış düşüncelerle bağlantılı olan kavramların tanımlanmasıyla birlikte onlarla alakalı konu ortaya konulmaktadır. Önyargılar ile kalıplaşmış düşünceler üzerine analizlerin ve kavramların tanımlanması çalışmaları yanı sıra bu kısımda etnik ve kültür önyargıları ile klişe düşüncelerin önlenmesi faaliyetleri ile somut alıştırılmaları içerdiği görülmektedir.

Bu kısımda, EEE'nin temelinde yer alan tarihi ve teorik-felsefi altyapının da bulunduğu aşikârdır. Tartışılmakta olan birkaç kilit ve en önemli teorinin yanında, bir taraftan çok kültürlülüğün ve çok kültürlü toplumun ne anlama geldiği, diğer taraftan da eğitimde etnikler arası entegrasyon teorilerine yönelik olarak bir takım kilit kısımlara kapılar açılmaktadır.

İKİNCİ KISIM - Bu kısımda, en büyük ilgi okula daha doğrusu değişiklikler motoru rolünü üstlenen okulun toplumdaki misyonuna gösterilmektedir.

Bu kısımda şu hususlar ele alınmıştır:

- ▶ Okula, etnikler arası entegrasyonun getirilmesi ihtiyacı
- ▶ Eğitimde belirli durumların analizinin yapılması
- ▶ Okulda etnikler arası ve kültürler arası değişiklikler entegrasyonun hangi şekilde, hangi eğitim stratejileriyle, hangi araçlarla ve hangi metodolojiyle yapılması gerektiği hususunda yönlendirilmesi

- ▶ Öğretmenlerin, uzman çalışma programlarının, uzman kadronun, veliler konseyinin, okula ait diğer makamların, EEE konseptiyle bağlantısı bulunan eğitimdeki ortak öğrenme faaliyetlerinin, öğrencilerin ders içi ve ders dışı ortak faaliyetlerinin kilit rolünü gösteren değerlendirmelerin gözden geçirilmesi.

ÜÇÜNCÜ KISIM – Öğretmen ve uzman kadro yetkinliklerindeki kültürler arası önerilerin hızlandırılması çalışmaları üzerine analiz yapılmaktadır. Bu bağlamda yer alan bu kısım kapsamında şu sorular üzerine analiz yapılmaktadır:

- ▶ Öğretmen yetkinlikleri hangi anlamları taşır (Avrupa öğretmen yetkinlikleri ve bizim eğitim sistemimizdeki öğretmen yetkinlikleri)?
- ▶ Eğitimde etnikler arası entegrasyon hususlarıyla bağlantısı bulunan öğretmen yetkinlikleri hangileridir?
- ▶ Bu yetkinlikler hangi şekillerde elde edilirler (bilgi, beceri ve faaliyetler)?

Bu kısım, belirli bir kültürler arası yetkinliğin öğretmen tarafından en uygun bir biçimde nasıl tanıtılacağına ve gösterime konulacağına dair bilgi vermektedir.

DÖRDÜNCÜ KISIM – Bu kısımda farklı etnisitelerden olan öğrenciler arasındaki karşılıklı iş birliğinin yapılabilmesi amacıyla ortak faaliyetlerin yanında çok kültürlü bir sınıf içerisinde başarılı bir şekilde yapılan çalışmalar kısmına yönelme gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan söz konusu yayının son kısmında, Kırçova “Sande Şteryoski” İlköğretim Okulu’ndaki etnikler arası entegrasyon faaliyetleri uygulamalarında elde edilen başarılı ve iyi pratik örnekleri içermekte ve EEE faaliyetlerine ilişkin olarak alışırtırmalar seçenekleri sunmaktadır.

BİRİNCİ KISIM

1. EĞİTİMDEKİ ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELER (KLİŞELER) İLE ONLARIN ORTADAN KALDIRILMASI İMKÂN LARI

Prof. Dr. Rozalina Popova-Koskarova

1.1. ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELER (KLİŞELER) NELERDİR VE HANGİ ŞEKİLDE ORTAYA ÇIKARLAR?

Önyargılar ve kalıplaşmış düşünceler, herhangi bir guruba ait olan bir kişi hakkında belirli özellik ve kişilik unsurlarının eklenmesiyle ortaya çıkmaktadırlar. Bu gibi kalıplaşmış klişe düşünceler, cinsiyet, yaş, etnik farklılıklar, ırk, beceri veya öğrenmedeki zorluklar gibi unsurların ortaya çıkmasıyla birlikte meydana gelmektedirler (Örneğin: el yazısı güzel olan öğrenciler vicdanlıdır, diğerleri değil ya da Romanlar yalan söyler ve hırsızlık yapar ya da Ulahlar cimridir vs). Önyargılar ve kalıplaşmış düşünceler, insanlar arasındaki iletişimi büyük çapta zorlaştırmaktadır. Bundan dolayı, özellikle eğitim ve öğretim sisteminde bunların ortadan kaldırılmalarına ilişkin çaba gösterilmelidir.

Önyargıların meydana çıkmalarına bizim tavırlarımız daha doğrusu tavrımızın hissi unsuru oldukça büyük çapta etki etmektedir. Bundan hareketle, önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin çok güçlü tavırlar olduğunu, hatta somut bir altyapıya sahip olmadıkları söylenmektedir. Tavırların, üç unsurdan ibaret oldukları söylenmektedir:

kavramsal (kognitif), etkisel (afektif) ve motive edilmiş. Bir kişinin, bir şey veya bir şahıs ile ilgili olarak kendisinde mevcut olan bilgiye kavramsal yaklaşım denir. Etkisel unsur, hislere ve duygulara tercümandır, motive edilmiş unsur ise bir kişiye veya bir şeye karşı davranışlardaki niyetten ibarettir. Kısacası, tavrı içinde şunlar barınır: bilgi, hisler ve onunla ilgili herhangi bir şeyin yapılmasına dair niyet. Bütün unsurlar önemlidir fakat pozitiflik veya negatiflik gücü üzerine kurulu en önemli unsur, hissi unsurdur.

İnsan, kendi tavrını kişisel bir kimlik olarak görmektedir. Eğer buna kimse saldırıda bulunacaksa, o zaman kendi kişiliği üzerine yapılan bir saldırı olarak algılar. Diğer taraftan, insan az sayıdaki tecrübeler üzerine kurulu olan bir tavır oluşturmaya ve bunu sıkı bir şekilde korumaya çalışmaktadır. Objektif olmayan ve belirli bir altyapı üzerine kurulu olmayan tavırlar, önyargılardır. İfade ettiğimiz gibi, bu tavırlar objektif olmayan ve belirli bir altyapı üzerine kurulu olmayan tavırlar olmalarına rağmen çok güçlü ve çok sağlam tavırlardır. Önyargıların genellikle hayatın gerçekleriyle ve bireylerin hayat tecrübeleriyle herhangi bir bağlantısı bulunmamaktadır. İnsanlar arasındaki iletişimi genel anlamda zorlaştırmakta olan dini, etnik, ırk gibi önyargılar örnek olarak gösterilebilir.

Önyargıları değiştirmek oldukça zordur. Hatta çoğu durumlarda, delillerin de yar-

dımcı veya etkili olamadığı görülmüştür. Eğitim ve öğretim sürecinin tamamında delillerin gücü sayesinde önyargılarla mücadele etmek mümkün olmaktadır. Bunun elde edilmesi için, daha çok küçük yaşlarından başlayarak gençler üzerine etkili olmak gerekmektedir. Bu bağlamda en büyük rol velilere, kişinin yaşadığı ve geliştiği ortama ve tabii ki okula daha doğrusu öğretmenlere düşmektedir.

1.1.1. OKULLARIMIZDA EN SIK GÖRÜLEN ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELER (KLİŞELER)

Makedonya Cumhuriyeti'ndeki okullarda kalıplaşmış düşünceler güçlü bir şekilde görülmekle birlikte, tek dilde ve birden fazla dilde eğitim sunan okullardaki öğrenciler, farklı kültürler hakkında genel anlamda bilgi sahibi değildirler. Birden fazla dilde eğitim sunan okullarda öğretmenler ve öğrenciler arasında iletişim yoktur daha doğrusu genellikle farklı devletlerde eğitim görülmektedir. Aynı ayrı olma sonucunda kendi çerçevesinin içine kapanmak – yaşam ortamları, eğlence yerleri, kafeler vs. anlamlarına gelmektedir. Bu gibi ortamlara sadece "bizimkiler" gitmekte ve sadece "bizim" müziğimiz dinlenmektedir yorumları göze çarpmaktadır. Yaşam ve eğitim sistemindeki paralelizm, birilerinin diğerlerine karşıki önyargılarını artırmakta olup, tahammülsüzlüğü, saygısızlığı, farklılıkların

benimsenmesini ve benzerliklerin gözlemlenmesini ortaya koymaktadır. Bizim toplumumuz çok kültürlü bir toplumdur fakat ırkçılık veya kendi kültürünün ya da etnisitesinin yüceltilmesi, dolayısıyla diğerinin küçük düşürülmesi işi – uzun zamandan beri gerçek bir durumdur. Bu şartlar altında kendi dilimizin veya kendi dinimizin, *diğerlerine* kıyasen “daha iyi” olduğu durumu vurgulanmaktadır. Bunda dolayı, farklı etnisitelere ait yaşlılar arasında sürekli olarak çatışmaların ortaya çıktığına şahit olmaktayız

1.2. ETNİKLER ARASI ENTEGRASYONUN ELDE EDİLMESİ AMACIYLA ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN (KLİŞELERİN) ORTADAN KALDIRILMASINDA OKULUN ROLÜ

Eğitim ve öğretim sistemi kapsamında, özellikler ders dışı faaliyetler çerçevesinde öğrencilerin ortak faaliyetler gerçekleştirebilmek adına farklı çalışma yapmak imkânlarının oluşturulmasında, diğerlerine karşı farkındalığın gelişimi ve en önemlisi önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin giderilmesi mümkün olmaktadır. Okul, farklı dillerde eğitim gören,

örneğin Makedon ve Arnavut öğrenciler arasında daha çok sayıda ortak faaliyetin yapılmasına ilişkin imkân tanınmalıdır. Buna yönelik olarak farklı dillerde eğitim gören öğrenciler (Makedon, Arnavut, Türk, Roman vs.) arasındaki ders dışı faaliyetler de aynı öyle oldukça büyük önem taşımaktadır. Toplumsal fayda sağlayan çalışmalar arasında yer alan öğrenci gezilerinin de bu anlamda önemi çok büyüktür. Bu çerçevede farklı dillerden ve etnisitelerden olan öğrenciler, bir araya gelerek ortak yardım ve dayanışma faaliyetleri gerçekleştirebileceklerdir. Bunun yanı sıra, ortak öğrenci faaliyetlerinin planlanması ve uygulanması işleri, serbest öğrenci faaliyetleri daha doğrusu öğrenci kolları çerçevesinde de yapılabilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, tüm çocukların eşit bir şekilde katılım sağlamalarından hareketle, öğrenciler arasındaki entegrasyonun, ortak çalışmalara imza atmalarının, birbirlerine bağlı olmalarının, etkileşim içerisinde bulunmalarının ve en sonunda ürünün ortaya çıkmasıyla birlikte memnuniyetin önemi oldukça büyüktür. Ortak faaliyetlerin, belirli bir iş birliği çerçevesinde ortaya çıktığı aşikârdır. Bunun yanı sıra eşit altyapı üzerine karşılıklı entegrasyon, birbirlerine kenetlenme ve birbirlerine bağlı olma durumu, yapılan işin daha kaliteli bir şekilde ortaya konulması ve belirlenmiş olan amaca başarılı bir şekilde ulaşılması mümkün olacaktır. Söz konusu faaliyetler, ilköğretim yıllarının daha başlangıcında uygulanmaya

konulması gerekmektedir. Hristiyanların Paskalya'sı ve Müslümanların Bayramı gibi dini bayramların bilinmesini amaçlayan belirli derslerle ilgili eğitim programlarının şu ana kadar mevcut bulunan içeriklerinde sadece formel bilgiler mevcut olmakla birlikte, karşılıklı entegrasyona katkı sağlamamaktadır. Söz konusu dine ait olan bir mabedin ziyaret edilmesi, uygun bir adım olacaktır. Örneğin bir kiliseye veya bir camiye ortak bir ziyaretin yapılması, oradaki ayinlerin izlenmesi ve onun etnografik açıklaması bu bağlamda somut bir örneği temsil edecektir. Daha çok küçük yaşlardayken birbirlerini tanıma ve karşılıklı saygı duyma hususlarının yanı sıra çocuklardaki önyargıların ve kalıplaşmış düşüncelerin ortadan kaldırılması mümkün olacaktır. Çok kültürlü eğitim sistemini içeren bu sistem, başta İsveç olmak üzere çok sayıda gelişmiş ülkede uygulanmaktadır.

Makedonya Cumhuriyeti'nin tüm ilköğretim okullarında ve liselerinde bir stratejiyi temsil eden eğitimde etnikler arası entegrasyonun amacı da budur.

1.2.1. BETNİKLER ARASI ENTEGRASYONUN OLUŞTURULMASI VE GELİŞTİRİLMESİ AMACIYLA ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN (KLİŞELERİN) ORATADAN KALDIRILMALARINDA OKULUN ROL DURUMUNUN ANALİZ EDİLMESİ ÇALIŞMALARI¹

Aşağıda yer alan üç sorudan hareket ederek öğrenciler, eğitim durumu analizlerini yapmaları gerekir:

- 1. Verilen durumlarda hangi önyargılar/kalıplaşmış düşünceler gösterilmiştir?**
- 2. Onların varlığına ve güçlenmelerine okulun ne gibi katkıları olur/olmuştur?**
- 3. Bu durumun tekrarlanması için nelerin yapılması gerekir?**

¹ Alistirmalar çalışma malzemesinden alınmıştır: Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon, Okul Entegrasyon Ekipleri Eğitimi, Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi. İnsan Hakları ve Çatışmaların Giderilmesi Merkezi İşbirliğiyle EEEP, Haziran 2013

DURUM 1.

III-4 sınıfında okumakta olan öğrenciler, yaz tatili döneminde yenilenmesi ve mezun olacak öğrenciler tarafından kullanılması planlanan sınıfı yeni eğitim öğretim yılında kullanmalarına ilişkin izin verilmesi durumunu sınıf öğretmenleri Aleksandar Nikolov'a yöneltirler. Kendisine yöneltilmiş olan bu soruya sınıf öğretmeni, tadilatı yapılan sınıfların Okul Müdürü Vyoltsa İmeri tarafından büyük bir ihtimalle "Arnavut" sınıflarına verileceğini tahmin ettiğini söyler. Kendi düşüncesini geçmişteki tecrübelerine dayanarak "ispatlarla" örtmektedir: "Müdür sayesinde daha yeni olan bilgisayarlar Arnavut öğrencilerine dağıtıldı". Bundan sonra şu şekilde devam eder: "Bütün Arnavutlar böyledir – sadece kendi insanları için ilgilenirler ve herşeyi kendileri için kapmaya çalışırlar. Elleri iktidar verildiği zaman, sadece şahsi çıkarlarını düşünürler ve en kötüsü bu durumun kendi hakları olduğunu düşünürler".

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedonlara göre Arnavutlar çıkarıcı ve egoisttir – sadece kendilerini ve kendi ihtiyaçlarını düşünürler.
- ➔ Öğretmenler bu gibi önyargıları ve kalıplaşmış düşünceleri doğrudan oluştururlar.
- ➔ Okul kapsamında alınan kararların şeffaf, iştirak edilerek ve herkesin çıkarlarının göz önünde bulundurularak – tüm öğretmenlerin (hem Makedon hem Arnavut) ve hatta öğrencilerin katılımlarıyla, açık ve net bir şekilde konuşularak, delilleri ortaya koyarak okulda mevcut olan tüm etnik toplulukların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurularak, tüm kaynakları eşit bir şekilde dağıtarak alınması gerekmektedir.

DURUM 2.

Okul kapsamında yapılacak olan kapanış müsamere töreni hazırlıklarına ilişkin görüşmeler öğretmenler odasında yapılmaktadır. Müsamere sunuculuğunun, yedinci ve sekizinci sınıflarında okuyan ve bu gibi konularda tecübeye sahip olan başarılı öğrenciler arasında yer alan Ana ve İgor'un üstlenmesi kararlaştırılmıştır. Bu şekilde alınan karar sayesinde misafirler önünde herhangi bir mahcubiyet yaşanmayacaktır. Öğrencilerden oluşan koronun bir halk türküsüyle katılması öngörüldüğü müsamerenin ana kısmı için de Makedonca öğretmeni önderliğinde uzun zamandan beri hazırlıkları devam etmekte olan bölüm eklenecektir. Müsamerenin sonuna yerleştirilmek üzere bir müzik noktası şu an için eksik olmaktadır. Müzik öğretmeni, ortak bir çalışma hazırlamaları için babasıyla birlikte düğünlerde başarılı bir performans sergileyen Orhan'ı ve daha çok küçük yaşlardan beri göbek dansında yine çok başarılı olan Nadire'yi sormayı önerir. Bu şekilde yapılacak olan müsamereye Romanlar da dahil edilecektir.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedonlar daha sorumluluk sahibi ve daha beceriklidirler. Romanlar sadece dans ve şarkıda yeteneklidir.
- ➔ Okul, yapacağı müsamere sayesinde bu önyargılar ve kalıplaşmış düşünceleri tetikleyecektir.
- ➔ İlerideki dönemlerde yapılacak olan müsamerelere Roman asıllı öğrenciler diğer kısımlara, diğer öğrenciler de çalgı çalma ve dans etme kısımlarına dahil edilmelidir. Roman asıllı öğrencilerin ve Roman asıllı olmayan öğrencilerin müsamereye katılacakları noktalar eşit bir şekilde hazırlanmalı ve sahnelenmelidir

DURUM 3.

İsmet öğretmeni sınıf ders i çerçevesinde, birkaç gün önce tüm medyakanallarında çok önemli bir haber olarak yer alan ve Makedon öğrenciler ile Arnavut öğrenciler arasında ortaya çıkan kavga konusunu tartışmak üzere öğrencilere sunmaktadır. Öğrencilerin bu gibi kavga döğüş ortamlarına dahil olmaktan uzak durmalarını amaçlayarak şu soruyu yöneltir: “Gençler arasındaki şiddetin ortadan kaldırılması için neler yapılmalıdır?” Blerim ilk cevabı verir: “Bizim suçumuz yok – onlar sürekli bizi teşvik ediyor, küçük düşürüyor ve bize saldırıyor, dolayısıyla bizim de savunmaya geçmemiz gerekiyor”. Bu cevaba öğretmen tepki verir: “Onlar arasında niye karışıyorsunuz ki? Yakınlarda gördüğünüz zaman sizler daha uzağa kaçınız. Hangi şekilde olduklarını biliyorsunuz ve bundan dolayı onlarla herhangi bir işinizin olmaması gerekir!”

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedonlar kışkırtıcıdır (şiddeti çağırırlar), Arnavutlar ise kurbandır.
- ➔ Öğrenciler bu gibi önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerle gelirler, öğretmenler ise onaylayarak onlara güç verirler.
- ➔ Tanışmak ve birbirlerinden sürekli olarak zarar görme düşüncesini önlemek amacıyla Makedon ve Arnavut öğrenciler arasında daha sıralı bir iletişimin sağlanması gerekmektedir.

DURUM 4.

Halk Kurtuluş Savaşı Şehitlikleri ziyaretleri sırasında İgor, dedesinden duyduğu gibi İkinci Dünya Savaşı sırasında faşistler adına savaşan Arnavutların sayısının çok olduğu ve Makedonları katlettiklerini söylemektedir. Yapılan bu konuşmaya, savaşın ardından malup olan Arnavutların Arnavutluk'tan Makedonya'ya göç ettiklerini ve aşamalı olarak ele geçirmek istediklerini ifade eden Elena da dahil olur. Bu konuşmalar, diğer öğrencilerin de bildiklerini söylemeleri hususunda onları teşvik eder. Dolayısıyla Arnavutlar, kendi siyasi liderlerinin yönlendirmelerinden hareketle daha fazla çocuk dünyaya getirdikleri ve dini adamlarının yönlendirmeleriyle okula gidip eğitim öğretim görmediklerinden dolayı, bundan dolayı daha iyi bir şekilde manipüle oldukları dile getirilmektedir. Tüm öğrencilerin aslında bu durumu destekledikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bunlar yaşanırken öğretmen yerinde durur ve konuşulanları duymuyormuş gibi yapar.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- Makedonlara göre Arnavutlar, Makedonların düşmanı, faşist, eğitimsiz ve geri kafalıdırlar ve bundan dolayı gizli niyetleri bulunan kendi önderleri tarafından daha büyük bir kolaylıkla yönlendirilmek amacıyla manipüle edilmektedirler. Makedonlar onların kurbanlarıdır.
- Öğrenciler, bu gibi önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerle gelirler. Öğretmenler ise, bu duruma tepki göstererek bu durumu düzeltmek yerine güç verdikleri zamanlarda aynı durumu onaylamış olurlar.
- Öğretmen, faşistler tarafında olan Arnavutların var olduğunu fakat işgalciler tarafında olan Makedonların da aynı zamanda bulunduğunu ifade etmekle birlikte hem Makedonlardan hem de Arnavutlardan hayatını kaybedenlerin yer aldığını sözlerine eklemelidir.

DURUM 5.

Makedonca eğitim sunan ilköğretim okullarının birinde dram öğrenci kolu, yakın zamanda yapılması planlanan müsamere için Makedonya Cumhuriyeti'ndeki unsuru ortaya koyacak olan bir nokta hazırlanması planlamaktadır. Komik anların hâkim olduğu dramatizasyon çerçevesinde aynı apartmanda yaşayan ve birbirleriyle çok iyi geçinen farklı etnisitelere ait çocuklar bulunur: Vlado - bilgisayarlarla başarılı yeteneklere sahip olan bir Makedonu, Deyan - çevrede bulunan çocuklar için ciddi bir korkuyu ifade eden bir Arnavutu, İvan - çevrede bulunan marketlerden istedikleri herşeyi sihirselsel bir şekilde "temin etmeyi" başaran bir Romalı, Zoran - sürekli olarak "saçmaladığı" için herkesin alay ettiği bir Boşnağı ve Saşo - sadece babasını dinleyen ve onun bütün dediklerini yerine getiren bir Türk'ü canlandırmaktadır. Bir arada bulunan çocuk topluluğunun ortaya koyduğu bu kısım, izlemeye gelen misafirlerin yüksek sesle kahkaha atmalarına sebep olduğundan dolayı çok büyük bir alkışla sonlandırılmıştır.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedonlar akıllı, Arnavutlar şiddet yapan, Romanlar hırsız, Başnaklar aptal ve Türkler ise ataerkildir (babanın egemen olduğu).
- ➔ Okul, yapmış olduğu müsamere aracılığıyla bu gibi önyargılar ve kalıplaşmış düşünceleri ister istemez desteklemiş olmaktadır.
- ➔ Öğrenciler tarafından ilerideki dönemlerde düzenlenmesi planlanan müsamereler ve dram bölümleri için klişe ve önyargısız rollerin verilmesi gerekir (Örneğin: Roman akıllıdır, Türk şiddete yatkındır, Makedon hırsızdır, Arnavut müziğe yatkındır). Olumsuz özelliklere sahip olan kişilerin dramatizasyon sırasında kullanılmasından uzak durulmalıdır. Farklı etnisitelere ait özelliklerin değişik şekillerde sergilenmelerine yol açılmalıdır.

Önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin oluşması ve devam ettirilmesi hususlarında **okul rolünün özetlenmesi işi** şu şekilde açıklanmalıdır:

- ▶ Önyargılar ve kalıplaşmış düşünceler, öğretmenler (ne yaptıkları ve ne konuştukları), öğrenciler (ne yaptıkları ve ne konuştukları) ve eğitim malzemeleri aracılığıyla teşvik edilmekte ve devam ettirilmektedir.
- ▶ Okulun, ırkçıyı teşvik eden bir yaklaşımı mevcuttur (Örneğin: Bizim müziğimiz herkesten daha iyi, bizler Balkanların en büyük kurbanlarıyız, bizim dini mabedlerimiz dünyanın en güzel dini yapılarından ya da bizimkileri "x" savaşı sırasında öldürmüşler, bizim alfabemiz benzer olan hepsinden daha evvel oluşturulmuştur, bizim dilimiz diğer dillerde göre en güzel örneği temsil eder vs). Bunların yanı sıra ders dışı faaliyetlerin de etkisi büyüktür (kişilerin kendi etnik/kültür kimlikleri için önemli olan gezilerin düzenlenmesi).

1.3. ÖNYARGILAR VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN AZALTILMASINDA ÖĞRETMENLERİN ROLÜ

Eğitim ve öğrenim süreci çerçevesinde önyargıların ve kalıplaşmış düşüncelerin azaltılmasına ilişkin olarak en önemli rol öğretmene düşmektedir. Farklı kültür özelliklerini öğrenebilmek adına birbirleri arasında arkadaşlıklar kurarak ve iş birliği yaparak öğrenciler arasındaki entegrasyon çalışmaları çerçevesinde öğrencilerin kendileri mevcut farklılıkları gözlemleyerek, kültür farklılıklarına karşı saygı duymaya başlarlar. Ortak somut bir ürün ortaya koymak adına işbirliği yapacak olan öğrencilerin, doğrudan iletişimi sayesinde onlar arasında mevcut olabilecek engeller ortadan kalkar. İletişim kurmak ve iş birliği yapmak doğrultusunda öğrencilere iyi şartların oluşturulması çerçevesinde, arkadaşlık ve dostluk kurmak ile bir etnik gurup değil de bir gurup öğrenci şeklinde hareket etmeye ilişkin olarak hiçbir engel bulunmamaktadır. Kültürler arası farkındalığın da dahil olduğu iyi bir şekilde eğitilmiş olan öğretmenler sayesinde önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin yıkılması kademe kademe gerçekleştirilmekte olup, mevcut paralelizim aşularak, eğitimde entegrasyonun uygulanması başarılı bir şekilde gerçekleştirilmektedir.

Öğrenciler, kalıplaşmış düşünceleri değiştirmek ve önyargıları atlatmak hususunda eğitim almış olmalıdır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi adına ise kendi velilerinin yanı sıra onları eğiten öğretmenlerinin de rolleri çok büyüktür. Öğrencilerdeki empati duygusunun yanı sıra, sistematik ayrımcılıkta uzak durarak önyargılar ve ayrımcılığın bütün çeşitlerine karşı çıkmalarını öğretmek gerekir. Örneğin, bazı çocukların sadece ve sadece önyargılardan dolayı başka çocukları kendi oyunlarına dahil etmeyi istemedikleri durumlarda öğretmen veya eğitmen tepkisini ortaya koymalıdır. Bundan dolayı şu gibi kuralları getirmeleri gerekir: “Herkes saygı duyulmasını hak ediyor. Sizi hiçkimseni kırmanıza ve hiçkimsenin sizi kırmasına müsaade etmeyeceğim”. Bu kuralın uygulamaya konulması için öğretmenin, çocuklar arasındaki iletişimlerini kapsamında bazı ek açıklamalarda bulunmasını gerektirebilir.

Önyargılar bazen toplumsal hayatta erimiş olabilir ve görünürde hiçbir şekilde olmayabilir. Çocukların çok kültürlü ortamlarda yaşamlarını sürdürmeleri hususu, onların velilerinin yanı sıra öğretmenleri ve eğitmenleri tarafından da desteklenmelidir. Daha doğrusu öğretmenler ve eğitmenler, çocuklardaki çok kültürlü hususlar kapasitesini oluşturmalı ve güçlendirmelidir. Herşeyden önce farklı kül-

türlerden gelen çocuklara ilk önce kendileri saygı göstermeli, bir model olmalıdır. Kendi programlarına durum analiz çalışmaları, hikâyeler, yazılı metinler, sosyolojik dramlar gibi soruları eklemelidirler. Bu durum, öğretmenlerin tüm çocukların ihtiyaçlarına eşit bir şekilde yaklaşmak zorunda oldukları ve cinsiyet, yaş, dış görünüş, ten rengi, cinsi tercih ve dini mensubiyet hususlarında yaşadığımız toplum sınırları içerisinde diğer insanlara karşı önyargıların çok güçlü bir şekilde ortaya konulmasıyla birlikte beliren önyargılara da aynı zamansa karşı çıkması gerektiği anlamlarını taşır. Çocuklarda, insanlar arasındaki farklılıkların olduğu gibi kabul edilmesi eğitimi, çocuklardaki okuma, yazma ve hesap yapma eğitimi kadar önemli bir husustur. Yazdıklarımızın devamında, öğretmenlerin davranış şekillerinden dolayı önyargılar hususunda farklı anlamlar taşımakta olan iki örnek sunulmaktadır.

Örnek 1.

Maya ve Boyan birinci sınıftadırlar. Günlük barındırma kapsamındaki derste okulda mevcut olan ve aile figürlerini içeren iki farklı setle onayarak zaman geçirirler. Figürlerin birindeki ten rengi daha koyudur, diğerindeki ise açıktır. Boyana onlara dahil olur ve koyu renkteki figürleri işaret ederek yüksek sesle: "Siyah tenli insanları sevmiyorum, onlar kötü". Bundan sonra üçü bir keretten koyu ten renkli figürlere bakarak kötü yüz ifadesi yaparlar. Öğretmen onların oyununu izler ve kesinlikle müdahale etmeme kararı alır. Kendilerini sesli düşünmeye bırakır...²

2

İfade edilen örnekte öğretmen, koyu ten rengine sahip olan insanlar hususundaki önyargıları onaylamış olur ("Zenciler"). Verilen örnek olumsuzdur, dolayısıyla bu durumda öğretmenin bu şekilde davranmaması gerektiği gösterilir. Onun karışmamasıyla birlikte, çocukların ırkçılıkla ilgili düşüncelerine ve davranışlarına hiçbir şekilde müdahale edilmemiştir.³

2 Eğitim ve Demokratik Kültür (1991), (Tercüme), Açık Toplum Enstitüsü. Üsküp, Makedonya, S.60

3 Aynı, sayfa. 61

Örnek 2.

Maya ve Boyan birinci sınıftadırlar. Günlük barındırma kapsamındaki derste okulda mevcut olan ve aile figürlerini içeren iki farklı setle onayarak zaman geçirirler. Figürlerin birindeki ten rengi daha koyudur, diğerindeki ise açıktır. Boyana onlara dahil olur ve koyu renkteki figürleri işaret ederek yüksek sesle: "Siyah tenli insanları sevmiyorum, onlar kötü". Bundan sonra üçü bir keretten koyu ten renkli figürlere bakarak kötü yüz ifadesi yaparlar. Öğretmen, çocukların oynadıkları oyunu izler ve yalarına yanaşarak şu ifadeleri kullanır: Bu insanları kötü yapan nedir? Sadece görüntülerinden hareket ederek onları kötü yapamazsınız. Onların davranış şekilleri önemlidir. Elimizdeki oyuncak parçalarıyla güzel bir dükkân yapalım ve koyu ten rengi olan aile de bu dükkânın sahibi olsun. Öğretmen, küçük bir dükkân yapabilmeleri için onlara destek olur ve koyu ten rengine sahip figürlerden birinin rolünü üstlenir. Çocuklara ne satılmak istediklerini sorar. Figürler dükkânı kapsamında oynadıkları oyuna tam anlamıyla kendilerini kaptırdıklarında onları yalnız bırakır.⁴

Örnek 2'de, çocukların koyu ten rengine sahip insanlar hususunda olumsuz tavırları beslememelerine destek olan kişi öğretmendir. Öğretmenin kendisinin oyuna dahil olmasıyla birlikte, farklılıklara saygı duyulması konusunda, koyu ten rengin-

4 Исто, стр. 71

den dolayı ortaya çıkabilecek bir durumu önlemek adına önemli bir örnek sunulmuştur.

Diğer bir etnik topluluğa karşı saygı duyulması işi, daha çok küçük yaşlarda başlayarak sınıfın içerisinde eşitliği sağlayabilmek adına öğretmenin yapabileceği en büyük bir çalışmadır. Diğer bir kişi için konuşurken öğretmenin sürekli olarak güzel ve son derece saygıyı ifade edecek olan kelimeleri kullanması, kötü işleri ve önyargıları dile getirmekten kaçınarak belirli bir kesim hakkında güvensizliği tetiklememesi oldukça önemlidir. Örneğin öğretmen öğrencilere şu şekilde hitap edebilir: "Onların dininde çok önemli bir günü ifade eden kutlamayı yapmak üzere Sara bugün evdedir. Yarın okula ne zaman geleceğini soralım haydi"⁵. Çok kültürlü ortamlardaki eğitime ilişkin strateji ve metodların elde edilmesi, toplumsal hayata ve bununla bağlantısı bulunan çalışmalara, arkadaşlığa, yardımlaşmaya, desteklenmeye, karşılıklı işbirliğine ve bunun gibi diğer hususlara etki etmektedir. Öğrenciler, karşılıklı işbirliği ve yardımlaşma, birbirleriyle ilgilenme ve karşılıklı anlayış talep edilen durumlarda kendilerini bulurlar. Empati ve empati duygularının gelişmediği durumlarda bu gibi hususların da gerçekleşmesi zorlaştırılmaktadır.

5 Aynı, sayfa. 66

1.3.1. BDURUM ANALİZ ALIŞTIRMALARI VE ÖNYARGI İLE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN AZALTILMASINDA ÖĞRETMEN İLE EĞİTMEN ROLÜ TARTIŞMALARININ GELİŞTİRİLMESİ⁶

Öğrenciler tarafından durum analizleri, aşağıda ifade edilen üç sorudan hareketle yapılmalıdır:

1. Durum çerçevesinde hangi etnik guruplar "ayrılmıştır"?
2. Söz konusu ayırım hangi şekilde gösterilir?
3. Etkileşimin kolaylaştırılması amacıyla verilen durumda neyin değiştirilmesi gerekir?

6 Alistirmalar şu çalışma malzemelerinden alınmıştır: Eğitimde Etnikeler arası entegrasyon, Okul Entegrasyon ekip eğitimi, Eğitimde Etnikeler Arası Entegrasyon Projesi. MCGO ve İHÇGM iş birliğinde, Haziran 2013

DURUM 1.

Kalkandelen’de bulunan bir meslek okulunun ilan tabelasında, lise ikinci sınıfta okumakta olan tüm öğrencilerin Ustrumca’da bir okulu ziyaret etmeleri gereği yazılıdır”. Bir gurup “Arnavut” öğrenci yazılanları okuduktan sonra şu şekilde yorumlar: “Bizimkilere neler oluyor – Ustrumca’dakilere kimler gitmek istiyor? Bizimle gerçekten tanışmak isteseler, o zaman onlar bize gelirlerdi! Tekrardan ilk el uzatan biz mi olacağız, peki onlar... BiR kilise ziyaret etmeyeceğimizi ve vaftiz olmayacağımızı kim garanti ediyor!” Bu konuşmayı öğretmenlerden biri duyar ve onları sakinleştirmek amacıyla şunları söyler: “İstiyorsunuz veya istemiyorsunuz, bu ziyaret yapılmak zorunda. Bizim için de Struga’ya gidilseydi daha iyi olacaktı tabi ki ama o bölgeden bir okulu ziyaret etme talimatı geldi. Bu fikrin kötü olduğunu düşünüyorsanız eğer, bir şikâyet mektubu yazınız ki biz aynısını yetkili üst makamlara ulaştıralım. En azından ilerideki dönemler için bu durum göz önünde bulundurulsun”.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedon ve Arnavutlar arasında ayırmacılık hâkim.
- ➔ Bilinmeyenden kaynaklanan “korku” ve güvensizlik, öğrencilerdeki önyargılarla bağlantılıdır ve öğretmenler tarafından da desteklenendir.
- ➔ Öğrenciler, o tip bir ziyaret için hazırlık yapmalıdır – ziyaretten elde edilenleri algılamalı ve alınacak kararlara katılmalıdır.

DURUM 2.

Okulda düzenlenen toplantı sırasında ilköğretim okulu mezuniyet balosu için Ohri'ye yapılması planlanan ziyaret konuşulmaktadır. Her iki dilde eğitim gören öğrencilerin tümünün (dört Makedon sınıfı ve iki Türk sınıf), her zamanki gibi birlikte katılması öngörülmüştür: her sınıfa birer otobüs. Yolculuk sırasında Aziz Yovan Bigorski Manastırı ziyaret edilecektir. Ohri şehrinde ise bilindiği gibi Aya Sofya, Aziz Yovan Kaneo ve Aziz Naum. Müzik gurubu bile kararlaştırılmıştır. Bu grup "Gotse Bend" olacaktır. Aklınıza gelebilecek her türlü Makedon halk türküsü ve pop şarkısını çalabilmektedirler. Öğrencilerin büyük bir kısmı yapılan bu seçimden dolayı oldukça mutludur. Uzman ekip tarafından düzenlenen anket sonuçları da aynı durumu desteklemiştir.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedonlar ile Türkler arasında ayrımcılık hâkim.
- ➔ Ayrı ayrı yolculuk yapmak ve Türk öğrencilere eşit olmayan/eşit hak tanımayan uygulama mevcut (tarihi yerlerin ve eserlerin ziyaretlerinde, müzik seçimlerinde ve kararların alınmasında).
- ➔ Türk öğrencilerin çıkarları gözönünde bulundurulmalıdır (anket çalışmaları sırasında onların cevapları, Makedon öğrencilerinin vermiş olduğu cevaplardan ayrı bir şekilde değerlendirilmelidir); öğrenciler yolculuklarda kullanacakları otobüslerde "karışık" bir şekilde yerleştirilmeleri; her iki etnik guruba ait tarihi eserlerin eşit bir şekilde ziyaret edilmeleri; herhangi bir etnik topluluğun bağlı olduğu müzik türünün gösterilmemesi.

DURUM 3.

Beden dersi öğretmeni, liseler çapında düzenlenecek olan devlet düzeyindeki turnuvaya katılmak üzere erkek fudbol takımının hazırlık çalışmalarını yürütmektedir. Törenin ev sahipliğini, en iyi şartlara sahip ola kendi okulları üstlenmiştir. Çok sayıda okulun ekiplerinin yarışmaya katılması öngörülmüştür. Bunların arasında, “Arnavut” liselerinden en başarılıların başında gelen ve oldukça önemli sonuçları olan bir ekip de vardır. “Makedon” ekipleri, kendi liselerinin onurunu ispat edebilmek adına söz konusu başarılı “Arnavut” takımını malup etmeyi hedeflemektedir. Vlatko, Goran, İvan ve ekipte bulunan diğerleri sürekli olarak antrenman yapmakta ve turnuvaya en iyi bir şekilde katılmak için çalışmaktadır. Büyük çaplı bir desteğe ihtiyaç duydıkları için öğretmen, bir öğrenci gurubundan oluşan taraftar topluluğu oluşturma çalışmaları içerisine girmiştir. Dersler kapsamında söz konusu taraftar topluluğu, hangi şekilde destekleyeceklerine dair provalar yapmaktadır. Bunu tabi ki oluşturdukları şarkılarla yapmaktadırlar: “İzlezi momçe pravo na terasa (Doğrudan terasa çık çocuk...)” şeklinde taraftar gözde şarkılarını tekrarlamış olurlar.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedon ve Arnavutlar arasında ayrımcılık hâkim.
- ➔ Makedonlar ile Arnavutlar arasındaki ilişkiler (Arnavutların “malup edilmeleri” ve taraf tutmak, diğer taraftan Makedonların yüceltilmeleri).
- ➔ Öğrencilerin farklı bir türde taraf tutma şekline hazırlanmaları – örneğin etnik ve ırkçılık yönlendirmeleri yerine okulu düşünerek spor kuralları çerçevesinde yapılması.

DURUM 4.

Muharrem ve Saşo daha çok küçük yaşlardan beri birbirlerini tanımaktadır. Çocukluklarının tamamı sabahtan akşama kadar birlikte geçti. Her ikisi aynı okulda okumaktadır. Muharrem VII-a, Saşo ise VIII-c sınıfındadır. Hem okulda hem de okulun dışında bir arada olma istekleri onlara problem olarak geri dönmektedir. Saşo'nun arkadaşları, onun Roman asıllı olan Muharrem ile görüşmesinden rahatsız olduklarını, herhangi bir eğlenceye veya spor faaliyetine katıldıklarında onu yanında götürmek istemediklerini açık bir şekilde dile getirirler. Saşo, ortaya çıkan bu durum neticesinde sınıf öğretmenine şikâyetle bulunduğu öğretmeni, okulda geçirdiği saatler sırasında arkadaşlarını kızdırmamak için Muharrem'den uzak durmasını ve bununla birlikte ortaya çıkacak sorunları da ortadan kaldırdığını söyler.

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Makedon ve Romanlar arasında ayrımcılık hâkim.
- ➔ Makedon öğrencilerin Roman öğrenciler hakkında önyargıları mevcuttur. Öğretmenin söylediklerinden hareketle onlardan uzak durulması önerilmektedir.
- ➔ Etkileşim ve birbirlerini tanıma imkânları azalmakta ve ayrımcılık artmaktadır.
- ➔ Roman asıllı öğrencilerin de katılabileceği ders dışı ve okul dışı faaliyetlerin artırılması

DURUM 5.

Daha öncesinde tanışmış olan ve bir seminer çalışması çerçevesinde başarılı işlere imza atan iki sınıf öğretmeni (biri Kratova'dan, diğeri Debre'den), internet üzerinden ortak bir proje uygulamak amacıyla kendi öğrencilerini bir araya getirme kararı almıştır. Kratova'daki öğretmen meslektaşı bunu görünce geliş güzel bir şekilde şu yorumu yapar: "Hayatta onlara sürekli lazım olacak kesirleri ve denklemleri öğretecek yerde, belki de hiçbir zaman bir daha karşılaşmayacakları bir takım Arnavutlarla zaman kaybedeceksin". Debre'deki öğretmen meslekdaşı aynı öyle tepki vererek şu ifadeler kullanır: "Onlara kesirler ve denklemler öğretecek yerde, sen bir takım Makedon öğrencileriyle uğraşacaksın. İlla ki o olsun istiyorsan o zaman burada onlardan bir sürü var. Buradan bakabilirsin".

BEKLENEN CEVAPLAR ŞUNLARDIR:

- ➔ Ayrım hususu doğrudan doğruya öğretmenler ve aynı zamanda öğrenciler için geçerlidir.
- ➔ Öğretmenler, eğitimde etnikler arası entegrasyon ihtiyacının farkında bile değiller.
- ➔ Etkileşim ve birbirlerini tanıma imkânları azalmakta ve ayrımcılık artmaktadır.
- ➔ Öğretmenlerin, farklı etnik topluluklarından olan diğer öğretmen meslektaşlarıyla bir arada bulunmaları ihtiyacının ve bilincinin artırılmasının yanı sıra farklı etnisitelere ait olan öğrencilerle birlikte ortak faaliyetlerin yapılması. Diğer taraftan daha çok sayıda öğretmenin ve öğrencinin bir araya gelmesine destek sağlanması.

Öğretmen fakültelerinde eğitim görmekte olan öğrencilere yönelik önerilen alıştırmaların onlar arasındaki kültürel farkındalığın derinleştirilmesi ve eğitim-

de etnikler arası entegrasyon uygulama süreçlerinin hızlandırılması beklenmektedir.

2. ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK TEORİLERİNE BAKIŞ AÇISI, KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİKLERİN GELİŞİMİ VE ÖNYARGILAR İLE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN (KLIŞELERİN) ÖNLENMESİ

Doç. Dr. Trayçe Stoyanov

2.1. KÜLTÜR VE KİMLİK

Kültür, bir yapının dinamik ve karmaşık bir sürecini temsil etmektedir. “Doğuştan”, “doğanın verdiği şekilde”, “Allah’tan” olduğunu düşündüğümüz birçok şey aslında bir kültür yapısıdır. Sosyal anlamda bizler oluşturulmuş kişileriz. Toplumsal yapı olarak bizim ortaya çıkarmış olduğumuz her husus, genlerden, dinimizden, etnik veya bir guruba mensup olmamızdan veya dilimizden almış olduğumuz şeyler değildir. Sonradan edinmiş olduğumuz tüm bilgiler, kültürün etkileri aracılığıyla bizlere eklenmiş olanlardır. Demek ki bizler, bulunmuş olduğumuz ortamın “tesadüfi” bir ürünüyüz. (Foto 1’de gösterilenler bizi göstermekte olan unsurların bir örneğidir). Söz konusu kimliğe ait olmamız bizim tamamımızı göstermez tabii ki, fakat belirli davranış şekilleri, onu daha az veya daha çok yapmaktadır.

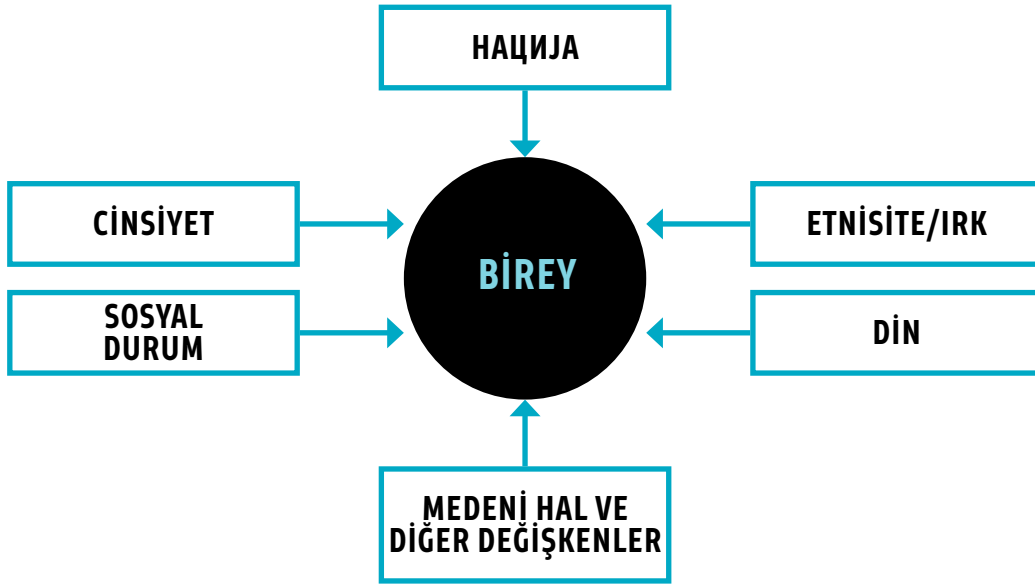

Foto 1 – Belirleyici Unsurlar

Kültürün yukarıda ifade edilen şekilleri en dar anlamda ve en doğrudan ifade edilen şekilleridir. Kültürü daha geniş çapta anlatmak istersek, çevrede hayatta kalabilme ve uyum sağlayabilme hususunda bir gurup çalışması olduğunu söylememiz mümkündür⁷. Söz konusu program, bilgi, kavram ve iletişim kapsamında topluluğun paylaşmış olduğu değerlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda kültürün, mahkûmiyet, semboller ve gurubun kendi çerçevesinde yer alan yorumlardan

ibaret olduğu görülmektedir. Kültür, gerçeği yansıtmak doğrultusunda sembolik, fikirlerle dolu ve gerçeği soyut bir şekilde gösterebilmek adına yaşadığınız, algıladığınız ve dünyayı yorumladığınız vaziyettedir. Kültürün bu şekilde ağılanması durumunun sonuçları şu şekildedir: Bizim kimliğimiz kapalı bir şekilde gelişmez. O, kültürün, tarihin, geleneklerin, medyanın, eğitimin, çevrenin ve kişisel irtibatlar ile hayat hikâyelerin ortaya koymuş olduğu bir üründür.

⁷ Bullivant, B. M. (1993). Culture: Its Nature and Meaning for Educators in J. A. Banks & C. A. M. Banks, Multicultural education: Issues and perspectives (2nd ed., pp. 29-47), Boston: Allyn & Bacon.

Bu kısmın böyle olmasından hareketle bir yapıyı temsil eden bizler, genel anlamda gerçekten bir yapı olduğumuzu zor anlarız. Kültür etkisi altında bulunan

uzun sürecin kapsamında oluşturulduğumuz anlayamayız. Uzun vadede geliştirilmiş olan söz konusu sosyal kimliğin dışına çıkılması ve toplumda bizim rolümüzün ne olduğunun görülmesi gerçek anlamda zordur. Bundan dolayı, sosyal bir yapısı olan kimliğe karşı bu şekilde yapılan yaklaşım, bizim bütün algılarımızın, tavırlarımızın, mahkûmiyetimizin, davranışlarımızın ve bununla birlikte önyargı ve klişelerimizin görülmesine olanak sağlamaktadır. Bütün bunların, sosyal ve tarihin uzun vadeli bir süreci içerisinde oluşturulduğu görülmektedir.

Bütün bu anılanlara ilişkin olarak şu hipotezi ortaya koymamız mümkündür – çok kültürlülüğün oluşumu, bizim kimliğimiz dahilinde gerçekleşebilmektedir! Bu sayede, eğitimde çok kültürlülüğün birleşmesini sağlayacak olan eğitimde etnikler arası entegrasyon konseptinin altyapısı oluşturulmaktadır. Bu durum eğitim süreci aracılığıyla ilk başta bizim bireysel ve kolektif kimliğimizin bir kısmını temsil etmelidir. EEE bunun en uygun şeklidir ve bundan dolayı bu durum etkileşim aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Çok kültürlülükteki başarıyı büyük ölçüde desteklemekte olan ana fikir, etkileşim aracılığıyla ortaya çıkan entegrasyondur.⁸

Bireysel ve kolektif kimliğin bir kısmı olan çok kültürlülük konsepti sayesinde, EEE'nin ülkemizdeki bütün eğitim sistemi çerçevesinde önemli bir kısım olması sağlanır. Bunun asıl amacı, sadece öğrencilerin çok kültürlü içeriklere bağlı kalmaları değil, çok kültürlülüğün aynı zamanda onların bir kısmı haline gelmesinde yatmaktadır. Çok kültürlü bireyler olmadan, çok kültürlülüğün var olması zordur! Etnik bakımdan homojen ortamlarda yaşamakta olanlar ve aynı öyle heterojen ortamlarda yaşayanlar için de bu durum aynı derecede geçerlidir. Bizim, sadece çok kültürlü yetkinliklere sahip olan öğretmenlere değil, çok kültürlü kimliği benimsemiş olan vatandaşlara da ihtiyacımız vardır. Bundan dolayı EEE, Makedonya Cumhuriyeti'nin tamamında ihtiyaç duyulan bir konsepttir.

Çok kültürlü eğitim arasında yer alan tüm unsurlar, bizim kimliğimizin oluşturulması sürecinde kontrol edilmesi, kilit unsurdur. Kendini ve kendi kimliğini gözden geçirmeyi içermekte olan bu durum, gerçekten riskli bir durum halini alabilir. Herkesin kendi "zorluklarıyla" başedebilmesi daha doğrusu şahsi önyargılar ve kişilerle savaşılabilmesi için bu en iyi bir yoldur. Şahsi kimliklerini, sosyal bir yapı olarak görmeyen öğrenciler ve öğretmenler, şu durumlarla karşı karşıya kalırlar:

8 Yazının alt kısımlarında açıklamalar sunulmuştur.

- ▶ Kendi önyargıları ve kişeleriyle savaşmaları mümkün olmaz;
- ▶ Kendilerine ve öğrencilerine değişik katma becerilerini elde etme duygusunu geliştiremezler;
- ▶ Diğerlerine veya diğer kimliklere karşı duygu geliştiremezler;
- ▶ Çok kültürlülüğe, herkesin kişisel kimliğinin bir kısmı olarak eklenmesi mümkün olmaz;
- ▶ Üyeler ve farklı sisyal ile kültürel alt guruplarının “kısımları” olarak tanınmaları mümkün olmaz. Bunun yanı sıra, birçok şeyde farklı olmalarının yanında aslında benzer olduklarını, farklı etnik topluluk üyeleri olmalarına rağmen aslında aynı alt guruplara ait olduklarını göremezler;
- ▶ Kendi kimliklerini zenginleştiremez ve kendi tecrübelerini geliştiremezler. Kimliklerini kapalı ve kalıcı olarak görürler;
- ▶ Kendi anlayışlarını ve kendi yaşantılarını sınırlarlar;
- ▶ Önyargılar ve kalıplaşmış düşünceler (klişeler) üzerine kurulu olan yamulmuş bir özdeşlenmeye sahiptirler..

Kültürü bir “program”, kimliği ise bir yapı şeklinde algılamamız sayesinde, eğitimde etnikler arası entegrasyon konseptini daha geniş çapta uygulamamıza imkan tanımaktadır. Söz konusu “programda” yapılacak olan küçük bir değişiklik saye-

sinde, içinde bulunduğumuz dünyayı ve bizim etrafımızda yer alan insanlar konusunda yeni seçenekler ortaya konulmuş olacaktır. Programa yeni fikirler, yeni kavramlar, yeni sunular eklendiği veya değişiklikler yapıldığı zaman, bizim davranışımızda da değişiklikler ortaya çıkabilir. EEE aracılığıyla çok kültürlülüğün eklenmesi doğrultusunda bizim göstermiş olduğumuz olumlu gayretler sayesinde, önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerden uzak durulması ve entegrasyona daha yakın olunması mümkün olabilecektir..

2.2. ÇOK KÜLTÜRLÜLÜKTEN KÜLTÜRLER ARASICILIĞA DOĞRU VE ÇOK KÜLTÜRLÜ/ÇOK ETNİKLI ENTEGRE TOPLUMUNDA KÜLTÜRLER ARASI ENTEGRASYON İHTİYACI

Çok kültürlülük, en genel ve en açıklayıcı açıdan bakıldığında kültürel plüralizm anlamlarını taşımaktadır. Bu durumda, bir toplumdaki çeşitlilik, çok taraflılık ve kültürel farklılık ağır basmaktadır. Bir alanı paylaşmakta olan kültürler arasındaki farklılık bilinci, son yirmi-otuz yıl içerisinde siyasi felsefenin önemli konuları arasında yer almaktadır.

Fakat daha dar ve daha normatif anlamda “çok kültürlülük” denildiğinde, tüm

kültür kimliklerini eşit bir şekilde orataya koyacak olan bir fikri, bir alanı ve bir pratiği temsil etmektedir. Çok kültürlülük, fikir olarak siyasi felsefeye bağlanır ve bir toplumdaki farklılıklara cevap aramaya başlar. Bu tartışmayı destekleyenler, bireysel hak ve özgürlüklerin, kültür farklılıkları yansıtmaları, korumaları ve geliştirmeleri konusunda yeterli olmadığını savunmaktadır. Bundan dolayı toplumda bulunan farklı kültürlerin özel kolektif haklarına ihtiyaç duyulduğu gözlemlenmektedir. Bu konseptten hareket edilerek belirli gurup veya guruplara kendi kimliklerini ve kendi taleplerini daha doğrusu kendi haklarını dile getirme imkanının sağlanması ihtiyacını doğurmaktadır.

Çok kültürlülük, birkaç farklı siyasi teoriden ortaya çıkmaktadır – “kimlik politikaları”⁹, “farklılık politikaları”¹⁰, “kabul politikaları”¹¹ ya da “gurup şeklinde farklılaştırılmış haklar”¹². İfade edilmiş olan söz konusu teorileri ayrı ayrı açıklamak yeri-

ne, en genel anlamda hepsini iki kaynağa bağlamamız mümkündür.

Birincisi, toplulukçulardan¹³ ve onların liberal eleştirilerinden gelmektedir. Dolayısıyla çok kültürlülüğün ilk adımları toplulukçular taburunda ortaya çıkmıştır. “Çok kültürlülüğün savunucuları, ilk başlarda gençlik hakları olası felsefi altyapıda çekilmiştir”[...] daha doğrusu “toplulukçuluğun doğal gelişimi çok kültürlülüğün bir şekli doğrultusunda olmuştur”¹⁴. Toplulukçulara göre kolektif, bireyin önünde yer alır daha doğrusu birey, kolektifin bir sonucu, bir üyesidir. Onlar için gurup (topluluk) bireyin önünde gelmektedir. Bu bağlamda tüm toplumsal güzellikler, herkes tarafından ulaşılabilir bir yerde bulunurlar. Teylor’un dediği gibi, bu teoride en ünlü temsilciler rolünde bulunan toplumsal güzellikler, toplumun tamamına ait oldukları için toplum varlıklarıdır. Buna ilişkin olarak “farklı” olan bir gerçekle birlikte bir gurubun, bahsedilen haklara ulaşamaması mümkün değildir.

9 Gutmann, A., 2003, *Identity in Democracy*, Princeton: Princeton University Press

10 Young, I.M., 1990, *Justice and the Politics of Difference*, Princeton, NJ: Princeton University Press

11 Taylor, C., 1992, “The Politics of Recognition,” in *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, A. Gutmann (ed.), Princeton: Princeton University Press

12 Kymlicka, W. 1989, *Liberalism, Community, and Culture*, Oxford: Oxford University Press

13 Toplulukçuluk, topluluğu daha doğrusu bireyden önce topluluğu en başa koyan siyasi ve sosyal felsefe anlamlarını taşır. Bu teoriler, geçmiş yüzyılın 80’li yıllarında liberalizm ve liberyanizme cevaben ortaya çıkmaktadır. Toplulukçuluk (komuntarizm), 1841 yılında Gudvin Barbi tarafından ilk kez kullanılmıştır. Bu teorinin en ünlüleri Kanada Filozofu Çarls Teylor, Amerikan Maykıl Sandel ve Britanyalı Alistir Mekintaer’dir.

14 Vil Kimlika, *Çağdaş Siyasi Felsefe*, Akademik Basım, Üsküp, 2009, 361

Buradan “çok kültürlülüğün toplulukçuları, bireysel özerkliğin yok olması etkisinden toplulukların korunabilmesi” sonucu çıkmaktadır¹⁵.

Çok kültürlülüğün ikinci kaynağı, liberal teori ve teori uzmanlarının kendisinden gelmektedir. Onlar arasındaki en ünlü temsilci olan Vil Kimlika’ya göre liberalizmin temel değerlerinden dolayı bireylerin özerkliği, özgürlüğü ve eşitliği çerçevesinde guruplara daha çok hakkın tanınması gerekmektedir. Bu husus, bazı toplumlarda azınlığı temsil edenler ve kendi durumları için sorumlu olamayanlar için geçerlidir. O, bireyin kaderi hususunda kendisinin ve sadece kendisinin sorumlu olduğu liberal fikrini revize etmeyi denemekte ve liberal teoriler içine topluluk fikrini dahil etmeyi arzulamaktadır. Kimlika’nın dediği gibi, “azınlık haklarına ilişkin bazı talepler, liberal değerleri hızlandırmaktadır”¹⁶.

Kimlika, liberal teorileri desteklemektedir. Ona göre bizim atacağımız adımlar tamamen bizim sorumluluğumuz altındadır. Bu şekilde atılacak olan adımlarla kendi hayatımızı şekillendirmekteyiz. Diğer taraftan bizim başarılarımız ve bizim şansımız da buna bağlı olur. Herşeye rağmen bazı çevreleri değiştirmek de bizim elimizde değildir fakat bizler bunla-

rın birçoğunu kendimiz oluşturmaktayız. Sadece azınlık bir topluluğa ait olduğumuzdan dolayı eşitsizliği kabul etmememiz gerekir. Bu karar, bizim aldığımız bir karar değildir ve bizim kendimizi sorumlu tutmamız çok uygun olmaz. Bu eşitsizliklerin gözönünde bulundurulması ve uzak tutulması için çaba sarfedilmelidir.

Çok kültürlülüğün iki ana unsurunun özeti kısacası burada yatmaktadır. Dolayısıyla bu iki ana unsur temelinde, kültürün daha doğrusu farklı kültür guruplarının politik teorisi ve pratiğinin merkezinde yer alması gerekmektedir. Kültür ve kültür farklılıklarına devletin kayıtsız kalması gerekir. Bundan dolayı söz konusu “kayıtsız haklar gurubu” (Kimlika), mevcut pratikler dışında istisnai durumları içermektedir. Bu durumun asıl amacı, farklı guruplara ait hakların ve özelliklerin refleksiyonunu sağlamaktır.

Bahse konu istisnalar farklı faaliyetler anlamlarını taşımaktadır: seçimlerde kullanılan çok dilli seçim kâğıtları, azınlık dillerinin kullanıldığı okulların finanse edilmeleri, eğitimdeki kotalar ve “pozitif ayrımcılık”, devlet kurumlarında iş imkânlarının sağlanması vs. Bu gibi “gurupça farklılaştırılmış haklar”, gurup üyelerinin kendi kültürlerine sahip çıkmalarını sağlamak ve tüm haklarını gerçekleştirebilmek adına, gurubun bir kısmını oluşturmayanların haklar ve özgürlüklerini kısıtlayabilmektedir. Bununla birlikte çok

15 Aynı, S. 361.

16 Aynı, S. 367

kültürlülük konsepti pratik haline gelmekte ve canlandırılmaktadır çünkü bu durumda kültürler arası unsur incelenmektedir fakat Makedonya'da etnikler arası entegrasyonun söz konusu olması gerekmektedir.

Çok kültürlülüğün yeterli olmadığı hususu çok hızlı bir şekilde görülmüştür. Çok kültürlülük konsepti, pratikten ortaya çıkan bir konsept olarak revizeye ihtiyaç duymaktaydı. Makedonya'daki duruma benzer bir şekilde "kabul politikaları", "farklılaştırılmış grup hakları" vs. toplumdaki farklı kültür guruplarının dahil olunmalarını sağlayamayarak, toplumu ayırarak atomize ederek ayırdılar ve getolaştırdılar. Bununla birlikte kültürler arası diyalogu, karşılıklı anlayışı ve dayanışmayı desteklemekte olan *kültürler arasıçlık* konsepti ortaya çıkmıştır..

Bu bağlamda çok kültürlülük, kültür plüralizminin, bir alanda farklı kültürlerinin gelişiminin sadece bir kısmını ortaya koyabilen pasif ve açıklanamayan bir kavram olarak sayılmaktadır. Söz konusu durum, bu alanda yer alan kültürlerin ortak bir genelmesi anlamlarını taşımayabilir. Çok kültürlülük, en fazla ihtiyaç duyulan önemli başlangıçların altyapısını temsil etmektedir. Çok kültürlülüğün çalışılmış ve net olarak benimsenmiş şekli olmadan, benzerliklerin kabul edilmesinin yanı sıra farklılıklara da saygı duyulması mümkün olmamaktadır. V aslında bu an-

lamları taşımaktadır – kültürlerin içinde kendi özelliklerinin yanında kendi farklılıklarını da barındırılmaktadır. Bundan dolayı benzerliklerin benimsenmesine ve farklılıkların kabul edilmesine şiddetli ihtiyaç duyulmaktadır.

Kültürler arası, "dinamik" ve aynı zamanda diyalogun ve etkileşimin yanı sıra iş birliğini ve kültürler arası dayanışmayı hedefleyen normatif bir kavramdır. O, toplumsal bir hareket programını temsil etmektedir. Kültürler arası kavramı, *çok kültürlü ortamlarda kaliteli değişikliklerin yapılması* sürecini oluşturmaktadır. Bir toplum sınırları içerisinde sadece çok kültürlülük gerçeğinin kendisine, pasif bir prensip olduğu için toleransa, çok kültürlü toplum unsurunun pasif bir şekilde kabul edilmesine ihtiyaç duyulmamaktadır. Asıl ihtiyaç duyulan herşeyin başında entegrasyon gelmektedir.

Entegrasyonun elde edilmesi için herşeyden önce etkileşime ihtiyaç duyulmaktadır! Etkileşim sonucunda entegrasyon ortaya çıkmakta olup, etkileşimde ise entegrasyon şartı bulunmaktadır. İletişim içerisinde bulunmazsanız entegre olmanız mümkün değildir. Bundan dolayı eğitimde etnikler arası entegrasyon fikri ve işbu yayının oluşumu, etkileşim aracılığıyla entegrasyon fikrinden ortaya çıkmıştır. Toplulukların entegrasyonu sadece karşılıklı irtibatlar halinde mümkün olmaktadır.

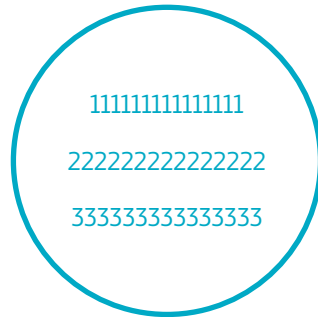
Entegrasyon, bir yaşam alanı kapsamında birden fazla kültürün aynı yerde yaşaması anlamlarını taşımaktadır (çok kültürlü konsepti bunda dolayı yeterli olmamaktadır). Entegrasyon, söz konusu farklılığın daha fazla kabul edilmesi ve o duruma daha fazla saygı duyulması anlamına gelmektedir. Neden? Bir arada yaşama unsuru olan birincisi, pasiftir. Bu durumda bizler, birden fazla kültürün bir alanı paylaşmasının dışında başka bir şey yapmıyoruz. Kültürler, bizim o konudaki bilincimiz dışında da gelişebilmektedirler. Kabul etme ve saygı duyma ikinci unsurdur ki bu unsorda, Şovinizm ve yabancıları sevmemenin (ksenofobi) mevcudiyeti vardır ve içinde tekrardan herhangi aktif bir unsur bulunmamaktadır. Kabul etmek ve saygı duymak hususunda aktif bir şekilde yapmamız gereken şey nedir? – “Diğerlerini yok etmek konusunda kendimize hâkim olmanın” dışında hiçbir şey! Her iki unsorda, durumu değiştirmemizin yanı sıra etkileşim ve dahil olunma/entegrasyona katkı sağlamamız ve durumu değiştirmemize ilişkin olarak bizim bilinçli gayretlerimize ihtiyaç duymamaktadır.

Birlikte yaşama durumunun, sadece aynı bölgeyi paylaşma ve benimseme ile saygı duymanın (tolerans) yanı sıra karşılıklı iş birliği, birlikte yaşama hususunda ortak bir şekilde hareket edildiği zaman kültürler arası durumun ve entegrasyonun söz konusu olduğunu söylememiz

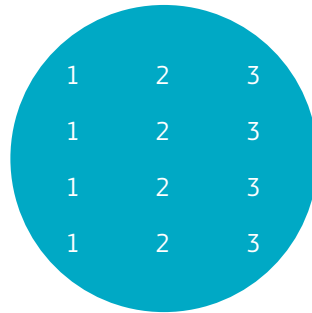
mümkündür. Farklı etnik ve kültürlerden gelen bireylerin birbirleri arasında irtibat ve iletişim bulunmadığı zaman, entegre bir toplum elde etmek neredeyse imkansızdır. Bu gibi durumlarda kendinde kapanmış daha doğrusu hayali bir barışın ve düzenin hâkim olduğu görülebilir ancak daha derinlere inildiği zaman potansiyel bir şiddetin ortaya çıkabileceği apaçıktır. Birlikte yaşamak ve tolerans, hayali bir düzen, dondurulmuş bir şiddettir. Bundan dolayı bir arada yaşamak bazı durumlarda yeterli olmayabilir, bir arada yaşamaya ihtiyaç duyulur. Özet olarak, çok kültürlü ilişkilerde üç durum üzerine fikir yürütmekteyiz¹⁷:

- 1. AYIRIM** – Bir alanda bulunmakta olan fakat tamamen ayrı olan ve birbirleriyle izole bir şekilde yaşayan kültürler topluluğu.
- 2. PARALELİZM** – Etkileşim ve karşılıklı iş birliği olmadan, bir arada yaşamlarını sürdüren kültürler topluluğu.
- 3. ENTEGRASYON** – Hayatlarını bir arada yaşamak ile sürdürebilmek adına kendi aralarında karşılıklı güven ve işbirliğini içlerinde barındırmakta olan kültürler topluluğu..

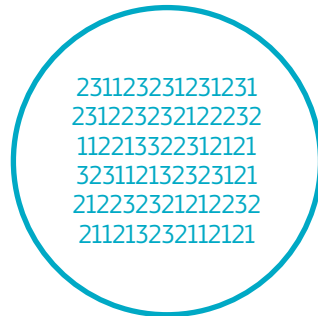
17 Çalışma malzemesi: Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon, Okul Entegrasyon Ekipleri Eğitimi, Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi. İHÇGM Ortaklığında MVEM, Haziran 2013

*Ayrımlı Bir
Arada Bulunma*

*Paralelizm ile
Bir Arada Bulunma*

*Entegrasyon ile
Bir Arada Bulunma*

**Resim 2 – Kùltürler Arasındaki Bir Arada
Bulunma Çeşitleri**

Birinci durumda insanlar yan yanadır, ikinci durumda biri diğeriyle birliktedir ve sadece üçüncü durumda biri diğeri içindir. Bu durum aslında bir arada olmanın anlamını temsil etmektedir. Amaç ortak olduğu için, bir arada bulunmanın anlamı da budur. Ayrı ayrı bir yerlere gelmenin gerçekten zor olduğundan, birlikten güç doğduğundan dolayı ortak hareket etmek büyük önem arz etmektedir.

Aynı yaşam alanını paylaşmanın yanında, destek vermek adına birbirlerine yaslanan birden fazla etnik topluluğun bir arada yaşaması durumu, etnikler arası entegre toplum olarak adlandırılmaktadır.¹⁸

Makedonya Cumhuriyeti sınırları içerisinde yaşamakta olan farklı etnik toplulukları, birbirleri arasında mesafeli olma hususunda üst seviyelerde yer almaktadırlar. Yapılan deneyimse araştırmalar, iş birliği ve entegrasyon konusunda temel bir altyapının mevcudiyetini göstermektedir.¹⁹ Yapılan araştırma çalışmaları neticesinde, farklı etnik toplulukların birbirleri arasındaki ilişkileri ortaya koyabilmek adına aşağıdaki hususların dile getirilmesi faydalı olacaktır:

18 Çalışma malzemesi: Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon, Okul Entegrasyon Ekipleri Eğitimi, Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi. İHÇGM Ortaklığında MVEM, Haziran 2013

19 2012 yılında uygulanmış olan eğitimde etnikler arası entegrasyon konularıyla bağlantısı bulunan başlangıç durum araştırmaları: http://mk.pmio.mk/wp-content/uploads/2013/04/İIEP-BASELINE-STUDY_MAC.pdf.

- ▶ Makedonlar ve Arnavutlar paralel bi şekilde yaşamaktadır – biri diğ erinin yanında;
- ▶ Romanlar, Makedonlarla oldu ğ u gibi Arnavutlarla da mesafeli bir şekilde yer almaktadır;
- ▶ Srplar, Makedonlara “karış ır” fakat Arnavutlardan uzak durmayı tercih ederler;
- ▶ Türkler genel anlamda Arnavutlara “karış ır” fakat Makedonlar ile d çok mesafeli oldukları söylenemez.

Bahsetmiş olduğumuz tüm durumlarda etnik toplulukların hepsinin yan yana oldukları, ayrı oldukları, izole bir şekilde yaşadıkları veya en iyi durumlarda paralel yaşadıkları, hiçbir durumda “biri diğ eri için” yaşamadığı veya hiçbir durumda entegrasyon iel birlikte beraber yaşamının olmadığını görmemiz mümkündür. Bu durumun, sadece eğitim sayesinde de ğ iş im katedebileceğini düşünmekteyiz

Eğ itimden kaynaklanan ve tıpkı bu gibi durumlarda dolayı bu vaziyet bir şeylerin “üretilmesine” meyillidir. Dolayısıyla, Makedonya Cumhuriyeti’ndeki birden fazla dilde eğitim sunan okullar kapsamında eğitim gören öğrencilerin büyük bir kısmı, eğitim gördükleri dile göre ayrılmış vaziyettedir. Bunlar bazı durumlarda farklı devrelerde, bazı durumlarda okulun farklı kısımlarında, hatta ve hatta farklı

binalarda bile eğitim gördükleri gözlemlenmiştir. Diğ er taraftan, tek dilde eğitim sunulan okullarda eğitim gören öğrenciler, farklı bir etnik guruba ait olan veya farklı bir dilde eğitim gören öğrencilerle hiçbir ortak noktası bulunmamakta ve neredeyse hiçbir zaman bir araya gelememektedirler. Son olarak, tüm okullarda okuyan öğrencilerin çok büyük bir kısmı etnik önyargılar ve kalıplaşmış düşünceler daha doğrusu klişelerle fazlasıyla yük lüdürl er²⁰.

Bizim, üzerinde durmak istediğ imiz daha doğrusu de ğ iştirmek istediğ imiz husus da budur. Asıl amacımız, entegre bir toplum oluşturabilmektir. Söz konusu de ğ iş ikliğin, eğitim kapsamında yapılması şarttır, dolayısıyla etnikler arası entegrasyon fikrinin eğitim sınırları içerisinde gerçekleştirilmesi, kilit unsuru temsil etmektedir. En ünlü teori uzmanlarından biri olan Ç. Teylor, kendi yapmış oldu ğ u “Kabul Etme Politikaları” araştırması çerçevesinde farklı kültür ve kimliklerin “kabul edilmesi” kavramı üzerine konuşma yaparken, belli gözlemlerden hareketle bir kavramı tanımlama sürecinin yapıldığı yer olarak bilinen okulu göstermektedir²¹. Okul, müfredat (görünen ve görünmeyen)

²⁰ Aynı

²¹ Taylor, C., 1992, „The Politics of Recognition“, in Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition, A. Gutmann (ed.), Princeton: Princeton University Press

ve pedagojik pratiğin tamamıyla farklılıkları dahil edebilmeli, yansıtabilmeli ve tanıtılabilmelidir. Bu bağlamda yapılacak olan çalışmalar sadece *kültürler arası yetkinliklerle ortaya konulabilmekle birlikte, diğerlerine ilişkin farkındalığın geliştirilmesi ve demokratikleşme prensipleri, eşitlik ve insan hakları prensipleri üzerine kişiliğin ortaya konulması mümkün olabilmektedir*. Bizim ihtiyaç duyduğumuz şey, etnikler arası entegrasyonu geliştirebilecek ve tanıtımını yapabilecek okullara sahip olabilmemizdir çünkü ancak bu okullardan mezun olacak *kişilerin* toplum içerisinde söz konusu *entegrasyon hususlarını tanıtabilme yeteneklerine* sahip olacaktır.

2.3. EĞİTİMDE ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON VE KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİKLERİN GELİŞTİRİLMESİNİ

Bu konuyla ilgili olarak ele alındığı zaman, eğitimde etnikler arası entegrasyon fikrinin kendisi veya reformlarıyla birlikte mevcut süreç kapsamında eğitimin genel yapısı ve eğitim enstitülerindeki değişikliklerin yapılması temel amaçlar arasında yer almaktadır. Eğitim süreci dahilinde bulunan herşey daha doğrusu tüm mal-

zemeler, eğitim plan ve programları, davranış biçimlerinin tamamı, bütün farklılıklara eklenebilecek ve eğitim eşitliğini sağlayabilecek tüm hususlar söz konusu genel sürece dahil edilmelidir.

Bunun dışında eğitimde etnikler arası entegrasyon durumu çerçevesinde ortak amaçlar ve faaliyetler altyapısı üzerine tüm etnik topluluklar arasında iletişim ve entegrasyonun sağlanması noktasına ulaşılmalıdır. Bundan dolayı etnikler arası entegrasyona ulaşmış olan eğitim, sadece müfredatta, içeriklerde ve eğitim programlarında değil, tüm tutarsızlıklarda kapsamlı bir değişikliği sağladığı için bir reform sürecini temsil etmektedir. İfade edilenlerden, eğitimde etnikler arası entegrasyon hususunun sadece bir reform olduğu değil, gerçek anlamda yaklaşmayı hedeflediğimiz bir ideali daha doğrusu eğitim sürecine dahil olanlar arasında yer alan *öğretmen, müdür, veli, öğrenci ve daha geniş çaptaki topluluk* için ciddi bir meydan okumayı göstermektedir. Bu durum, hepimizin emek vermesi gereken ciddi bir durumdan ibarettir.

Eğitimde etnikler arası entegrasyon hususu, okulların geleneksel bir şekilde dayatmış oldukları sıkı akademik kuralların dışında belirli sosyal beceri ve bilgilerin benimsenmesine yönelmiş olduğundan dolayı büyük önem arz etmektedir. Okullar prensipte akademik, bilimsel bilgi ve

becerileri daha doğrusu okumaya, yazmaya ve sayısal ile bağlantısı bulunan temel becerileri benimsemeye göre yapılanmıştır. Örneğin testler de söz konusu temel akademik becerilere yönelmiş olarak bulunmaktadır. Sosyal becerilerin test edildiğine çok nadir bir şekilde rastlanır. Bu durum aslında öğrencinin çok kültürlü bir dünyada var olmasında önemli bir yeri olan ve ilerlemesi için büyük önem ifade eden daha geniş ve liberal bir eğitimden öğrencinin kendisini uzaklaştırmaktadır. Öğrencilere ilk başta gerekli olan şeyler, okumanın ve yazma becerilerinin yanı sıra kendi sayısalının geliştirilmesidir. Bu durum onların hayatlarını idam ettirmelerinde, karşılıklı irtibat halinde bulunmalarına farklı etnik, dil ve din topluluklarından olan vatandaşlarla birlikte karar almalarına destek sağlamış olacaktır. Bundan dolayı çok kültürlü eğitim aynı zamanda *sosyalleşme eğitimi* anlamını taşımaktadır. Bu yolun yolcusu olan öğrenciler, *sosyal adalet* adı altında toplanmış olan hususlarda farkındalık elde etmiş olmakla birlikte *liberat demokrasinin* temelini oluşturan *aktif ve girişken vatandaş* olmada yol katederler. Demokratik kapasiteye sahip vatandaşların elde edilememesi durumlarında demokrasiye ulaşmak mümkün değildir.

Dünyada ve bizim toplumumuzda ortaya çıkan en büyük problemler, insanların

okumayı veya yazmayı bilmediklerinden kaynaklı değildir. Bunun aksine, farklı etnik topluluk ve farklı dinden gelen vatandaşların ortak sorunu olarak ortaya çıkan problemler çerçevesinde çözüme ulaşabilmek adına iş birliği yapamamalarından kaynaklanmaktadır. Bizim toplumumuzda yer alan tüm etnik gurupların bir araya gelerek ve güçleri birleştirerek ortak amaca ulaşmak adına iş yapmaları ve büyük bir uyum içerisinde hareket etmeleri durumunda ortak problemlerin çok büyük bir kısmının çözüme ulaştırılması mümkündür. Bundan ötürü eğitimde etnikler arası entegrasyon çok önemlidir. Bir kez daha tekrarlayalım; eğitimde etnikler arası entegrasyon, sadece ders programlarının, müfredatın ve farklı kültürlerden dahil edilen içeriklerin de aynı zamanda değiştirilmesi anlamını taşımamaktadır. Bu şekilde düşünmek durumu yeterli değildir. Bu durum, bahse konu konseptin tam olarak algılanmamış olması anlamına gelmektedir. .

Çok kültürlülük, interkültüralizm ve kültürler arası entegrasyon hususunda gelişme kaydetmekle birlikte, çok kültürlü eğitim de aynı öyle sadece konsept bilgilerini benimseme ve yetkinlik elde etme anlamları taşımamaktadır. Kültürlerin görüşme yerini oluşturduğu için biraz daha fazlası anlamına gelmektedir! İşbu yayında tanıtımı yapılmış olan konsept-

teki eğitim, entegrasyon yerini ifade etmektedir. Okulda, *diğeriyle* karşılaşmak zorundayız. Güç kazanarak Makedonya Cumhuriyeti için eğitimde etnikler arası entegrasyonun, *çok kültürlülük konseptinin* geliştirilmesi anlamında *conditio sine qua non (olmazsa olmaz) olduğunu söylememiz mümkündür!* Entegrasyon olmadan çok kültürlülüğün hiçbir çeşidinin var olması mümkün olmaz. Anlatımlarımızın üst kısımlarında da ifade ettiğimiz gibi çok kültürlülük, sadece bir arada yaşamak, yan yana durarak var olmak, farklı toplumlar içerisinde birbiri yanında olmak değil, hatta ve hatta çok kültürlülük farklı kültürleri sadece benimsemek ve kabul etmek de değildir. Çok kültürlülük bir sinerjidir, karşılıklı bir yönelimdir, ortak bir gelişimi ve bir işbirliğini elde etmeye yönelik bir girişimdir. Bütün bunları eğitimde etnikler arası entegrasyona ulaşmış olan bir toplum elde edebilir. Böyle bir toplumda bireyler yan yana veya iki kişi beraber değil, onları birbirlerine bağlamakta olan amaçları paylaşabilmek adına ortak bir şekilde hareket eden ve dolayısıyla biri diğeri için olmalıdır. Hayal ettikleri gelecek, bu şekilde olmalıdır. Bugün, bahse konu o geleceği elde etmek için çalışmaları yapılmaktadır.

Sadece böyle durumlarda daha doğrusu eğitimde etnikler arası entegrasyon konsepti yanında kültürler arası husus için

konuştuğumuz söylenebilir. Bundan ötürü çok kültürlü eğitimin yeterli olmadığını söylemekteyiz. Bu durum, *diğerlerine* ait kültürler içeriklerinin tüm öğrenciler tarafından sergilenmesi anlamlarını taşımakta ve bu hareketle birlikte *diğerlerine* karşı saygı seviyesi yükselmektedir. Fakat böyle durumlarda, etnikler arası ilişkilerin derinleştirilmesinde ve birlikte yaşamının sağlanmasında kilit noktayı temsil etekte olan irtibat eksiktir. Çok kültürlü eğitim yeterli değildir. Zaman, daha ileriye doğru gitme zamanıdır.

Makedonya Cumhuriyeti'nde eğitimde etnikler arası entegrasyon hususu her şeyden evvel farklı kültür/etnik/dil topluluk mensupları arasında mevcut olan irtibat anlamına gelmektedir. Söz konusu irtibatın gerçekleşmesi için dersler kapsamında ve dersler dışında ortak öğrenci faaliyetlerinin planlanması ve düzenlenmesi en başta gelmelidir. Tekrardan ifade edilmesi gerekeni bir kez daha dile getirelim; farklı kültür/etnik/dil grup mensupları tarafından düzenlenecek olan ortak faaliyetlere en çok vurgu yapılmalıdır. Bu çalışma yapılırken, faaliyetin kendisinin ne içerdiği çok önemli değildir. Burada asıl önemli olan konu birlikte yapılmasıdır. Bahsedilen bütün bu hususlardan dolayı ortaklaşa yapılan faaliyete dahil olanlarının tümünü yakından ilgilendiren

bir konunun ele alınmış olması önemlidir. Ortaklaşa yürütülen çalışma neticesinde elde edilecek olan üründen ziyade, ürünü elde etme süreci daha büyük önem taşımaktadır. Ortaklaşa yürütülmekte olan süreç sayesinde öğrenciler-katılımcılar, yakın bir iletişime geçerek birbirleri hakkında daha fazla bilgi edinirler ve bu şekilde etkileşim hususunu elde etmiş olurlar. Yapılan bu çalışmaları tamamı önyargıların ve kalıplaşmış düşüncelerin daha doğrusu klişelerin ortadan kaldırılmasına destek vermekle birlikte, iş birliği seviyesi yükselecek ve birbirlerine bağlı olma ihtiyacı artacaktır. Karşılıklı tanışma ve iletişime geçme işlemi sayesinde, en son aşamalarda, kişiler arası iletişimin elde edildiği göze çarpacaktır. Bütün bu sürecin nihai ve asıl amacı budur. Etnikler arası iletişim süreci, kişiler arası seviyeye yükseltilmelidir çünkü her iletişim aslında bireyler arasında diyalogu oluşturmaktadır.

Bugüne kadar yapılmış olan araştırma çalışmaları²², etnikler arası iletişimin herşeyden önce guruplar arasında olduğunu göstermektedir. Bu ne anlama gelir? Bizler, *diğerleriyle* bizim topluluğumuza göre irtibata geçmekteyiz. *Diğerine* ve dolayısıyla bizden "farklı olan" birine o şe-

kilde davranmaktayız. Bu şekilde ortaya konulmuş olan bir iletişim şeklinde Biz ve Siz ayrımı gözle görülmektedir! Diyalog unusuru kişilerden ibaret olduğu için ve burada kişilerin daha doğrusu bireylerin veya insan irtibatının bulunmadığı için herhangi bir diyalogun mevcut olduğunu söyleyemeyiz.

Böyle bir ayrım çerçevesinde etnik gurup, guruptan çıkmaması için bireye karşı şiddetli bir baskı uygulamaktadır. O, aynı şekilde düşünmek ve hareket edebilmek konumuna getirilmiştir ve bunu yapmadığı durumlarda "hain" durumuna düşmektedir. Bundan dolayı söz konusu duruma bakıldığında, *diğerlerine* ve *diğer topluluklara* yönelik, kendisi hakkında olumlu, *diğerleri* hakkında ise düşük seviyede yer alan olumsuz düşünceleri içeren güçlü önyargıların ve kalıplaşmış düşüncelerin belirdiğini görmek mümkündür. Önyargıların ve kalıplaşmış düşüncelerin ana kaynağı, kendi gurubundan çıkarmak daha doğrusu insan yanında insan ve birey yanında birey haline geleme- mekten doğmaktadır. Önyargılı olmak, kendi kendimizi aşamamak anlamlarını taşımaktadır.

Bundan ötürü, *eğitimde etnikler arası entegrasyonun* asıl amacı *kültürler arası iletişim* seviyesini yükselterek, aynıasını *guruplar arasından kişiler arasına* yerleştirmektedir! Böyle yapılacak olan iletişimde,

22 2012 Yılında Uygulanan Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyonla İlgili Başlangıç Durum Araştırması: http://mk.pmio.mk/wp-content/uploads/2013/04/IIEP-BASELINE-STUDY_MAC.pdf.

gurupların ve etnisitelerin değil, kişilerin önemi çok büyüktür. Bu şekilde hareket edildiği zaman, onların mensubiyetlerinden bağımsız bir şekilde ortak çıkarları içeren hususların en büyük önemi vardır. Bu çeşit iletişim çeşidinde, irtibata geçtiğimiz kişiye “farklı” olduğumuzdan değil, tartışmakta olduğumuz konudan dolayı katılırız veya katılmayız çünkü bizi ilgilendiren şeyin o olması gerekir. Ortak çıkarlarımızı içeren bir konu üzerine tartışmaya girdiğimiz zaman, etnik, kültür ve dil mensubiyet durumumuzun hangi şekilde olması gerekir? En asgari seviyede, belki de hiçbir şey ifade etmeden olmalıdır çünkü kişiler arasındaki iletişimde etnik mensubiyetten ziyade bireylerin önemi çok büyüktür. Böyle bir iletişim şeklinde bir topluluk mensubu olarak ya da birey olarak bizler, zarar görmek istemiyoruz veya herhangi bir başka kişiye de zarar vermek istemiyoruz. Kişiler arasındaki iletişim kapsamında bizler, bir etnisiteye veya bir kültüre mensup olduğumuzdan değil, bir bireyi temsil ettiğimizden ve karşımızda da bir bireyin yer almasından dolayı dostluk kurabiliyoruz.

Bundan ötürü, eğitimde etnikler arası entegrasyonun kilit amaçlarından biri, kişiler arası seviyede etnikler arası iletişimi elde edebilmektir. Sadece bu şekilde hareket edildiği zaman entegre olunmuş bir toplumu elde etmiş olabilmekteyiz. Entegre olmuş bir toplum, kendisinde

yaşamakta olan her vatandaşın kendi kimliğine saygı duyması, geliştirmesi ve ortak kimliği koruması daha doğrusu Makedonya Cumhuriyeti'ne ait olma duygusuna sahip olması anlamlarını taşımaktadır.²³ Eğitimde etnikler arası entegrasyon konsepti sayesinde eğitim sisteminde değişiklikler yapılarak en son aşamada da toplum içerisinde de değişiklikler ortaya çıkacaktır. Aksi takdirde, ayrımcılığa sebep vermek ve etnik topluluklar arasında mesafelerin oluşması kaçınılmazdır.

Okul, bahse konu etnikler arası entegrasyon hususunu hangi şekilde tanıtabilir? Herşeyden önce, etnikler arası entegrasyon hususunda eğitim süreci dahilinde yer alan tüm unsurların bir farkındalık kazanması gerekiyor. Eğitim sürecine dahil olmuş olan herkes daha doğrusu öğretmenler, öğrenciler, veller, müdürler, uzman ve teknik kadro, yardımcı personeller ve topluluğun tüm ilgili tarafları, bir çözümün değil bir sorunun mevcut olduğunu anlamak zorundadır. Makedonya Cumhuriyeti'ndeki etnik toplulukların paralel dünyalarda yaşadıkları gerçeğini ve bunun iyi olmadığını kabul etmeden, mevcut durumu değiştirme çalışmalarına başlamamız mümkün değildir.

23 Çalışma malzemesi: Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon, Okul Entegrasyon Ekipleri Eğitimi, Eğitimde Etnikler Arası Entegrasyon Projesi. İHÇGM Ortaklığında MVEM, Haziran 2013

Yukarıda ifade edilen hususta “kabullenmeyi” benimsediğimiz zaman her okul, kendi yapısına uyacak şekilde etnikler arası entegrasyon planlanması ve uygulanması faaliyetlerini içerecek şekilde genel bir politika hazırlamaya başlamalıdır. Okulun kendisinin, etnikler arası entegrasyon ile bağlantısı bulunan uzun vadeli veya süreli işler yapabilmesi adına genel bir kurs görmesi gerekir. Söz konusu politika çerçevesinde, eğitim sürecine dahil olan tüm unsurların eklenmesi gerekir. Örneğin: öğretmenler, çocuklar, veliler ve belediye. Bunun yanı sıra, onlar tarafından yapılacak olan işlerin, somut bir plan organize edilmesi gerekir

Bu hususların yanı sıra, öğrencilerin ortak faaliyetlerini içeren somut bir planın hazırlanması gerekmektedir. Ortak faaliyet planlamaları yapılmadan, başarılı bir uygulama elde etmek neredeyse imkânsızdır. Ortak faaliyetlerin hazırlanması çerçevesinde, onların öğrenciler için ilginç olmalarına ve onların ilgi alanları kapsamında hazırlanmalarına dikkat edilmelidir. Bu şekilde yapılacak olan çalışmalarla birlikte öğrencilerdeki ilgi ve motivasyonun artırılması mümkün olabilecektir. Bundan dolayı, faaliyet planlama çalışmalarına öğrencilerin tamamının dahil edilmesi önemlidir çünkü yapılacak olan hareketler sayesinde okulda bir demokratik havanın yer aldığı görülmüş olmaktadır. Kilit konularda kararlar alınması

aşamalarında okul, ortak bir çalışma yürütmelidir çünkü bu yolda yapılacak olan işler sayesinde ortak bir yerden gelme ve ortak kararlar alma havası oluşturulacaktır. Başarının kilit noktası da budur.

Somut plan, ders içi ve ders dışı olacak şekilde somut faaliyetlere dönüştürülecektir. Dersler kapsamında yapılacak olan faaliyetler, daha fazla bilgi ve birikime sahip oldukları için dersler çerçevesinde uygulanmaları mümkündür. Örneğin müzik dersi, resim dersi, yabancı dil dersleri, beden eğitimi ve sağlık eğitimi dersleri bunların arasında bulunur. Diğer taraftan ders kapsamındaki faaliyetlerin, ortak proje faaliyetleri çerçevesinde açık havada eğitim, öğretmenlerin karşılıklı eğitimi, malzeme paylaşımı ve bu gübüşekillerde yapılabilmektedir. Ders dışı faaliyetleri çerçevesinde ise, etnikler arası entegrasyona ilişkin olan çok sayıda faaliyetin yapılabilmesi yelpazesi mevcuttur. Bunlar arasında öğrenci gezileri, öğrenci seyahatleri, ziyaretler, karşılıklı öğrenci misafir etme programları, ortak kutlamalar, müsamereler, eğlence programları, sosyal faaliyetler, spor faaliyetlerinin yanı sıra öğrencilerin tamamını yakından ilgilendirecek olan ortak ve genel sorunları içeren ekolojik faaliyetler, yardım faaliyetleri, topluluğu ilgilendiren faaliyetler, serbest öğrenci faaliyetleri, dram, resim ve koro öğrenci kolları gibi faaliyetler yer almaktadır.

Uzun vadei veya kısa vadeli ya da eğitim için veya eğitim dışı olmaları hiç farketmeksizin, faaliyetlerin tamamında, ortak olabilmesi ve etnikler arası çemberine giribilmesi için aşağıda ifade edilen kriterlere dikkat edilmesi gerekmektedir:

- ▶ Öğrenci gurupları etnik mensubiyetleri, yaşları, cinsiyetleri ve faaliyet kapsamında önem ifade eden diğer hususlarda dengeli olmalıdırlar;
- ▶ Faaliyetin kendisi, etnik veya dil guruplarını temsil etmekte olan öğretmenler tarafından uygulanmalıdır;
- ▶ Farklı topluluklara ait katılımcıları eşit mesafeden bakılmalı ve organize kurulu tarafından onlara herhangi bir destek uygulanmamalıdır;
- ▶ Tüm mevcut dillerin mümkün olduğu kadar eşit bir şekilde kullanılmasına özen gösterilmelidir;
- ▶ Konular/faaliyetler, mevcut olan tüm guruplar tarafından seçilmelidir;
- ▶ Tüm toplulukların ortak faaliyetleri durumunda yer alan ürünlerde, somut amaçlar ve çözümler üzerine çalışılmalıdır;
- ▶ Kişiler arası iletişim seviyesinin yükseltilmesi amacıyla düzenli görüşmelerin yapılmasına olanak sağlanmalıdır;
- ▶ İş birliği atmosferi içerisinde çalışılmalıdır. Yarışma yapılması durumlarında bile "karışık" öğrenci gurupları olmalıdır.

Eğitim süreci sonunda elde edilecek olan "ürün", kültürler arası yetkinliklere sahip olan, farklılıklar konusunda farkındalığı elde etmiş olan ve çok kültürlü ortamlarda yaşamaya ve çalışmaya hazır olan öğrencilerden ibaret olması gerekir. Bu bağlamda, eğitim süreci şu hususları ortaya koymalıdır:

- **ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK:** Kendi kültürünü tanımak fakat diğer kültürlere ait özellikleri, değerleri ve pratikleri de bilmek (*Noel'in* senin kültüründe ne anlama geldiğini fakat diğer kültürlerdeki *Kurban Bayramı'nın* da ne anlam taşıdığını bilmek ve tersi);
- **FARKLILIKLARA SAYGI DUYMAK:** Kültür/etnik farklılıkları kabul etmek ve eleştirmeden uzak durmak ("*Başörtünün*" takılmasının kültür/etnik geleneğinin bir kısmı olduğunu anlamak ve hiçbir zaman "zarar" olabileceğini düşünmemek);
- **ÇOK YÖNLÜLÜK:** Diğerlerine ait duygu ve düşünceleri anlamak ve olayları diğerlerinin bakış açısından görmek ("*Şiptar*", "*Slav Makedonu*" veya "*Gâvur*" olarak adlandırılmaktan hoşlanmayan bakış açısından olaylara bakabilmek);

- **ÖNYARGI VE KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELERİN AZALTILMASI:** Kişisel bakış açısının geliştirilmesi imkânıdır.

Bu şekilde yapılacak olan çalışmayla, aşağıdaki hususlar elde edilmiş olacaktır:

- **GÜVEN:** Karşılıklı güvenin oluşturulması (güvenin sadece en temel seviyesiyle, *diğeriyle* birlikte bir ortak faaliyet uygulamasına geçebilirim, aksi durumda her iletişim zorlaştırılmış olacaktır);
- **DEMOKRATİK KAPASİTE:** Daha önceki dönemlerde elde edilenlerin tamamı en son aşamada her bireyin demokratik kapasite oluşturmaya fırsat verecektir. Bu sayede her birey, ortak politika oluşumunda ve toplumun daha geniş çapında alınan kararlar çerçevesinde aktif bir unsur olacaktır (ben, sadece “farkında” olan bir vatandaş olarak demokratik topluluğun bir kısmı olabilirim).

Okullara çocuk olarak girildiğinin fakat toplumun önemli bir vatandaşı olarak çıkıldığının unutulmaması gerekir. Bu çerçevede sadece bilgi değil, sosyal becerilerin yanında önyargılar, kalıplaşmış düşünceler ya da klişeler elde edilerek belediye, iş ortamına veya daha geniş çapta aktarımın gerçekleştirilmesi olanağı yüksektir. Bundan dolayı eğitimde etnikler arası entegrasyon konseptinin, ayrımcılık ve kin duygularının yerine güvenin ve iş birliğinin hakim olduğu daha iyi bir toplum şartlarına ulaşabilmek adına önemli katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ KISIM

3. TOPLUMDAKI DEĞİŞİKLİKLERİN ETKENİ OLARAK TOPLUM VE ONUN MİSYONU

Prof. Dr. Tatyana Atanasoska

3.1. RESMİ KURUM VE ÖZEL BİR YER DURUMUNDA OKUL

Okul, vatandaşlarının temel eğitimini karşılamaktan daha doğrusu onların okuma yazma öğrenmelerinden sorumlu olan kurumdur. Bunun yanında, insanlığı yakından ilgilendirecek olan tüm büyük çaplı konularla ilgili bireylerdeki bilinci artırma hususunda kilit rol oynamaktadır. Diğer taraftan okul, toplumun çeşitli alanlarında iş yapabilmeleri adına öğrencileri yönlendirmekte ve yaratıcılığı arttırmak adına toplumsal çatışmalarla başedebilmesi doğrultusunda vatandaşları yönlendirmeye büyük çaba sarfetmektedir. Tarih boyutlarına bakıldığında söz konusu kurumların bazı durumlarda, zorla kabul ettirme ve ideolojileştirme yardımıyla olumsuz rol oynadığını da ne yazık ki görmek mümkündür. Fakat bu gibi durumlar, belirli değişikliklerin sonucunda ortaya çıkarlar. Bu bağlamda okullar, bugünkü şartlar altında etnikler arası entegrasyon hususlarında vatandaşların davranışlarının ve bilinçlerinin değişime uğraması doğrultusunda farklı bir kurumun yapamadığı konularda okulun müdahale etmesi mümkün olmaktadır.

Okul, öğrencilerin ve hatta öğretmenlerin de farklı ciddi görevlerinin yer alması yanında kendilerini rahat hissedebilecekleri doğal bir ortam durumunda olmalıdır. Bu hususun anılan şekilde olabilmesi için bir takım ön şartların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Onların arasında herşeyden evvel güven ve karşılıklı ilgi olmalıdır. Eğitim öğretim sürecinin tamamında okul atmosferi çerçevesinde olumlu hava ve olumlu hisler göze çarpmalıdır. Bazı durumlarda öğrenim unsurunun arka planda olması nedeniyle bir takım problemleri hususların ortaya çıkması söz konusu olabilmektedir. Böyle durumlar genellikle farklı din, dil ve etnik guruplardan gelen öğretmenlerin ve tabii ki öğrencilerin mevcut bulunmasından kaynaklanan durumlardır. Elde bulunan pratikler, sakin ve gevşek atmosfere sahip olan söz konusu okulların aslında çok yaralı olduğunu göstermektedir. Böyle sonuçları elde etmiş olmamız, eğitimde etnikler arası entegrasyon planlarında daha çok çalışmaya yapılmasını ve bu konuda fazlasıyla ciddi olunması gereğini artırmaktadır.

Okul olarak adlandırılmış olan ortamın özellikleri, birçok parametreyle göz önüne bulundurulabilir. Onun içinde, farklı kültüre, sosyal yapıya, etnik ve dini mensubiyete ait olan ve çalışmakta olan insanlar vardır. Bahse konu parametrelere istinaden aralarında farklılaşmayan

insanlar bile kendi ihtiyaçları, arzuları, ümitleri, beklentileri, becerileri, imkânları, ön bilgileri, kişilik özellikleri ve hissi tepkileriyle farklılık gösterebilmektedirler. Kişiler arasında mevcut olan çok renklilik, bu ortamın karakterine göre çok özel olmasını sağlamaktadır. Bir öğrencinin neleri öğrenmesi gerektiğinin, neleri bilmesi gerektiğinin ve neleri yapabileceğinin değerlendirilmesine bağlı olacak şekilde okulda belirlenmiş olan amaçlara ne derece yaklaşabileceği böylelikle görülebilecektir.

3.2. OKULUN EĞİTİM - ÖĞRETİM AMAÇLARI İLE ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON

Öğrencilerin, okulu değişik şeyler öğrenbilme yeri olarak gördükleri hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Toplumun tamamı gibi velilerin de neticede okuldan böyle beklentileri vardır. Eğitim – öğretim sürecinin tamamlanmasının ardından öğrencilerden çok büyük bilgi ve becerilerle oradan çıkmaları ve bu gibi özellikleri hayatta karşılayacakları pratiklerde kullanmaları beklenmektedir. Söz konusu bilgi ve birikimlerin büyük kısmının bilimsel altyapısı vardır. Dolayısıyla bunlar farklı bilimlere ait olan

bilgiler bölümünden geldikleri için onların kullanımını yapılan işleri kolaylaştırmaktadır. Diğer taraftan öğretim amaçlarının uygulanması kısmına gelindiğinde, işler biraz daha karmaşık bir hal almaktadır. Karakterin oluşturulması, değerlerin benimsenmesi, tavırların alınması, olumlu davranışların şekillenmesi, sosyalleşme gibi durumlardan oluşan eğitim amaçlarının uygulanması çerçevesinde yer alan hususlardır. Bu yer, öğrencilerin genel anlamda herkes tarafından kabul edilecek şekilde belirli medeniyet değerleriyle tanışacakları yerdir. Buna, empati duygusunun geliştirilmesi, anlayışın tanıtılması ve kendilerinden farklı olan tüm insanlara karşı saygı duyulması durumu dahildir. Entegrasyon sürecine bakıldığında, oldukça bileşik ve uzun vadeli bir süreç olduğunu ve eğitimde etnikler arası entegrasyonu içerdiğini görmek mümkündür. Bahse konu süreç okulun içinde bazı durumlarda bilerek ve isteyerek, bazı durumlarda ise tamamen gelişigüzel bir şekilde meydana gelen bir süreçtir. Herşeye rağmen, öğrenci olarak hayatını sürdürmekte olan bir bireyin etnikler arası entegrasyon bilgilerini edinmesi için okul sınırları içerisinde ona bu fırsat tanınmalıdır. Az önce ifade edildiği üzere daha önceki dönemlerde elde edilmiş olan tüm bilgiler, her bireyin demokratik kapasitesini oluşturmakta, ortak politikaların belirlenmesinde önemli bir faktör olmakta

ve toplumun tamamında alınacak olan kararlara dahil olabilmektedir. .

3.3. OKULDAKİ ÇOK KÜLTÜRLÜ EĞİTİMİN BOYUTLARI

Okuldaki çok kültürlü eğitim çerçevesinde, başarılı etnikler arası entegrasyon yapısını oluşturmakta olan altı boyut mevcuttur. Bular şu boyutlardan ibarettir:

- ▶ İçeriklerin entegrasyonu;
- ▶ Bilgi inşa edilmesi süreci;
- ▶ Önyargıların azaltılması;
- ▶ Eşitlik pedagojisi;
- ▶ Okul kültürünün iyileştirilmesi;
- ▶ Şiddetin çözüme ulaştırılması ve barışın sağlanması.

İçeriklerin entegrasyonu, çok kültürlü eğitim işlevselliği gören bilgilerin aktarılması ve öğrencilerdeki çok etnikli/çok kültürlü entegrasyonun sağlanması amacıyla farklı branş dersleri kapsamında çalışılan içerik değerlendirilmesi anlamlarını taşımaktadır. Bu durum, çok kültürlü eğitim konularıyla bağlantısı bulunmayan derslerin bahse anılan boyutlara dahil edilmelerinin mümkün olmadığı anlamını taşımaz. Örneğin Fizik dersi

öğretmeni bu bilim dalına katkı sağlamış olan fakat farklı dil, din ve etnik guruba ait olan şahıslar için fikir beyan etmesi ve kelimelerine o insanların bilime ve hayata son derece önemli katkılar sağlamak için çalıştıklarını eklemesi durumlarında hiçbir kötülük veya olumsuzluk olamaz.

Bilgi inşa edilmesi süreci oldukça önemli bir süreçtir çünkü sürekli olarak okul sınırları içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu süreç sayesinde öğrenciler, eleştirel düşünce beyan etme hususunda beceri elde etmiş olurlar. Anlayabilmenin ve araştırma yapabilmenin yanı sıra öğretmenler, bilginin oluşturulduğu yöntemin üzerine herhangi bir bilim dalıyla alakalı olarak dolaylı kültür tahminlerini, kriterleri, bakış açıları ve önyargıları oluşturabilmek amacıyla öğrencilere destek olmalıdır. Kişilerde hangi önyargıların ve tavırların bulunduğu yanı sıra, bilgi seviyelerine bağlı olacak şekilde aynı yazı, farklı kişiler tarafından farklı çeşitte ve farklı yöntemlerle açıklanabilmektedir. Öğretmen, değerlendirmeye alınacak olan bir yazının yazarı tarafından ne şekilde yazıldığını, hangi tahminleri, önyargıları ve tavırları içerdiğini öğrenciye öğretmesi gerekir. Örneğin incelenmekte veya değerlendirilmekte olan bir yazı bir etnisitenin, dinin ve milliyetin diğerlerine kıyasen aşağılanması ve üste çıkarılmasını içermesi mümkündür. Öğretmen, bir

yazının ne şekilde yazıldığını, hangi tahminleri, önyargıları ve tavırları içerdiğini öğrenciye öğretmesinin yanında öğrenciler arasında bir tartışma konuşmasının ortaya çıkmasını teşvik etmelidir.

Önyargıların azaltılması sürecinde, öğretmenlerde ve öğrencilerdeki önyargıların mümkün olduğunca azaltılması üzerine çalışılmaktadır. Bu boyut, öğrencilerin cinsiyet, etnik ve kültür özelliklerini içermekle birlikte, ders metod ve malzemelerinin hangi şekilde değiştirilebileceğine odaklanmaktadır. Entegrasyon hususunda bir tehditi ve son derece gerçek bir durumu temsil ettiği için bunun yapılması neredeyse şarttır. İlk olarak yapılması gereken şey, bu konuyla ilgili öğretmenlerdeki farkındalığın artırılmasıdır. Bu durum aslında öğretmenlerin, önyargıları tanıyabilmeleri, içeriklerini keşfedebilmeleri ve aynılarını yok edebilmeleri hususlarında eğitim almış olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Onlar, öğrenci davranışlarındaki olumlu tavırların geliştirilmesi konusunda mevcut olan metodları çok iyi bir şekilde bilmelidir. Bu sürece, hangi ders öğretmeni oldukları hiç farketmeksizin tamamen tüm öğrencilerin dahil olunmaları şarttır.

Eşitlik pedagojisi, öğrenme süreci çerçevesinde öğrencilerin en üst seviyelere ulaşabilmeleri adına onlara en yakın ola-

çak yöntemleri keşfetmeleri doğrultusunda öğretmenlerdeki imkanların oluşturulmasından ibarettir. Yapılan araştırmalar, cinsiyetin, yapıcı şartlar çerçevesinde belirli etnisiteye ait olmanın ve bunun gibi birkaç hususun öğrencilerin elde ettiklerine doğrudan etki ettiğini göstermektedir. Araştırma çalışmalarından elde edilen bilgiler, farklı etnik, ırk, kültür ve toplumsal sınıflardan gelen öğrencilerin akademik kariyerlerinin oluşturulmasında kolaylıklar sağlayacak olan yöntemlerin elde edilmesinde öğretmenleri yönlendirmek amacıyla ders pratiklerinin oluşturulmasında kullanılmalıdır.

Okul kültürünün iyileştirilmesi çerçevesinde, her sınıfa ayrı ayrı olacak şekilde değil, okulun tamamına odaklanma çalışması söz konusu olmaktadır. Yapısal ve organizasyon konumu ve işlevsellik şekli, etnikler arası entegrasyonun ciddi anlamda elde edilmesine örnek teşkil etmelidir. Farklı etnisitelere ait olanlardan teşekkül olan çalışanlar yapısı ve onların okul organizasyon ve liderlik çalışmalarına eşit bir şekilde katılmaları durumu, her sınıfın ayrı ayrı olarak ve hatta okulun tamamının hangi şekilde çalışması gerektiğine dair olumlu bir örnek sunma şeklindedir. Guruplaşma pratikleri, spor faaliyetlerine katılım, akademik kariyerdeki orantısızlık, personel arasındaki etkileşim, öğrencilerin etnik ve dil altyapıları, farklı etnik ve dil guruplarına ait öğrencilerin dahil

olunabilmeleri açısından inceleme altına alınmaları faydalıdır.

Şiddetin çözüme ulaştırılması ve barışın sağlanması. Barışın sağlanması, şiddetin çözüme ulaştırılması ve kalıcı bir huzurun elde edilmesi amacıyla dünyanın her yerinde kullanılan bir terminolojidir. Bunun içinde şiddetin başka bir şeye dönüştürülmesi, adaletin sağlanması, tarvmaların tedavi edilmesi, barışmak, kalkınmak ve liderlik söz konusudur.

3.4. KÜLTÜR ENTEGRE SINIFININ TANIMLANMASI

Kültür bakımından entegre olmuş bir sınıfı tanımlamak görünürde kolaydır. Deneyimi olmayan kişilere göre, farklı kültürlere ait olan öğrencilerin yer aldığı bir sınıftır bu sınıf. Fakat bu durum gerçekten böyle midir ve sadece bundan dolayı bu sınıfa *kültür bakımından entegre sınıf* denilebilir mi? Kültür bakımından entegre sınıf, öğrenme sürecinin tamamını zenginleştirmek adına öğretmenler ve öğrenciler tarafından çeşitliliğin ortaya konulduğu, değer verildiği ve genelleştirildiği bir sınıftır. Öğrenme doğrultusunda entegre ortamının teşvik edilmesi durumu tüm bireylere güç veren bir durumdur. Burada yaşın, etnik mensubiyetin, dinin, sosyo ekonoik durumun, cinsiyetin,

siyasi eğilimlerin çok büyük bir önemi yoktur.

Resimde belirtilmiş olan stratejiler, hayatın kendisinde ve sınıf çalışmalarında,

etnikler arası ve kültürler arası entegrasyonun tanıtıcısı olabilmesi amacıyla kullanılması gerektirir.

Resim 3 – EEE Tanıtıcısı Durumundaki Sınıf

Öğrencilerle birlikte ve onların arasındaki olumlu etkileşim, ilk bir araya gelmeden itibaren ele alınması gereken bir husustur. “Buzun kırılması” olarak adlandırılan faaliyetlerin kullanılması, kendi aralarındaki kaynaşma doğrultusunda yardımcı olabilmekte daha doğrusu onların doğup büyüdüğü ortamlardaki kültür farklılıklarıyla tanışmayı sağlamaktadır. Birbirleri arasındaki tanışma ve kaynaşmanın iyi şekli, kendilerine ait isimlerin nereden geldiği ve eğer varsa anlamlarının dile getirilerek analizinin yapılması da oldukça faydalı bir yöntemdir. Farklılıkları ve ortak anların birçoğunu keşfetmeye yönelik bu birinci adımı oluşturmaktadır. Öğretmen, farklı kültür/etnik/dil hususlarında genel anlamda ve beraberinde gelecek olan tüm detaylarıyla daha doğrusu baskın tahmini unsurlar, inanışlar ve o kültürdeki değerlerle ilgili olarak belirli bir anlayışa sahip olduğunu vurgulamalıdır. Bu şekilde yapacağı hareket ile öğretmen, kendi sınıfı içerisinde mevcut olan kültür farklılığına karşı saygı duyulduğunu ve ona değer verildiğini göstermektedir. Öğrenciler ve öğretmen arasında fırsat olduğunda resmi olmayan bir iletişimin kurulması oldukça faydalıdır. Buna imkân tanınması gerekmektedir. Diğer taraftan sözlü olmayan iletişimin de önemi çok büyüktür. Mesela öğretmen ile öğrenciler arasında kaş göz işaretleri, iletişime geçmeyi amaçlayan yüz ifadesi ve

anlayışı çağrıştıran el ve kol hareketleri bunlardan bir kaçıdır.

Hitap için en uygun şekli kullanmak, herkes ile başarılı bir iletişime geçmek için öğretmene destek sağlayacak olan bir dizi hareketi kullanmak demektir. Öğrenciyle iletişime geçildiği zaman kendisine hangi iletişim şeklini kullanmayı tercih ettiğini sormak gerekir. Ders kapsamında yapılan tartışma konuşmaları sırasında öğretmen, imkân olduğu kadar öğrencilere kendi isimleriyle hitap etmeyi tekrarlamalıdır. Bunun yanında, öğrencinin ismini dile getirirken ona da çok dikkat etmesi gerekir çünkü bu durum, öğretmenin kültür bakımından ne derece farkında olduğunu göstermenin yanı sıra öğrenciye karşı göstermiş olduğu saygıyı da ifade etmektedir. İsmi hangi şekilde telaffuz edildiğinden emin olmadığı durumlarda da öğrencinin kendisine danışması faydalı olacaktır. Öğretmenin, etnosentik daha doğrusu ırkçılık merkezli bir dil yerine, dahil edici dil kullanması gerekir. Örneğin aile ismi yerine soyisim, Hristiyan ismi yerine kendine ait isim terminolojisini kullanmalıdır.

Kötü davranma ve saygı duymamanın uzak tutulması, etnikler arası entegrasyon şeklinde bulunan daha fazla hususun ele alınmasıdır. Okulda başarılı bir şekilde uygulamaya konulabilecek açık kuralların getirilmesi tavsiye edilmektedir çünkü

bu şekilde kültür bakımından hariç tutulmak ve hassas olmamak durumlarından uzak kalmak sağlanacaktır. Karşılıklı saygı duyulmanın tanıtılması herkes için çok önemlidir çünkü bu şekilde yapılacak çalışmalar sayesinde uygun olmayan davranışların ortaya çıkması karşısında öğrencilerin hangi şekilde davranması gerektiği kodunun benimsenmesi sağlanacaktır. Öğretmen, önyargı, ayırıcılık ve kin içerebilecek tüm davranış şekillerine, sözlü veya beden dilini kullanarak hızlı bir şekilde müdahil olmalıdır. Öğrenciler tarafından uygun olmayan yorumların ortaya atılması hiçbir şekilde tolere edilmeyecektir. Her öğrenci ihtiyaçlarının ihmal edilmesi ve dışlanmasından uzak durulmalıdır. Öğretmen, diğer guruba göre bir gurup sorunlarını dile getirmek ve onları üstün tutmak doğrultusunda dikkatli olmalıdır. Öğretmen klişe düşünceleri ve herhangi bir delil olmadan daha öncesinde alınmış olan kararlardan uzak durmalıdır. Kişilerin veya toplulukların kültür, etnik ve dil farklılıklarını ortaya koyabilmek adına herhangi bir düşünceyi beyan etmesi durumunda, kendi fikirleri yerine bilimsel çalışmaları ve açıklamaları ortaya koymalıdır. Bu gibi bilgiler söz konusu olduğunda, ispat edebilmek ve eleştirel düşünmek doğrultusunda yol katedebilmek adına öğrencilerin farklı kaynaklar kullanmaları teşvik edilmelidir.

Okul çapında açık ve entegre tartışma ortamlarının oluşturulması çerçevesinde, öğretmenin, karşı tarafa cevap verebilme şansını ortaya koyacağı şekilde açık davranması söz konusu olmalıdır. Örneğin, *"Herhangi biri farklı bir düşünce veya bakış açısı beyan etmek ister mi?"* sorusunun yöneltmesi faydalı olacaktır. Öğretmen özellikle kültür bakımından hassas soruların söz konusu olması durumlarında sadece tek bir öğrenciye odaklanmak veya tek bir öğrenciye dikkat çekmek gibi hareketlerden uzak durmalıdır. Öğrenci, ait olduğu topluluk veya kültürle ilgili ya da onların adına fikir beyan etme durumuna geldiğinde, bir baskı altında bulunduğunu hissedebilir. Karşıt durumların ortaya çıkmasında öğretmen her zaman *senin sıran* uygulamasını devreye sokmalıdır. Öğretmen, kendi düşüncesini dile getirmek ve diğerlerine ait bakış açıları üzerine fikir yürütebilmek adına öğrencilerin tamamına fırsat tanımalıdır.

Kültür bakımından entegre olmuş sınıfın tanıtılması ve uygulamada kullanılmasına ilişkin olarak öğretmen, herşeyden önce, kendi tavırlarına, tahminlerine, öğrenme pratiklerine bağlantılı bir şekilde kendi sınıfının entegre olabilmesi açısından fırsat tanımaya açık olmalıdır..

KÜLTÜR ENTEGRE SINIFININ OLUŞTURULMASI KONUSU ÜZERİNE REFLEKSİYON YAPILABİLMESİ ADINA 10 SORU

1. Farklılıkla ilgili olarak benim tanımlamam hangi şekildedir?
2. Ben, hangi etnik, dil, dil gurubuna aitim? Bu durum, benim öğretim pratiklerimi hangi şekilde ortaya koymaktadır?
3. Benim öğrencilerimin veya diğer öğretmenlerin kültürleri, etnik mensubiyetleri, dilleri, dinleri ve aldıkları eğitimlerine ilişkin ne gibi bilgilerim mevcut?
4. Benim öğrencilerim ve meslektaşlarım arasında mevcut olan farklılıklarla bağlantılı daha fazla bilgi nasıl elde edebilirim?
5. Farklı etnik guruplardan olan meslektaşlar ve öğrencilerle ilgili olarak benim tahminlerim ve algılarım hangi şekildedir? Veya hangi diller ve şiveler, benim dilimden farklıdır? Veya onların özel ihtiyaçları ya da talepleri nelerdir?
6. Bu algıların kaynakları nelerdir (Örneğin: dostlar, akrabalar, medyalar, kişiler, geçmişte elde edilen tecrübeler)?
7. Benim öğrencilerime yönelik olan ve algı çeşitleri altyapısı üzerine kurulu olan benim tepkilerim nelerdir (hissi,

kavramsal, benim davranışlarımdan hareketle)?

8. Farklı etnik veya dil kültürleri kapsamında yaşamaktan, çalışmaktan veya öğrenmekten elde ettiğim ne gibi tecrübelerim mevcuttur? Benim bu tecrübelerimi hangi şekilde bir sermayeye dönüştürebilirim?
9. Farklı etnik/dil öğrenci guruplarına daha yakın olabilmek adına ortaya çıkan özel ihtiyaçlara cevap bulma doğrultusunda benim öğrenmiş olduğum pratikleri hangi şekilde uyarlayabilirim?
10. Etnikler arası entegre bakış açılarıyla ilgili olarak daha fazla bilgi edinebilmem adına hangi diğer bilgiler, beceriler ve kaynaklar bana destek sağlayabilir?

3.5. OKULDA ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON DEĞİŞİKLİKLERİNİN YAPILMASI ÖRNEKLERİ VE YAKLAŞIMLARI

Günlük akışa bakıldığında, eğitim süreci çerçevesinde etnikler arası entegrasyonun hangi şekilde ilerlemesi ve aynı zamanda ilerlememesi gerektiği üzerine iyi örnekler bulunmaktadır. Bir etnisiteye ait olan öğretmenlerin çalıştığı ve aynı

zamanda aynı etnisiteye ait olan öğrencilerin eğitim gördükleri bir okul sınırları içerisinde, etnikler arası entegrasyona fırsat verilmediği bilgisinin yanlış bir şekilde ortaya çıktığını görürüz. Bunun aksine, böyle durumlarda bile etnikler arası entegrasyon bilincinin, iş birliğinin, geliştirilmesi ve klişelerin önünde durulması amacıyla, ülkemizin çok kültürlü karakterinden hareketle faaliyet gerçekleştirilmesi önemlidir. Öğretmen ve öğrencilerin bir araya gelerek fiziksel iletişime geçmeleri daha karmaşık bir durumdur fakat onların arasında gerçek bir iletişim bulunmamaktadır. Böyle durumlar, anlaşmazlıkların ve şiddetin ortaya çıkmasında bir altyapı olur. Gerçek anlamda ortaya çıkacak entegrasyonda, diğeriyle ilgili çok sayıda gerçeği, ihtiyacı, inanışları, gelenekleri ve tarihi paylaşmamız gerekecektir. Bu, kendi kültürümüzün diğer kültürlerle açılarak kültürler arası farklılıkların normal bir süreç olduğu, geçmişten gelen farklı tarihsel akışlardan dolayı belirli farklılıkların ortaya çıktığı, değişik şartlarda ve çevrelerde yaşam sürecinin devam ettiği, bütün bu durumlar sayesinde dünyanın çok çeşitliliğe sahip bir yer olmasına katkı sağlandığı anlamlarını taşımaktadır. Öğretmenler, verecekleri somut örnekler ve kendi davranışları sayesinde dünyanın, farklılıklar neticesinde oluşan bir yer olduğunu, bütün bunların belirli bir zenginliğe işaret edildiğini ve

böyle durumlardan dolayı birçok hususun aytatıldığını öğrencilere anlatmalıdır. Öğretmen, kendi davranışları sayesinde açık görüşlü olmanın, anlayışlı olmanın ve farklı olan herşeye güven ile bakmanın örneklerini sunmalıdır. İnsanlığın, eğitimin, hayatın ve pedagojinin tüm olumlu ve olumsuz örneklerini kullanmayı bilmelidir.

3.5.1. FARKLI ETNİK TOPLULUKLARDAN/ DİLLERDEN OLAN ÖĞRENCİLER ARASINDAKİ ETKİLEŞİMİN ARTIRILMASI METODLARINA İLİŞKİN ÖĞRENCİLERLE TARTIŞMA YÜRÜTME ÖRNEĞİ

Soru: Öğrenciler arasındaki etkileşimin en başarılı bir şekilde artırılması nasıl olur? Aşağıdaki hususların yerine getirilmesi durumunda bunun gerçekleştirilmesi mümkün müdür:

1. Öğretmenler, arkadaşlık kurulması gereği üzerine sürekli konuşma yaparlar;
2. Veliler, arkadaşlık kurulması gereği üzerine sürekli konuşma yaparlar;
3. Arkadaşlık kurulmasının ne kadar önemli olduğunu kitaplardan okuyabilirler;

4. Arkadaşlık içerisinde yaşayanların ne kadar güzel bir hayata sahip olduklarını medyadan görebilirler;
5. Onlardan öğrendikleri ve model olarak gördükleri kişilerle arkadaşlık kurmaya çalışırlar;
6. Model olarak gördükleri kişileri ilginç ve eğlenceli ortak faaliyetlere dahil etmeye çalışırlar.

Yapılan tartışma konuşmasından şu konuların elde edildiğini görülür:

- 1 ve 2. Sadece konuşma sayesinde (öğretmenler ve veliler) çok büyük faydalar elde edilmez – Çocuklar, kendi davranışlarında duyduklarından değil genellikle gördüklerinden esinlenirler. Konuşmanın, olumlu etkiden ziyade olumsuz etki yarattığını görmek mümkündür.
3. Bu amaca yönelik faydalı olabilmeleri adına kitapların, etnikler arası entegrasyon bakımından farkında olunarak hazırlanması büyük önem arz etmektedir.
4. Medyalara gelince, onların faydadan ziyade çoğu zaman zarar verebilecekleri görülmektedir çünkü medyalar pozitif haberler aktarmak yerine genellikle negatif haberleri yayınlamayı amaçlamaktadır.

5. Öğretmenler ve velilerin iş birliği yaptıkları ve arkadaşlık kurduklarını gördükleri zaman öğrenciler, büyük bir olasılıkla aynı hareketleri yapacaktır çünkü çocuklar genelde önlerindeki modelden feyiz almayı iyi bir şekilde bilirler.
6. Kendileri için model temsil eden tarafları ilginç ve eğlenceli ortak faaliyetlere dahil ettikleri zaman, hangi şekilde davranmaları gerektiğini göstermekle birlikte, şahsi davranışlardan hareket ederek kendi olumlu tecrübeleri aracılığıyla öğrenme sürecine dahil etmektedirler.

3.6. EĞİTİMDE ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON DEĞİŞİKLİKLERİNİN UYGULANMASI FAALİYETLERİ

Etnikler arası entegrasyon hususlarına katkı sağlanması amacıyla okulların, aşağıda yer alan dört noktaya katkı sağlamış olmaları gerekir:

1. Farklı dillerde eğitim gören öğrencilerle birlikte ortak faaliyetler;
2. Farklı dillerde eğitim sunan öğretmenlerle birlikte ortak faaliyetler;

3. Tek dilli ve birden fazla dilde eğitim sunan okullardaki çevre ve atmosfer durumu;
4. Veliler, topluluk ve belediyeyle iş birliği .

3.6.1. KARIŞIK ETNİK GURUPLARDAKİ ÖĞRENCİLERLE ORTAK FAALİYETLER - ÇEŞİTLER, PRENSİPLER VE KRİTERLER

Karışık etnik guruplardaki öğrencilerle ortak faaliyetler şu şekilde ayrılmaktadır:

- a) Kısa vadeli ders dışı faaliyetler: öğrenci gezileri, seyahatler, müsamereler, kutlamalar, eğlenceler, misafirlikler, tek günlük çalıştaylar, okulda ve toplum içerisindeki kampanyalar ve faaliyetler;
- b) Uzun vadeli ders dışı faaliyetler: projeler-öğrenci kolları, çok kültürlü çalıştaylar, spor ekipleri;
- c) Sıralı eğitim: birtakım derslerdeki eğitim, dersler çerçevesindeki uzun vadeli projeler, açık havada eğitim, serbest dersler/proje faaliyetleri;
- d) Demokratik katılım faaliyetleri: Öğrenci organizasyonları sayesinde farklı dilde eğitim gören öğrencilerin harekete geçmeleri.

3.6.1.1. ORTAK ÖĞRENCİ FAALİYETLERİ ÇEŞİTLERİNİN ÖZELLİKLERİ VE TANIMI

A) Kısa Vadeli Ders Dışı Faaliyetler

Farklı dillerde eğitim gören öğrenciler, beraber bir şey yapmadan fakat hep birlikte gezilere ve seyahatlere katılabilmektedir. Örneğin farklı kutlamalar çerçevesinde birbirlerinin misafiri olmak, ortak kutlamalar, eğlence programları ve müsamereler hazırlamak, tek günlük ortak çalıştaylar hazırlamak (ortak bir çizim yapmak, kart postallar hazırlamak) veya okul ya da topluluk içerisinde ortak kampanyaların hazırlanması bunlar arasında yer almaktadır.

Geziler

Eğitimde etnikler arası entegrasyona çalışmalarının uygulanmasına ve organizasyonuna katkı sağlayan unsurlar aşağıda belirtilmektedir:

- ▶ Tarihi yerlerin ve yapılan ziyaretlerin seçilmesi kapsamında farklı dil/etnik guruplarından gelen öğrencileri ihtiyaçlarının göz önünde tutulması faydalıdır (vurgulamadan);
- ▶ Tarihi yerlerin ve yapıların ziyaretleri kapsamında, söz konusu yerler ile ilgili açıklamalar yapmak amacıyla resmi tercümelerin ayarlanması gerekir. "Karışık" guruplardan gelen ve farklı dil/etnisitelerden olan tüm öğrencilerin ziyaret edecekleri tarihi mabetler

hakkında öncesinden bilgi sahibi olmaları ve gezilerin tamamlanmasının ardından onunla ilgili sunumlar hazırlamaları fayda teşkil etmektedir;

- ▶ Ulaşımın organize edilmesi ve gerçekleştirilmesi çerçevesinde, farklı dillerde eğitim gören çocukların aynı otobüslere yerleştirilmeleri güzel bir örnek olacaktır. İçeride açılacak olan müziğin de herhangi bir etnik guruba ait olmaması ya da mevcut olan tüm dil/etnisitelerin müziğinin eşit bir şekilde çalınması gerekir;
- ▶ Konaklanacak olan yapıdaki odalara öğrencilerin yerleştirilmelerinin çerçevesinde katlara ve/veya koridorlara dağılımlarının yapılması, diğer taraftan da aynı odalara farklı dil/etnik guruba ait öğrencilerin yerleştirilmelerine dikkat edilmelidir;
- ▶ Öğrencilerin beslenmeleriyle ilgili olarak farklı dil/etnik guruba ait öğrencilerin beslenme şekillerine aynı öyle dikkat edilmelidir;
- ▶ Eğlence gecelerinin düzenlenmesi kapsamında, otobüsteki müzik kurallarının aynı şekilde uygulanması faydalı olacaktır. Tüm öğrencilerin aynı eğlencede olmaları ve ortak faaliyetlerde buluşmaları çok büyük önem arz etmektedir (Örneğin: halaylar, dans oyunları). Böylelikle tüm öğrencilerin

“karışık” bir şekilde bir arada olmaları mümkün olacaktır.

- ▶ Serbest zamanların organize edilmeleri çerçevesinde, etnik/dil bakımından karışık öğrenci guruplarından oluşacak şekilde yapıcı faaliyetlerin teklif edilmeleri faydalıdır.

Müsamereler

Farklı kültür/etnik topluluklara ilişkin içeriklerin dahil edilmesi durumlarında müsamereler çok kültürlü olacaktır.

Söz konusu müsamereler kendi içlerinde aşağıda ifade edilen standartları içerdikleri zaman etnikler arası entegrasyona katkı sağlamış olacaklardır:

- ▶ “Karışık” bir şekilde hazırlanacak şekilde ortak faaliyetler ortaya konulmaktadır. Buna mevcut bulunan tüm dil/etnik öğrenci gurupları dahil edilecektir;
- ▶ İçerikler, “doğal” veya ortak veya her topluluk eşit olacak şekilde olmalıdır. Daha genel olan ve/veya Makedonya Cumhuriyeti’yle herhangi bir bağlantısı bulunmayan tüm içerikler “doğaldır” (Örneğin: çok ünlü olan yabancı bir şarkının söylenmesi veya bir dansın sergilenmesi, ilkbaharla alakalı bir dramın hazırlanması). Okulla, toplulukla veya herkesi daha doğrusu toplumun daha büyük bir kısmını ilgilendiren ke-

sim ile yakından alakalı olan içerikler, ortak içeriklerdir (Örneğin: okuldaki ilişkileri içeren dramlar, öğrencilerin kendilerine ait “Benim Memleketim” konulu yazılar, birden fazla etnisiteler tarafından çekilmekte olan halaylar);

- ▶ Makedonya Cumhuriyeti’nde yaşamakta olan belirli etnik/dil guruplarının kimlikleriyle bağlantısı bulunan tüm “karışık” içeriklerin eşit bir şekilde mevcut olmaları durumu ve diğer taraftan “etnik” içeriklerine bağlı kalmayacak şekilde tüm öğrencilerin katılacakları tören ve programların düzenlenmesi işi (Örneğin: Arnavut halk türküsü, Türk halayı, Gotse Delçev resitali, Roman giysisi);
- ▶ Yer alma veya dil sıralamalarında tüm dil/etnik guruplara aynı şekilde eşit muammelenin gösterilmesi durumu (içerikleri de kapsayacak şekilde).

Tek Günlük Çalışmalar ve Çalıştaylar

Birlikte birşeyler yapma yolunda ilerleyen ve farklı dillerde eğitim gören “karışık” etnik/dil öğrenci guruplarının tek seferlik bir araya gelmeleri durumu (Örneğin: ekolojik bir faaliyet, çizim, süs eşyaların hazırlanması, futbol müsabakası...). Bu gibi faaliyetleri ve içeriklerin konusu herhangi bir şey olabilir fakat bunların hepsi, öğrencileri ortak bir amaca/ürüne götürmeli ve etnikler arası iş birliğini teşvik et-

melidir. Bu gibi faaliyetler, karışık etnik/dil guruplarından olan öğrencileri dengeli sayıda dahil etmekle birlikte aynı zamanda tüm dillerde eğitim sunmakta olan öğretmenleri de kapsamaktadır. Bunların yansımaları sınırlıdır. Ortak bir faaliyetin veya eğitim ya da ders dışı projeleri içerecek şekilde herhangi bir çalıştayın gerçekleştirilmesi amacıyla “karışık” öğrenciler gurubuyla yapılmakta olan tek günlük bir faaliyet (uygulamalı veya araştırmalı) kısa vadeli faaliyet olarak sayılmaktadır.

Tek günlük hareket çalışmaları veya çalıştaylar, uzun vadeli faaliyetler kapsamında geçerli olan kriterlere göre uygulanmalıdır:

- ▶ Ortak bir amaca veya ürüne yönelik olmaları ile işbirliğini teşvik ederek etnikler arası müsabakalardan uzak durulmalıdır;
- ▶ Farklı dillerde eğitim gören öğrencilerin eşit sayıda katılımlarıyla uygulanmaları (ve imkanların elverişli olmaları doğrultusunda cinsiyet bakımından da eşitlik sağlanması faydalı olacaktır);
- ▶ Gurupta mevcut olan ve tüm dillerde eğitim sunan öğretmenler tarafından gerçekleştirilmiş olmaları.

Özellikle yapılan misafirlikler kapsamında çok popüler olmaları ve oldukça büyük bir sıklıkla gerçekleştirilmelerinin yanı

sıra söz konusu faaliyetler, uzun vadeli faaliyetlere nazaran daha küçük etkilere sahiptirler çünkü kısa vadelidirler ve bundan dolayı kişiler arasındaki iletişim yeterli olmamaktadır.

B) Uzun Vadeli Ders Dışı Faaliyetler

Farklı dillerde eğitim görmekte olan öğrenciler, en az bir eğitim öğretim dönemi sürecektir şekilde ortak projelerde yer alabilmektedirler. Bu bağlamda, ortak öğrenci kolları ve ortak spor ekiplerine katılarak çok kültürlü çalışmaları hayata geçirebilmektedirler. Genellikle internet bağlantısıyla irtibata girecek olan öğrenciler, kısmen de olsa yakın bir iletişime geçmiş olacaktırlar.

Ortak Öğrenci Kolları Kapsamında Çalışmak

Öğrenci kolları, çok çeşitli alanlarda gerçekleştirilebilmektedir (dram, modern dans, halk oyunları, gazetecilik, resim ve fotoğrafçılık, bilgi işlem, genç iş adamları, spor, ekoloji, müzik, video vs.). Farklı dil/etnisitelerden gelen öğrenci guruplarının ilgilerini çekecek şekilde hazırlanmış olmaları gerekir. Öğrenci kollarının, dersler kapsamında görülenler ile bir bağlantı içerisinde olmalarına gerek yoktur. Onlar, yeterli derecede güncel olan, ilginç olabilen, öğrenciler için eğlence ifade edebilen herhangi bir konu/alan ile bağlantılı olabilirler. Bu şekilde yapılacak olan bir seçim sayesinde, farklı dillerde eğitim

gören öğrencilerin ilgilerini çekmek ve onları bir arada tutmak mümkün olacaktır. Başarının elde edilebilmesi için elbette ki küçük adımlarla işe başlanması gerekecektir. Bu şekilde yapılacak olan hareketler sayesinde, ilerideki dönemlerde yapılması planlanan öğrenci kollarına da ilgi artmış olacak ve ortak faaliyetlere imza atılacaktır.

Çok dilli okullarda olduğu gibi, ortaklaşa faaliyet yapan okullarda da ortak öğrenci faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve organize edilmelerinde aynı kriterlere bağlı kalınması oldukça büyük önem arz etmektedir. Bahse konu öğrenci kollarının etnikler arası entegrasyona katkı sağlamaları için, aşağıda yer alan kriterlere bağlı kalınması önemlidir:

- ▶ En az bir eğitim öğretim dönemi kapsamında haftada bir olacak şekilde 1-1,5 saat sürmek üzere düzenli görüşmelerin gerçekleştirilmesi;
- ▶ Konu/faaliyet, tüm etnik/dillerde mevcut bulunan öğrencilerin ortak kararlarıyla seçilmektedir;
- ▶ Küçük ("karışık") guruplar şeklinde çalışılması;
- ▶ Dışbirliği içerisinde çalışma yapılabilmesi (yarışmalar sadece "karışık" guruplarda yapılmalıdır).

Çok Kültürlü Çalıştaylar

Çok kültürlü çalıştaylar, özel bir çeşit öğrenci kolu kapsamında en az bir eğitim öğretim çerçevesinde haftada bir olacak şekilde düzenlenen özel bir programın adıdır. Kısa vadeli ve birkaç seferde veya denemede yapılan ve öğretmenler tarafından hazırlanan faaliyetler, çok kültürlü çalıştaylar olarak sayılmamaktadır. Bu çalışmaların gerçekleştirilmesine ilişkin olarak faaliyetlerin ayrıntılı tanımlamalarını içeren, uygulayanlar için kılavuz hazırlanmıştır (hayat becerileri eğitim programları çalıştaylarına benzer olacaktır). Bunun yanı sıra öğrencilere yönelik olan çalışma malzemeleri de kapsamak-

tadır. Bahse konu program iki öğretmen tarafından şu şekilde yönetilmektedir:

- ▶ İki dilli – İki eğitim dili kapsamında yer alan “karışık” öğrenci guruplarıyla her iki mevcut dilde eşit öğrenci sayısının katılacağı şekilde yapılan çalışmalar (faaliyetlerin doğalarından dolayı üçüncüsünün dahil edilmesi imkansızdır),
- ▶ Ya da tek dilli – İki eğitim dili kapsamında yer alan “karışık” öğrenci guruplarıyla her iki mevcut dilde eşit öğrenci sayısının katılacağı şekilde tek dilde yapılan çalışmalar (genellikle Makedon ve Roman).

Üçüncü gurup öğrencileriyle birlikte yapılan çok kültürlü çalıştay örneği (IV ve V sınıf):

Çalıştay: KARŞILIKLI TANIŞMA

Giriş Faaliyeti: Hepsi bir çember içerisinde yer alır. Uygulayanlardan biri oyuna başlar ve genellikle normal bir ses tonunda sadece kendi şahsi ismini dile getirir. Bundan sonra, sırada yer alan hepsi teker teker isimlerini söyler. Herkesin isimlerinin dile getirilmesinin sonrasında oyunun ikinci turuna geçilir: bu kapsamda hepsi teker teker en hızlı bir şekilde kendi isimlerini söyler ve ondan sonra verilecek olan işaretin ardından dile getirilen ismi gurubun tamamı aynı şekilde fakat en hızlı bir şekilde tekrarlar. Oyunun üçüncü turunda yine hepsi tekrardan fakat bu sefer en yavaş bir şekilde kendi isimlerini dile getirir ve bunun ardından verilecek olan işaret ile birlikte gurubun tamamı söylenen ismi tekrarlar.

Ana Faaliyet: Katılımcılar, dört veya beş kişiden oluşacak gruplar şeklinde masanın etrafına oturur. Her katılımcı, çalışma sayfasından birer nüsha eline alır: ortasında kendi ismini veya bu grup çerçevesinde ona hangi şekilde hitap edilmesini istediği gibi kendi anadilinde yazacak şekilde bir alan bırakılacak bir yonca mevcuttur. Yoncanın dört yaprağının her birine, kendisi için güzel şeyi ifade eden dört şeyi yazmalıdır (okulda herhangi bir konu, spor, sevilen hayvan veya haftadan bir günü). En sonunda hepsi, yoncanın çizgilerinden keser ve ortasından bir yün ip geçirir. Aynısını boynuna asar.

Tüm katılımcılar çember içinde kalır. Uygulayıcılar, katılımcılar tarafından yazılmış olan fakat en fazla ilgi çekilen hususları teker teker dile getirir. Bunun tek bir kategoriden olması gerekir. Bunun tamamlanmasıyla birlikte daha doğrusu yazılmış olan tüm kelimelerin dile getirilmesiyle birlikte çemberin tam ortasında durulur ve onun için aslında en önemli olan husus dile getirilir. Bundan sonraki aşamada diğerleri onu alkışlar. Çemberin içinde olanlar ise kendilerine geriye çekerler. Uygulayanlar, aynı kategoriden olan tüm katılımcıların bir şekilde çemberin merkezine gelmeleri için hesaplamalar yaparlar. Bu durumda güzel bir şey dile getirmiş olmamaları durumuna bakılmamaktadır.

Uygulayanlar, katılımcıların isimlerini daha büyük bir kolaylıkla akılda tutabilmeleri ve ezberleyebilmeleri açısından katılımcılar, başlangıç çalıştaylarında kendi rozetlerini üzerlerinde tutmalıdır. Bu şekilde yürütülecek olan çalışmalar kapsamında karşılıklı tanışma hususları da ortaya çıkmış olacaktır.

TARTIŞMA KONUŞMALARI:

- ▶ Belirtilmiş olan her güzel şey kapsamında herkes kendisini çemberin ortasında buldu mu? Neden?
- ▶ Çemberin merkezinde bulunan herkes, aynı sebeplerden dolayı güzel şeyleri görebildi mi? Neden?
- ▶ Herhangi bir durumda çemberin merkezinde sadece bir katılımcının bulunması durumuyla karşı karşıya gelindi mi? Eğer hayır ise, bunun gerçekleşmesi mümkün müdür? Neden?

Kapanış Faaliyeti: Katılımcıların her biri çemberde durur ve boyunlarında bir önceki faaliyet çerçevesinde hazırlanmış olan yonca yaprakları vardır. Uygulayıcılardan ikisi, birbirlerine karşı olacak şekilde çemberin farklı taraflarında durur (katılımcıların yarısı bir tarafta, diğerleri ise çemberin diğer tarafında durur). Uygulayanların biri devreye girer ve bu kapsamda diğer uygulayıcının ismini yüksek sesle söyler. Bundan sonra da topu onun eline verir. Uygulayan topu aldıktan sonra birinci uygulayıcının sağ tarafında duranın ismini dile getirir ve topu ona verir. İkinci katılımcı, isimlerin zikredilmesiyle birlikte ikinci çemberi devam ettirerek topu aynı şekilde ve aynı prensip ile aktarmayı sürdürür. Bu bağlamda kendisi topu aldıktan sonra sağında olana uzatır. Söz konusu çember, topun birinci uygulayanına gelmesiyle birlikte tamamlanmış olur.

İbahse konu oyun, ikinci çemberde de oynanabilir. Bu sefer tüm katılımcılar oyunun tamamını çok daha hızlı bir şekilde uygulamaya çalışır. Bu kapsamda topun asla yere düşmemesi gerekir.

Refleksiyon: Bugün neler yaptık? Bugün yapmış olduğumuz çalışma kapsamında sizin için en güzel olan neydi? Neler öğrendiniz?

Sonuç: İnsanlar kendi aralarında birçok şeyde farklılaşırlar. Bunun yanında, ilgi alanları, tecrübeleri ve bilgi birikimleri farklı olabileceği için onlar farklı şeylerden hoşlanabilirler. Bazı insanlar bazı ortak sebeplerden dolayı aynı şeylere ilgi duyabilmektedir. Bunların sebepleri farklı da olabilir. İnsanlar, kendilerinin yanı sıra farklı olabilecek kişilerden farklı olabilirler fakat diğer taraftan da aynı olabilmektedirler. Kendilerine ait bazı özelliklerden dolayı değişik veya tek de olabilirler.

Çalıştay: BİREYSEL ÇERÇEVELER

Ana Faaliyet: Katılımcılar altı guruba ayrılır. İki gurup halinde çizimler yapabilmek adına bir çerçeve oluştururlar. Hepsi bir arada bulunarak grupta yer alan kişi sayısına çerçeve yapacaklardır. Sonunda da gelişi güzel yapılacak seçimle daha doğrusu kura yoluyla seçilecek olan çerçeve belirlenir. Bahse konu çerçeveye herkes, daha önceki çalıştay kapsamında hazırlamış olduğu çizimleri yapıştıracaktır.

Çerçeve-Elma

Bu çerçeveyi hazırlayacak olan tüm katılımcılara kırmızı renkli birer hamer kâğıdı parçası dağıtılır. Buna elma kontürü çizilerek ortasına yaprak kâğıdı (A5) eklenmiştir. Bu durum uygulayıcıların çalışma listesine bu şekilde yazılmıştır: Çerçeve-elma şeması. Katılımcılar, belirlenmiş olan merkezi yere çizimi yapıştırmalı ve bunun sonrasında elma şeklinde kesimi gerçekleştirmelidir. Bundan sonra hepsine çizilmiş olan kâğıt ve elma sapı verilir. Bunun da aynı şekilde kesilmesi, boyanması ve zımba ile tutturulması gerekmektedir. Daha öncesindeki örnekten hareket edilerek, söz konusu elmanın parlak renklerle boyanması gerekmektedir.

Çerçeve-Bozyap

Bu çerçeveyi yapacak olan tüm katılımcılara başta koyu lacivert/yeşil renkte birer hamer kâğıdı verilir. Bu kâğıda bir dikdörtgen kontürü çizilmiş olup ortasına (A5) kâğıdı eklenmiştir. Katılımcılar, belirlenmiş olan merkezi yere çizimi yapıştırmalı ve bunun sonrasında dikdörtgen şeklinde kesimi gerçekleştirmelidir. Bundan sonra her katılımcı bunun boyanması işlemini yaparak, çizim ve çerçevenin arasına yapboz parçalarını yapıştırır.

Çerçeve-Çam Ağacı Süsü

Tüm katılımcılara ilk başta beyaz renkte birer hamer kâğıdı verilir. Bu kâğıda bir çam ağacı süsü kontürü çizilmiş olup ortasına (A5) kâğıdı eklenmiştir. Bu durum uygulayıcıların çalışma listelerinde yer alan şemalarında ifade edilmiştir: Çam ağacı süsü şeması. Katılımcılar, söz konusu çizimi ortada belirlemiş olan alana yapıştırmalıdır. Her iki kısmı da zımba ile zımbalamalıdır. Bu şekilde yapılacak olan işlem sayesinde "katlanmış" olan ve açılıp kapanabilen çam ağacı süsü elde edilecektir. Bunun sonunda da dekorasyonun yapılması gerekecektir.

Çalıştay: ORTAK ÇERÇEVELER

Katılımcılar üç guruba ayrılırlar ve bunlardan her biri bir önceki çalıştay kapsamında yapmış olduğu çizimleri de ekleyerek ortak bir çerçeve elde etmiş olurlar. Elde edilen ürünler en sonunda kendi sınıfları yakınlarında bulunan okulun koridorlarından birine veya ana koridorlarına asılmalıdır.

Birinci Gurup: Çerçeve-Ağaç

Katılımcılara, elma şeklinde ayrı ayrı bulunanların toplam sayısı kadar dalın yer aldığı bir gövdenin çizilmiş olduğu bir hamer kâğıdı elde ederler. Uygulayıcılarda mevcut olan çalışma listesinde bu durum yer almaktadır: Çerçeve şeması-ağaç. Katılımcılar, yapışkanlı kağıtlarda yer alan parçaları ilk önce kesmeli, ondan sonra da kahverengi renk tonlarında yer alan parçaları koparmalıdır. Sonrasında ağaca yapıştırma işlemlerini gerçekleştirmelidir. Söz konusu dallara elmalar şeklindeki parçaların da yapıştırılması gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmanın hazırlığında yer alan tüm katılımcıların isimleri eksiksiz bir şekilde en alta yazılmalıdır.

İkinci Gurup. Çerçeve-Yapboz

Katılımcılara, bir önceki çalıştayda yapılan yapıştırma çalışmalarını içeren dikdörtgen şeklinde büyük bir hamer kâğıdı verilir. Bundan sonra hepsine karton yapboz kısımları dağıtılır. Aynılarını ilk önce boyamaları ondan sonra da hamer kâğıdının son kısımlarına yapıştırmalıdır. Bu sayede ortak bir çerçeve çalışması elde edilmiş olacaktır. Bu çalışmanın hazırlığında yer alan tüm katılımcıların isimleri eksiksiz bir şekilde en alta yazılmalıdır.

Üçüncü Gurup: Çerçeve-Çam Ağacı

Katılımcılara, çam ağacının çizilmiş olduğu bir hamer kâğıdı verilir. Çerçeve şeması-çam ağacı. Boyamaları ve kesmeleri gerekmiyor. Bundan sonra ona bir önceki çalıştay kapsamında ahazırlanmış olan çam ağacı şeklindeki çerçevelerin yapıştırılması gerekmektedir. Çam ağacı bundan sonraki aşamalarda ek olarak süslenebilmektedir. Bu çalışmanın hazırlığında yer alan tüm katılımcıların isimleri eksiksiz bir şekilde en alta yazılmalıdır.

Spor Faaliyetleri

Spor faaliyetleri etnikler arası iş birliği ni tetiklemelidir – iç yarışmalar sadece “karışık” etnik ekipler arasında olabilir. “Karışık” gruplar ile yapılacak spor faaliyetler herhangi bir spor dalında düzenlenebilir. Kurulacak spor ekibinin herhangi bir dalda okulu temsil edebilecek takım olarak kurulmak zorunda değildir, ancak o amaçla da kurulmuş olabilir. Sözkonusu spor faaliyetlerinin eğlence amaçlı düzenlenmesi durumunda yarışma esnasında oluşan tansiyon azaltılır ve daha geniş seyirci kitlesini çekebilir. Eğer okul masa

tenisi kolu oluşturmaya karar verirse, bu ekibin başına bu spor dalına yatkın olan b-herhangi bir öğretmen veya sporu bilen veli olabilir. Bu arada, masa tenisi kolunu yönetecek kişilerin farklı etnik kökenden olmasına dikkat edilmelidir. Önceki ortak öğrenci faaliyetlerinde farklı eğitim dillerinden dengeli şekilde öğrencilerin katılımının ne kadar önemli olduğu görüldü. Aynı şekilde iç yarışmaların etnik anlamda homojen gruplar arasında olmaması ve “karışık” ekipler arasında olması çok önemlidir.

Spor kollarından şunlar ayrılabilir: futbol, basketbol, voleybol, hendbol, yürüme/dağcılık, bisiklet binme, kayak binme, balık avlanma, bedmington, "halk oyunu" vb.

C) Sıralı eğitim

Sıralı eğitim kapsamındaki ortak öğrenci faaliyetleri bazı dersler, dersler kapsamındaki uzun süreli projelerde, doğada eğitimde, serbest ders/proje faaliyetleri esnasında düzenlenir. Farklı dillerde eğitim gören öğrenciler sıralı dersler esnasında ortak faaliyetler düzenleyebilir (eğitim programlarının amaçlarının başarılması doğrultusunda olanlar). Örnek olarak ortaklaşa bir şekilde doğada eğitime gidebilirler, ortak beden eğitimi, bilgisayar, yabancı dil dersleri yapabilirler ya da ortaklaşa boş ders/proje faaliyetleri gerçekleştirebilirler. Aynı şekilde resim dersi gibi çok fazla konuşma gerektirmeyen ve bir dönem esnasında en azında 5 saat süren ortak çalışma yapabilirler. Sıralı eğitimdeki ortak dersler farklı derslerden olabilir (Örnek olarak: beden eğitimi, resim, bilgisayar, İngilizce vb) fakat bazı okullardaki uygulama gibi yapılmamalı (öğrenciler sadece aynı alanı paylaşır fakat aypayrı bir şekilde faaliyet gerçekleştirirler). Olması gerektiği şekilde yapılmalıdır (farklı etnik kökenden öğrenci ve öğretmenlerin hızlandırılmış etkileşimi sayesinde öğrenci ve öğretmenlerin entegrasyonu).

D) Demokratik Katılım Faaliyetleri

Farklı dillerde eğitim gören öğrenciler, sınıf topluluğu (ST) ve demokratik yollarla seçiliş ve okuldaki öğrencileri temsil eden diğer öğrenci organları sayesinde iş birliği yapmalıdırlar. Onların okul hayatına aktif katılımları sayesinde, kendi düşüncelerini oluşturmaları için teşvik edilmektedirler ve bu düşünceyi serbestçe ifade edebilmek için okuldaki karar ve olaylara etki edebilecek mekanizma ve süreçlerin oluşmasına imkân yaratılmaktadır. Bu durumun oluşması için aşağıdaki şartları yerine gelmesi gerekmektedir:

- ☑ Onları ilgilendiren **konular hakkında karar vermeleri**;
- ☑ Okulun günlük işleyişi ile ilgili bağlantılı olan **sorunların giderilmesinde**;
- ☑ **Hareket becerileri** geliştirmektedirler ve
- ☑ **Somut hareketler** yapmaktadırlar.

Demokratik katılım yolunun katedilmesinde öğrencilerin öğretmenler tarafından sürekli desteklenmeleri gerekmektedir. Öğretmenler onlara **demokratik hareket becerilerinin** geliştirilmesinde öncülük etmelidirler. Bu sebeplerden dolayı öğretmenler ve öğrenciler arasında ilk önce aşağıdaki ilişkilerin oluşması gerekmektedir:

- ☑ **Ortak ilişkileri**;
- ☑ **Karşılıklı güven** ve

☑ **Gelişme yolunda beraber oldukları hissi**

Yetişkinler, okuşl hayatında yer alan herkese karşı ortak demokratik hareketleri teşvik etmelidirler. Bunlar sürekli diyalog sayesinde görüşlerini dengeleyecek ve ortak çözüm arayışında olacaklardır. Bu her sefer kolay değildir – bu yolda bariyerler bardır ve bu bariyerler aşılmalı ve çözüm görünürde yokken bile bunun için kendi potansiyeline güvenilmeli.

Okulun rolü öğrencilerin organize olmalarını sağlamak ve öğrencilerin aktif bir şekilde birleşmelerine – **öğrenci organları** katılım sağlamaktır. Şöyle ki:

- ▶ **Sınıf Birliği** – öğrenciler 2-9 arasında kendi sınıflarında organize olmaktadır (birliklerin çalışmaları öğrencilerin teklif ettikleri programlar sayesinde gerçekleşmektedir);
- ▶ **Okul Birliği** – Sınıf toplulukları öğrencileri, okul birliği çalışmalarına katılmak üzere kendi temsilcilerini seçer (Okul birliği, her eğitim öğretim yılında sınıf topluluklarından gelen önerileri içeren programları devreye sokmaktadır).

Bu sayede öğrencilere birtakım imkanlar sunulmaktadır:

- ▶ **Karşılaşmış oldukları sorunlar ile ilgili olarak konuşmayı öğrenmeleri;**
- ▶ **Farklı konular üzerine iş birliği içerisinde bulunmaları (farklı cinsiyet ve etnik**

yapıda ve farklı bakış açıları bulunan öğrencilerle birlikte);

- ▶ **Okul hayatının farklı unsurları üzerine araştırmaların yapılması ve değişiklik çalışmaları çerçevesinde onların iyileştirilmesine yönelik gayretlerin sarfedilmesi.**

Bu şekilde yapılacak olan çalışmalar sayesinde okul, demokrasi ve bir toplum içerisinde demokratik bir şekilde hareket etme üzerine bilgilerin mevcut olduğu bir yer haline dönüşmektedir.

Öğrenciler, kendilerini yakından ilgilendiren tüm hususlara dahil olma imkanlarına sahiptir. Bütün bu çalışmalar farklı seviyelerde ve farklı şekillerde yapılabilmektedir. Öğrenciler, okulun aşağıda ifade edilmiş olduğu hususlarda değişiklik ortaya koyabilmek adına farklı çalışmalarını gerçekleştirebilmektedir:

- ☑ **Ders** – Örneğin: başarının ve notlandırılmanın hangi şekilde daha iyiye gidebileceği, ders kalitesinin nasıl yükseltilebileceği vs;
- ☑ **Öğrenciler Arasındaki İlişkinler ve Yetişkinlerle Olan İrtibatlar** – Sınıftaki ilişkilerin hangi şekilde çözüme ulaştırılması, herhangi bir şiddet durumunun hangi şekilde çözülmesi;
- ☑ **Ders Dışı Faaliyetler** – Örneğin: gezi gerçekleştirmek için nereye gidilmeli, bir törenin hangi şekilde yapıl-

ması, ortak bir eğlence programının hangi şekilde organize edilmesi, okul kapsamında hangi öğrenci kollarının oluşturulması vs;

- ☑ **Okuldaki Fiziki Şartlar** – Örneğin: bahçenin hangi şekilde düzenlenmesi, tuvaletlerdeki temizliğin mhangi şekilde sağlanması, okul donanımı için hangi çalışmaların yapılması.

Öğrenciler tarafından çalışmaların uygulanmasıyla gerçekleştirilecek olan değişiklik faaliyetlerin hangi şekilde yapılacağına dair aşağıda ifade edilen adımları takip ediniz:

- I. Herşeyden önce onların çıkarlarını da ilgilendirecek olan öğrencilerle birlikte **problemi tespit etme** çalışmaları yapılmaktadır. Sorun, hayatın herhangi bir alanından olabilmektedir. Bundan sonraki aşamada öğrenciler mevcut problem üzerine **araştırma çalışmaları** yapmakla birlikte onunla alakalı çözüm fikirleri vermektedir. Bu adımda öğrenciler, gerekli bilgileri elde edebilmek adına anket hazırlıkları yaparlar.
- II. **Soruna ilişkin çözümleri bulabilmenin** altyapısında araştırma çalışmaları mevcuttur. Burada aynı zamanda olası çözümler de ortaya atılmakta olup öğrenciler somut çözümlere odaklanmaktadır.

III. Üçüncü adımda **hareket planı hazırlıkları** daha doğrusu **somut adımlar** yer almaktadır. Bunun **kimin tarafından** yapılacağı belirlenir. **Gerekli olan malzemeler** ifade edildikten sonra **zaman çerçevesi** de ortaya atılır ve bu şekilde çözüme kavuşmak doğrultusunda ilerlemiş olunur. Hareket planı kapsamında uygulamalar çerçevesinde hangi engellerin/bariyerlerin ön görüldüğü yer almalıdır.

IV. **Hareket Planı Uygulamaları** son adımdır. Bu bağlamda ilk başlardan beri planlanmış çözüm ve sorunun çözüme ulaştırılmasına yönlendirilmesi gerekir. Hareket plan uygulamaları çerçevesinde elde edilen sonuçlara ve değişiklik kalitesine göre hareket edilmektedir. Bu durumda öğrencilerin kendileri tarafından tanımlanmış olan değerlendirme kriterleri oldukça büyük önem taşımaktadır. Bahse konu hareketin başarılı olamaması durumlarında öğrenciler, sebepleri araştırabilmekte ve diğer faaliyetleri ortaya koyma konusunda harekete geçebilmektedirler.

Yapılacak olan değişikliğin ardından, yapılan faaliyete ilişkin öğrencilerin bilgilendirilmesi işinin, yapılan çalışmanın şeffaflığı ve söz konusu faaliyet sonuçlarının gözden geçirilmesi adına büyük önemi vardır. Bu şekilde yapılacak olan hareket çalışmaları sayesinde öğrenciler,

ileriye dönük faaliyetleri planlayabilmekte ve onlara katılabilmektedir. Okul birliği çalışmaları her zaman zamanında yapılması ve anlayışlı ile ulaşılabilir olmalıdır. Bu durum şu şekildedir:

- ☑ Sözlü (*duyuruların okunması, ilan*) ve
- ☑ Yazılı (*duyuru tabelası, internet sitesi, broşür, üst yazılar, yazılı bilgilendirme, tutanaklar, yıllık bilgilendirme yazısı, okul dergisi*).

Değişiklikleri içeren hareket uygulama çalışmaları çerçevesinde, **sürekli destek vermek ve öğrencileri yönlendirebilmek adına yetişkinlerin rolü çok büyüktür:**

- ▶ Çalışmalar kapsamında öğrencilerde mevcut bulunan potansiyel coşku, kapasite ve bağlılık hususlarının hangi şekilde elde tutulabileceği yöntemlerinin bulunması;
- ▶ Hareket çalışmaları kapsamında yetkinlik kapasitesinin geliştirilmesinde kilit unsuru temsil eden meydan okumaları kabul etmek, engeller/bariyerlerle savaşılabilmek konularıyla öğrencilerin büyük başarı göstermesi;
- ▶ Yetişkinlerden gelecek etkilerden uzak duracak şekilde sorunların çözüme ulaştırılmasında kendi girişimlerini kullanabilmek adına öğrencilere cesaret sağlanması ve

- ▶ Sürecin yansımalarını daha büyük bir sıklıkla yaparak çalışmalar kapsamındaki öğrencilerin bilinçli olmasını savunmak;
- ▶ Kendileri tarafından daha öncesinde belirlenmiş olan kriterlerden hareketle hareket faaliyetlerinin değerlendirilmesi doğrultusunda öğrencilerin yönlendirilmeleri.

Değişiklik üzerine harekete geçme doğrultusunda öğrencilerin katılımlarıyla ilgili elde edilen tecrübelerle bakıldığında, demokratik harekette bulunma yetkinliklerinin gecenin bir vaktinde veya çok kısa bir süre zarfında gerçekleşmediğini görürüz. Daha uzun zamana ihtiyaç duyulmalı ve öğrencilerin böyle durumlara daha sıklıkla getirilmeleri gerekmektedir çünkü ancak bu sayede durumlar üzerine kendileri değerlendirmelerde bulunabileceklerdir. Bu gibi durumların, derslerde dinleyecekleri aktarmalı bilgilerin yanında daha faydalı olacağı açıktır. Öğrenciler, somut hareket çalışmaları gerçekleştirerek, demokratik hareketlerde bulunmak adına kendilerini en iyi bir şekilde geliştireceklerdir.

3.6.1.2. "KARIŞIK" ÖĞRENCİ GURUPLARIYLA BİRLİKTE ORTAK FAALİYET ENTEGRE UYGULAMALARI PRENSİPLERİ

"Karişik" öğrenci guruplarıyla birlikte ortak faaliyet entegre uygulamaları çerçevesinde onlar arasında hızlı ve güçlü bir etkileşimi elde edebilmek adına belirli prensiplerin uygulanması gerekmektedir. Uygulayıcı-öğretmenlerin ortak faaliyetleri uygulama şekilleri ve aşağıda ifade edilen prensiplere bağlı kalacak şekilde daha öncesinde ayrıntılı bir hazırlık yapmaları kaçınılmaz bir şarttır:

a. Dillerin Kullanımı Çerçevesinde:

- ▶ Sözlü iletişimde, çeviri yapmak yerine başka kelimelerle anlatmak kullanılır. Bunların yanı sıra dillerin sıralaması dönüşümlü bir şekilde değiştirilmektedir. Bu prensibin kullanılması, şu hususlardan dolayı daha iyidir: dil eşitliği, farklı dillerde eğitim gören öğrenciler arasında kesintisiz iletişim ve onların aktif karşılıklı dinlemeleri;
- ▶ Yazılı iletişim hususunda her iki dili kullanarak harf büyüklükleri aynı olacak şekilde dönüşümlü sıralamayla yazılması söz konusudur; iki dilli malzemelerde dillerin dönüşümlü kullanımıyla tek taraflı, çok

nadir bir şekilde çift taraflı olarak kullanılır.

b. Uygulayıcı Öğretmenler İşbirliğinde:

- ▶ Ortak faaliyetin uygulanmasının öncesinde yapılacak olan hazırlık çalışmaları çerçevesinde iş birliği yapılması gerekir. Bu durumda birinin söylediği tercüme edilmez;
- ▶ Öğrencilerin katılımları konusunda gözle görülen karşılıklı destek sağlanmakta olup birbirlerini tamamlamaktadırlar;
- ▶ Hangi gurupta (etnisite) oldukları hiç farketmeksizin tüm katılımcılara aynı muammele gösterilmektedir. Onları bilimsel anlamda yönlendirmektedirler.

c. Ortak Ürün Orataya Koyma Süreci Çerçevesinde:

- ▶ Küçük gurubun her üyesi, nihai ürünü ortaya koymak adına kendi katkısını sağlamaktadır;
- ▶ Ürünün elde edilmesinde herkes kendi katkısını (çizim, afiş, strip vs.) sunmanın yanında öğrenciler bunu ortak bir şekilde oluştururlar (hazırlıklarda birbirlerini tamamlarlar, ortak bir başlık bulurlar vs.).

d. Küçük Çalışma Guruplarının Oluşturulması Çerçevesinde:

- ▶ Küçük guruplardaki seçimlerin yapılması kapsamında gurupların dengeli ve karışık olabilmelerine özen gösterilir. Öğretmenler öncesinde hazırlık yapmaktadır. Örneğin: kart çekme, sayma vs. Bununla “karışık” olmak ve dengeli olmak elde edilecektir.

e. Gurup Atmosferi:

- ▶ Güzel, eğlenceli ve esnek olmakla birlikte yapısı ve düzeni iyi.

f. Öğrencilerin Motivasyonu Şu Şekilde Yapılır:

- ▶ Üzerinde çalışılmakta olan konu/ faaliyet konusu, iki/üç dilde eğitim gören öğrencileri ilgilendiren bir konudur;
- ▶ Eğitim öğretim yılının bir dönemi veya tamamı kapsamında birden fazla (haftada bir defa olacak şekilde) görüşmenin yapılması.

g. Kişiler Arası Daha Sıkı Bağların Faydaları Şu Şekildedir:

- ▶ Uygulayanların ve öğrencilerin bireysel çapta tanışmaları sayesinde kişiler arası iletişim gerçekleştirilmekte olup, hangi şekilde iş birliği yapılacağına dair bilgi edinilir.

3.6.1.3. ÇOK KÜLTÜRLÜ OKUL ATMOSFERİ VE ÇEVRESİ SAYESİNDE ORTAK FAALİYETLERİN KABUL EDİLMELERİNE İLİŞKİN ÖĞRENCİLERİN HAZIRLANMASI

Öğrenciler, bu faaliyetler çerçevesinde ortak hareket etmeyi öğrenirler ve bu husus şu şekilde olur::

- ▶ İkonografinin Hazırlanması – Bir topluluğun daha doğrusu ülkenin tamamına ait multi-etnik yapısı temsil etmekte olan resim ve yazıların okul koridorlarına asılması;
- ▶ Okul Evrakları – EEE konseptine istinaden okul yıllık çalışma programı kapsamında etnikler arası iş birliği ve vizyon/misyon faaliyetleri.

3.6.1.4. HAYAT BECERİLERİ EĞİTİMİNDE YAPILAN ÇALIŞTAYLARDAKİ ORTAK FAALİYETLERİN KABUL EDİLMESİNDE ÖĞRENCİLERİN HAZIRLANMASI

Hayat Becerileri Eğitimi dersi hem tek dilli hem de birden fazla dilde eğitim yapan okullar kapsamında birkaç farklı şekilde etnikler arası entegrasyona katkı sağlamak üzere yapılması mümkündür. Bu sayede öğrencilerin, ortak faaliyetleri kabul etme durumları da oluşmaktadır. Söz konusu çalıştaylar sınıf dersi kapsamında, belirli konuları tartışarak gerçekleştirilmektedir.

İlköğretim okulları için en etkili konular şunlardır:

- ☑ Kişiler arası iletişim;
- ☑ Toplumsal irtibatlar.

Liseler için Hayat Becerileri Eğitimi'nde yer alan en etkili konular şunlardır:

- ☑ Diğerleriyle irtibatlar;
- ☑ Sorumlu vatandaşlık görevleri.

Belirtilmiş olan konular çerçevesinde yapılan çalıştaylarda en güvenilir ve kabul edilebilir bir biçimde önyargılar ve kılıplaşmış düşünceler daha doğrusu klişeler, farklılıkların kabul edilmesi, şiddet konularının çözüme ulaştırılması, şiddet içermeyen iletişim şekli gibi farklı konular üzerine konuşulmaktadır.

HBE dersi çalıştayları, belirli bir öğrenci kolu çerçevesinde gerçekleştirilebilmektedir. Verilen konu üzerine gerçekleştirilen öğrenci kolu çerçevesinde, aşağıda yer alan **prensiplerin** uygulanması da sağlanmaktadır:

- ▶ Çalıştaylar etnik/dil bakımından "karışık" guruplarla gerçekleştirilir;
- ▶ Kılavuz kitaplarında yer alan herhangi bir konunun söz konusu olması durumunda çalışma malzemeleri ("Kişisel Gelişim" veya "Çevreye Karşı Davranış" vs) öğrencilerin eğitim gördükleri iki/üç farklı dilde hazırlanmaktadır.

3.6.1.5. EĞİTİMDE ETNİKLER ARASI ENETGRASYON EV BAĞIMSIZ ÇOK KÜLTÜRLÜ FAALİYETLERİNİN BAŞARILI BİR ŞEKİLDE UYGULANMALARI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ORTAK FAALİYET KRİTERLERİ

Söz konusu kriterler üç alanda toplanmaktadır: 1. hazırlık, 2. uygulama ve 3. ortak faaliyetin tanıtılması. Diğer taraftan bağımsız çok kültürlü faaliyetler iki alanda guruplaştırılmıştır: 1. Hazırlık ve 2. Kriterlere göre uygulamalar

EEEP kapsamında, EGB tarafından kullanılan araçlar hazırlanmıştır:

- ☑ Okul sınırları içerisinde, bağımsız çok kültürlü faaliyetin başarılı uygulama ve takip edilmesi araçları;
- ☑ Eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetlerinin başarılı bir şekilde uygulanmasının takip edilmesi araçları.

Bu araçlar, bağımsız ve ortak faaliyetlerin takip edilmesi adımlarını içermektedir. Burada aynı zamanda özdeğerlendirilmeye ilişkin yorumların da yer aldığı görülür ki bu sayede uygulamaları gerçekleştiren öğretmenlere ve SİT (okul entegrasyon ekipleri) üyelerine, kendi çalışmalarında oldukça büyük destek sağlanacaktır. Bahse konu araçlarda, yansımaya ilişkin sorular da verilmiştir.

Bağımsız çok kültürlü faaliyet ve eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetlerine ait araçlar, yayın ekleri kısmına aktarılmıştır (Ek No. 1 – Etnikler arası entegrasyon başarılı ortak faaliyet uygulamalarının takip edilmesi araçları ve Ek No. 2 – bağımsız çok kültürlü başarılı faaliyetin takip edilmesi araçları.

3.6.1.6. OKULDA VE OKULLAR ARASINDA ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON FAALİYETLERİNİN UYGULANMASI

Tek dilli okullarda ortak faaliyetlerinin yapılabilmesi için, bir veya birden daha fazla okulla ortaklık kurmak önemlidir. Tek dilde eğitim sunan bir okul, farklı dilde eğitim sunan başka bir okul ile ya da iki/üç dilde eğitim sunan bir okul ile veya yabu şekilde eğitim sunan birden daha fazla okul ile aynı zamanda ortaklık kurabilmektedir. Ortak okullar arasında yapılacak olan ortak faaliyetlerin doğrudan (yüz yüze) veya internet bağlantılarının (görsel veya işitsel) kurulması sayesinde gerçekleştirilmeleri mümkündür. Bir belediye sınırları içerisinde bulunan okullar arasında ortaklıkların kurulması oldukça makbuldür. Bu gibi durumların mümkün olmaması durumlarında diğer daha yakın belediyelerden veya daha uzak belediyelerden farklı okullar arayışlar içerisinde girilmektedir.

Birden fazla dilde eğitim sunan okullar çerçevesinde uygulanacak olan ortak faaliyetlerde, o okulda okuyan öğrencilerin vurgulanması faydalıdır. Faaliyetlerin bir kısmı bağımsız bir şekilde, okulun kendisi tarafında-farklı bir okulu devreye sokmadan gerçekleştirilebilir. Bu gibi faaliyetler kapsamında uygun bir atmosfer ve çevrenin elde edilmesi yanında öğretmenlerin, velilerin, topluluğun ve toplumun desteklenmesi söz konusu olmaktadır. Bütün bu anılanlar etnikler arası entegrasyon faaliyetlerinde önşartı temsil ederler.

Birden Fazla Dilde Eğitim Sunan Okullardaki Faaliyetler Çeşitleri:

- ▶ Birden fazla dilde eğitim sunan okullar sınırları içerisinde etnik/dil bakımından karışık öğrenci guruplarıyla yapılacak olan ortak faaliyetlerin, başka okullar arayışları içerisinde girilmeden gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu kapsamda yapılacak olan faaliyetler şunlardır: bağımsız çok kültürlü faaliyetler, tüm ortak faaliyet çeşitleri ve tüm hazırlık faaliyetler çeşitleri. Diğer taraftan çok dilde eğitim sunan okulların da tek dilde eğitim sunan okullar ile ortaklık kurmaları önemlidir (özellikle kendi okullarda daha az sayıda olan öğrenci etnik veya dil guruplarından olan okullar ile). Bunun amacı, tek dilde eğitim sunan okulların, "karışık" öğrenci guruplarıyla bir araya gelme-

leri ve ortak çalışmalara imza atmalarına imkân tanınmasıdır.

- ▶ Tek dilde eğitim sunan ortak okul ile iş birliği: öğrencilerle ortak faaliyetler ve öğretmenlerle ortak faaliyetler.

3.6.1.7. EĞİTİMDE ETNİKLER ARASI ENTEGRASYONA YÖNELİK FAALİYETLERİN PLANLANMASI

Eğitimde etnikler arası entegrasyon görevlerinin hepsinin doğru şekilde tamamlanması için okul planlamasının çok dikkatlice yapılması gerekmektedir. Gerçekleşme imkânı olan faaliyetler ve içerikleri her okuma yılının başında yapılmalıdır. Aynı şekilde, ek olarak dahil edilecek faaliyet ve içerikler için de uygun alan bırakılmalıdır. Bu kısmın planlaması, okul tarafından oluşturulan okul entegrasyon ekibinin işidir. Bu ekibin görevi, sözkonusu faaliyetlerin okulun yıllık programına dahil edilmeleri, her faaliyet ile ilgili harekât planının hazırlanması ve gerçekleştirilenlerin değerlendirilmesinin yapılmasıdır. Okul entegrasyon ekibinin görevi faaliyetleri ortak okullar ile koordine etmek ve faaliyetlerin okul dışında tanıtımını yapmaktır. Etnikler arası entegrasyon ile ilgili olan tüm koordinasyon görevleri ekip üyeleri arasında dağıtılır. Her faaliyetin planlanması aşamasında her faaliyet harekât planı çerçevesinde somut adımların dahil edilmesiyle (ha-

zırlık, gerçekleştirme ve tanıtım), beklenen sonuçlar, adımların tamamlanması için gerekli olan önkoşullar, öğretmenler yakın uzmanlar olacaktır ve gerçekleştirmeleri ile ilgili zaman dilimleri detaylıca işlenmelidir. Ortak okulların gerçekleştirmeleri gereken faaliyetler sözkonusu ise iki/üç ortak okuldan sorumlu kişilerin belirlenmesi gerekmektedir. Her öğretmen kendi çalışmaları kapsamında kendi öğrencilerini hassaslaştıran, sınıf ve okul bazında faaliyet gerçekleşmesini tetikleme için zaman ve mekân için yer ayırmalıdır. Tüm bunlar, tüm okul çapında gerçekleşmesi gereken değişikliklere doğru yol alma durumundadır. Serbest öğrenci faaliyetlerinin planlanması çok önemli alan olup etnikler arası karakterden konu işlenebilecek ve bu problematiği ele alabilecek alandır. Bunlar hem birden fazla dilde eğitim veren okullarda hem de tek dilde eğitim veren okullarda kullanılmalıdır ve ayrıca ortak okullar ile işlenmelidir. Bu sebepten dolayı her okul bu tarz faaliyetleri planlarken iyi planlamayapmak durumundadır.

Ortak faaliyetlerin planlaması farklı çeşit ve metodlar bağlamında aşağıdaki çerçevede gerçekleştirilmelidir:

- ☑ Küresel yıllık planlama;
- ☑ Öğretmenin aylık, haftalık, günlük planlaması ve:

- ☑ Sınıf topluluğu kapsamında planlama;
- ☑ Okul topluluğu kapsamında planlama.

Planlama, eğitim içi ve eğitim dışı ortak faaliyetler ile ilgili yapılmalıdır. Burada önemli olan ve vurgulanması şart olan konu öğrenciler hangi yaş grubunda oldukları ve gelişim kapasitelerinin seviyesidir. Bu arada **faaliyetlerin didaktik ilke planlamalarına** saygı duyulmalıdır. Bunlar:

- ▶ Öğrencinin yaşına uygun olarak eğitimin ayarlanmış olması;
- ▶ Bireyleşme ilkesi;
- ▶ Açıklık ilkesi;
- ▶ Sistem ve eğitimde süreç ilkesi ve
- ▶ Bilinçli etkinlik ilkesi.

3.6.2. FARKLI EĞİTİM DİLLERİNDE EĞİTİM VEREN ÖĞRETMENLER ARASINDAKİ İŞ BİRLİĞİ

Farklı dillerde eğitim veren öğretmenler karşılıklı çıkar ve öğrencilerinin çıkarları için aşağıdaki iş birliği içeriklerinde bunu yapabilirler ve direkt veya dolaylı etkisi olabilir:

- ☑ Yerli ya da yabancı uzmanlar tarafından verilecek ve okul içinde veya dışında gerçekleştirilecek profesyonel gelişim eğitimlerine ortak katılım;
- ☑ Çokkültürlülüğe adanmış öğrenciler ile faaliyetlerin gerçekleştirilmesi;
- ☑ "Karışık" etnik/dil grup öğrenciler ile ortaklaşa olarak ortak öğrenci faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi;
- ☑ Derslerin ortaklaşa planlanması;
- ☑ Eğitim malzemelerinin teatisi;
- ☑ Derslerin gözlemlenmesi maksadıyla karşılıklı ziyaretler;
- ☑ Testlerin ortaklaşa hazırlanması;
- ☑ Bayramların ortaklaşa kutlanması;
- ☑ Öğrenciler ile düzenlenen piknik ve gezilerde arkadaşlık etmek;

- ☑ Farklı eğitim dillerinde eğitim gören öğrenciler ile ortaklaşa derslerin düzenlenmesi;
- ☑ Teçhizat teatisi: Eğitimin kalitesinin iyileştirilmesine yarayan eğitim araç ve gereçleri ve benzeri aletler ile öğretmenler aralarında alışveriş yapabilirler;
- ☑ Herhangi bir eğitim dilinde eğitim gören öğrenciler ile ortaklaşa olarak sorun çözüme: Herkesi ilgilendiren sorun olduğunda tüm ilgili tarafların katılması gerekmektedir çünkü ortaklaşa olarak karar verilirse alınan kararın kalitesi daha yüksektir ve sonuçları herkes için kabul edilebilir seviyededir. Böyle bir durum öğrenci ve öğretmen ilişkileri arasındaki ilişkilerin iyiye doğru gitmesine katkı sağlayacaktır;
- ☑ Okul ile ilgili konular hakkında öğretmenlern ortaklaşa karar alması;
- ☑ Bayram, Paskalya veya diğer etnik/kültür grubun aiat kişilerin önemli günlerinin karşılıklı kutlanması. Farklı dillerde eğitim veren öğretmenler arasındaki en olağan iş birliği şekli budur ve iş birliği örneği verirken öğretmenler genelde bu faaliyetleri örnek gösterirler. Bu durum öğretmenler arasındaki ilişkilerin iyiye gitmesine katkı sağlayacaktır.

Uzman kadrolar, okulun eğitim-öğretim organı olarak başroldedirler. Farklı dillerde eğitim veren öğretmenler arasında iş birliğinin sağlanması açısından son derece önemlidirler ancak önceden hazırlanmış ve kabul görmüş oprograma uyarak çalışmaları gerekmektedir ve sürekli olarak resmi ve gayri resmi görüşmeler düzenlemek durumundadırlar.

3.6.3. ETNİKLER ARASI ENTEGRASYONA İLİŞKİN ORTAK FAALİYETLERE VELİLERİN KATILIMI

Etnikler arası entegrasyon açısından son derece önemli olan konu bu sürecin farklı etnik ve kültürel gruplara ait **velilerin katılımıyla** Veliler Konseyinin çalışması- na sızmasıdır. Okulda faaliyet gösteren tüm organlara velilerin katılım sağlaması ile etnikler arası entegrasyona hız vermek faydalı gibi görünmektedir. Bu tarz bir çalışma ile öğrencilere farklı kültüre sahip olmanın öncelik olduğunu ve ondan olumlu şeylerin su yüzüne çıkartılarak çatışmaya sebep olmadığını gösterebiliriz.

Velilerin, eğitimdeki etnikler arası entegrasyona katkı sağlayabileceklerine örnek olarak gösterilebilecek çok farklı faaliyet vardır. Okullardaki etnikler arası entegrasyonun ilerletilmesine velilerin katılımı ile katkı sağlanabilecek faaliyetler aşağı- da sıralanmıştır:

- ☑ Eğitim dışı faaliyetlerde (tek dilde eğitim veren okullarda diğer okullar ile yapılan ortak iş birliği neticesinde düzenlenen ortak faaliyet, çok dilde eğitim veren okullarda ortak öğrenci faaliyetlerinin düzenlenmesinde);
- ☑ Ortak öğrenci faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine hazırlık olarak HBE dersi sayesinde öğrencilerin duyarlılaştırılmaları (tek dilde ve çok dilde eğitim veren okullarda);
- ☑ Toplum/ülkenin çok etnisiteli yapısını yansıtan resimlemenin okula hazırlığında (tek dilde ve çok dilde eğitim veren okullarda);
- ☑ Okulda çokkültürlü müsamere ve kutlamaların organizasyonunda (tek dilde ve çok dilde eğitim veren okullarda);
- ☑ Eğitimde etnikler arası entegrasyonun tanıtımının yapılması için okullarda düzenlenen etkinlikler, örnek olarak: Yemek hazırlama, tanıtım malzemeleri (çok dilde eğitim veren okullarda);
- ☑ Etnik/dil açısından “karışık” piknik ve gezilerin düzenlenmesi esnasında davranış kurallarının getirilmesinde (çok dilde eğitim veren okullarda);
- ☑ Okul için gelir elde etme amacıyla düzenlenen satış faaliyetlerinin hazırlık ve gerçekleştirme aşamasında (çok dilde eğitim veren okullarda);

- ☑ Farklı dillerde eğitim gören öğrenciler ile ortak faaliyet düzenleme yolunda okula sponsorluk ve mali destek sağlamada (tek dilde ve çok dilde eğitim veren okullarda); ve
- ☑ Farklı etnik/dil topluluğuna ait öğrenciler arasındaki çatışmaların çözümünde (çok dilde eğitim veren okullarda).

Her velinin katılımı son derece önemli ve değerlidir. Bu durumun ideal olması için, aktif olarak çalışan Veliler Konseyi tarafından düzenlenmesi durumunda olur. Eğitimde etnikler arası entegrasyonun başlangıç durumunda yapılan gözlemler, okullarda Veliler Konseyinin formal olarak varlığından ancak aktif ve etkili olmadığını göstermiştir. Veliler Konseyinin aktif ve çalışır olması diğer velilerde de ilgi çekebileceği beklentisini oluşturmaktadır. Veliler Konseyinden gelecek bir çağrı öğretmenler tarafından gelecek çağrıdan daha çekici olabilir.

Velilerin katılım ve iş birliği yapmaları için okul neler yapmalı?

EEE faaliyetlerine velilerin katılımını sağlamak ve bu katılımı sürdürülebilir hale getirmek için aşağıdaki sıraya göre faaliyetlerin gerçekleşmesi gerekmektedir:

- ☑ EEE'ye katılımları ile ilgili hazırlık durumlarını öğrenmek için velilere yönelik anket yapılması. Okul, yap-

mayı planladığı ortak faaliyetleri listeleterek velilerden katılmayı düşündükleri faaliyetlere adlarını yazdırmalarını istemektedir. Yapılan anketin ardından okul, velilere sonuçları bildirir. Bu yazının ekinde velilere yönelik Soru formu da eklenmiştir (3 numaralı EK - EEE'ye katılımları ile ilgili hazırlık durumlarını öğrenmek için velilere yönelik soru formu).

- ☑ Faaliyetlerin ortak planlanması aşamasına velilerin de dahil olması.
- ☑ Farklı dillerde eğitim gören öğrencileri ayırmadan, vardiyaların organize edilmesi ile ilgili okulun velilerden düşünce istemesi.
- ☑ Gerçekleştirilen faaliyetler hakkında velilere sürekli bilgi vermek. Velilere gönderilen tüm bildiri/davetiyeler okulda kullanılan tüm dillerde basılsın.
- ☑ Velilerin dil/kültür aidiyetleri aktif şekilde saygılsın.
- ☑ Velilerin aktif şekilde katılımını sağlayacak sosyal faaliyetlerin düzenlenmesi.
- ☑ Okulun çalışması ile ilgili önemli olan tüm sorular hakkında velilerde düşünce istemektedir ve bu düşünceler karar alma aşamasında dikkate alınmaktadır.

- ☑ Okul, kuruluş yıldönümü münasebetiyle kokteyl düzenlemektedir ve ortak faaliyetlere katılım sağlayan velilerin hepsine teşekkür belgeleri verilir..

Veliler ile iş birliği konuları uzman kadroların alanına girmektedir (pedagog, psikolog, sosyolog, özel eğitimci-defektolog). Bu sebepten dolayı, tüm ilk ve orta okulların uzman kadroları, EEEP kapsamında okul içinde ve okullar arasında etnikler arası entegrasyonun ilerletilmesinde velilerin nasıl dahil edilmeleri ile ilgili eğitimden geçmiştir.

3.6.4. BELEDİYE VE YEREL TOPLUM İLE İŞ BİRLİĞİ

Eğitimde etnikler arası entegrasyonun ilerletilmesi kapsamında belediyenin rolü tüm ilk ve orta okullar ile iş birliğinde somut sorumluluk üstlenmesi ve görevler alması anlamına gelmektedir.

EEE'nin ilerletilmesi yönünde belediyelerin okullar içinde ve arasında gerçekleştirdikleri faaliyetlerin içeriği ve sırası şu şekildedir:

- ☑ EEE eğitimlerine katılım;
- ☑ Eğitim yılının başlamasından önce EEE ile ilgili belediyeye ilişkin harakat planının hazırlanması ve bu

planın Belediye Meclisinde onaylanması;

- ☑ EEE faaliyetlerinin gerçekleşmesi ile ilgili okulların yönlendirilmesi, takip edilmesi, koordine edilmesi ve desteklenmesi;
- ☑ Okul içinde ve okullar arasında EEE faaliyetlerinin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için gereken malzeme ve diğer kaynakların temin edilmesi (EEE faaliyetlerinin tanıtımı için ücretsiz salon tedarik edilmesi, ortak faaliyetlerin gerçekleşmesi için öğrencilerin ulaşımının sağlanması ve benzer);
- ☑ Eğitimde etnikler arası entegrasyona yönelik okulların ortak olma sürecinin gerçekleşmesi;
- ☑ Okul ve belediyeler arasında iş birliğinin gerçekleşmesine yönelik belediye çapında okullar ve/veya belediyeler ağı kurulması için destek/teşvik vermek;
- ☑ "Karışık" grup öğrencilerin ortak faaliyetlerinin tanıtımının yapılması ve medya desteği sağlanması.

Herşeyden önce, belediye nezdinde, belediye çalışanı olan kişiler tarafından EEE faaliyetlerinin ilerletilmesine yönelik bu faaliyetleri planlama, organize ve koordine etme amacıyla bir grup oluşturulur. Bazı daha küçük belediyelerde bir tek kişi

– koordinatör eğitimde etnikler arası entegrasyonun uygulanması için sorumlu olarak seçilmektedir.

Belediye EEE grubunun/koordinatörünün hazırlaması gereken belediye EEE hareket planı, eğitim-öğretim yılının başlamasından hemen önce hazırlanır. Bu plan belediye Meclisi tarafından kabul görmek üzere onaya sunulur.

Belediye tarafından sağlanan sürekli destek ile okullardaki EEE faaliyetlerinin yönlendirme, takip etme ve koordine edilme etkinlikleri tüm eğitim-öğretim yılı boyunca devam etmektedir.

Belediye, okullar arasında ortaklıkların kurulması yönünde ana destekçi olmalı ve kurulan ortaklıklar hakkında açık kayıt tutup ortaklık ilişkisi kurmayan okullara bunu teklif edebilmelidir.

Belediyeye, tüm ilk ve orta okulların hareket planları ve onlardaki faaliyetler ile ilgili tüm bilgiler ulaştıktan sonra, belediye içindeki ve diğer belediyeler (diğer belediyelerde EEE'den sorumlu) ile iş birliği sayesinde diğer belediyelerdeki okullar arasında ağı kurulmasını teşvik etmelidir.

Belediye ve okul arasındaki iş birliği faaliyetleri:

Belediyenin okul entegrasyon ekiplerinden talepleri şöyle sıralanabilir:

- ▶ EEE faaliyetleri ile ilgili genel ve detaylı hareket planının gönderilmesini;
- ▶ Okuldaki EEE faaliyetleri ile ilgili düzenli bilgi vermesini (faaliyetten 3-5 iş günü öncesinden); ve
- ▶ Okul içinde veya ortak iş birliğinde düzenlenen faaliyetlerin başarı ya da olası engelleri hakkında sürekli bilgi vermesini.

Belediye ve okul entegrasyon ekipleri arasında iş birliği ile, belediyedeki EEE'den sorumlu grup, eğitim yılının başında, okul entegrasyon ekiplerinden okullardaki genel yıllık faaliyet planı ve EEE'ye ilişkin faaliyetlerin hareket planını sunmalarını isteyecektir. Genel plan, okulun çalışmalarını içeren Yıllık planın bir parçası olacaktır ve en geç 31 Ağustos tarihine kadar belediyeye teslim edilecektir. Okul entegrasyon ekipleri, EEE faaliyetlerinin gerçekleşmesiyle ilgili, faaliyetin gerçekleşmesinden 3 -5 iş günü öncesinde olacak şekilde sürekli olarak belediyeye bildirmektedir.

Belediye, okul entegrasyon ekipleri ile sürekli iletişim ve iş birliği içerisinde. Belediye, okul entegrasyon ekiplerinden EEE faaliyetleri esnasında kaydedilen

ilerlemeler ve yaşanan beklenmedik engeller ile ilgili sürekli bilgilendirilmesini istemekte ve engel çıkması durumunda uygun çözümün bulunması için yardım eli uzatabilsin diye. Belediyede EEE'den sorumlu grup/koordinatör, yapılan çalışmalarını kontrol ve EEE faaliyetlerine destek vermek amacıyla okul ekip koordinatörleri ile periodik yada sürekli olarak toplantılar düzenleyebilir. Bu toplantılar, devamda belirtilen ihtiyaçların ortaya çıkması durumunda düzenlenir:

1. Okul ve beledşyelerde başarılı etkinliklerin yaygınlaştırılması durumunda;
2. EEE faaliyetlerinin tanıtım ve/veya gerçekleştirilmesine yönelik kaynak ihtiyacı durumunda;
3. EEE faaliyetlerinin medya tarafından takibi ve belediye tarafından tanıtım ve tüm diğer destek çeşitlerinin olması durumunda.

Her eğitim yılının sonunda belediyedeki EEE'den sorumlu grup/koordinatör ve tüm okullardaki SİT koordinatörler, okul ve belediye çalışmalarından EEE faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi kapsamında güncel konuların ele alındığı toplantılar düzenlerler. Bu toplantılarda tartışılan ve görüşülen ana başlıklar şöyledir:

- ▶ Okullardaki EEE'nin yıllık başarıları ile ilgili gözlem (okuma yılının bitmesinden önce SİT'lerden alınan raporlar neticesinde);

- ▶ EEE'nin okullarda iletılması imkanlarının gözden geçirilmesi;
- ▶ Bir sonraki EEE faaliyetlerinin planlanması ve bir sonraki eğitim-öğretim yılı ile ilgili harekât planlarında ve yıllık programlarda değişiklikler.

Belediyenin, okullar, yerel kurumlar ve iş dünyası ile kurmuş olduğu iş birliği zincirinde, okullardaki EEE faaliyetlerinin desteklenmesi için uygun malzeme ve kaynakların temin edilmesinde belediye sorumludur.

İKİNCİ BÖLÜM

4. KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİK VE EĞİTİM SİSTEMİNDEKİ YERİ

Prof.Dr. Valentina Gulevska

4.1. KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİĞİN ÖĞRETMENLER AÇISINDAN ÖNEMİ

Yeni yüzyılın zorlukları karşısında, ortak insani değerler anlayışının yükselmesi ve küresel kültürel alan aidiyeti ile beraber istikrarlı, huzurlu ve demokratik toplumların gelişimi için eğitimin anlamı açıkça ortaya çıkmıştır.

Her ne kadar her ülkenin kendine has özelliği ve geleneği olsa bile, çağdaş dünyadaki sosyo-politik değişiklikler (artan göçsel ve mesleki hareketlilik, ekonomik küresellik vb) hiçbir eğitim sisteminin tarihi ve sosyal vakum içerisinde kendini idame ettiremeyeceğini göstermiştir. Özellikle büyük merkezlerde farklı etnisite, kültür ve dine mensup kişilerin karışmasıyla eğitim politikalarını oluşturan kişileri yeni ve büyük zorluklarla karşı karşıya getirmektedir.

Toplumumuzun multi-etnik yapısı gözönünde bulundurulduğunda, eğitimdeki etnikler arası entegrasyon konseptinin koordineli faaliyetler çerçevesinde olduğu ve eği-

tim-öğretim sisteminin planlama ve uygulama sürecine dahil olan tüm tarafların insan hakları ve demokratik katılımını garanti eden bir çerçeve olduğu kabul edilmektedir. Ancak, toplumun demokratik ilerlemesi ve eğitim sisteminin çalışmasından elde edilen neticeler eğitim sürecinin planlama, yönetme ve kontrolüne bağlı değildir. Bunlar, eğitim personelinin profesyonel kalitesine de bağlıdır. Diğer bir deyişle, öğretmenlerin kilit yetkinlikleri, eğitim-öğretim amaçları için conditio sine qua non anlamına gelmektedir.

Pedagoji biliminde, küresel çokkültürlü eğitim konseptinin bazı ana ilkelere dayalı olduğu konusunda uzlaşma mevcuttur. Bu ilkeler: eğitime eşit yaklaşımın teşvik edilmesi, eğitim kurumlarında ayrımcılığın üstesinden gelmek, önyargı ve kalıplaşmış hareketlerin dışlanması, ayrımcılığa maruz kalan ve izole edilenler ile empati yapmak ve her bireyin öğrenme ve gelişme kapasitesine sahip olduğu gerçeğine inanmak. Bu ilkelere bağlı olarak, çokkültürlü ortamda öğretmenlerin yetkinlikleri belirlenir ve model çıkartılır.

4.2. ÖĞRETMENLERDE KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİKLERİN GELİŞİMİ

Öğretmenlerin profesyonel gelişimi alanındaki araştırmalar hem sayı olarak hem de çeşit olarak çoktur. Araştırmacılar ve eğitim politikalarını yaratanlar tarafından sıklıkla "tuning"²⁴ ve belli alan veya daha geniş bölgede öğretmenlerin kilit yetkinliklerinin özellikleri kullanılmaktadır.

Genel olarak yetkinlik, insan yaşamında belirli bir etki alanında etkili görev ile sonuçlanan karmaşık bilgi, anlama, beceri, değer ve tutumlar kombinasyonu olarak tanımlanmaktadır.

Bunun yanısıra, öğretmen yetkinliklerini eğitim-öğretim sürecinde etkili çalışma ile sonuçlanan profesyonel bilgi, beceri, yetenek, değer ve tutumlar bütünü olarak tanımlayabiliriz.

Eğitimde etnikler arasın entegrasyon konsepti, öğretmenlerdeki kültürler arası yetkinliklerin güçlenmesi için farklı bakış açıları sunmaktadır. Bu tarz yetkinlikler kısa zamanda edinilmiyor. Tüm yaşam boyunca öğreniliyor, geliştiriliyor ve iletiliyor. Entellektüel tutumlar ve etik de-

²⁴ Güney Doğu Avrupa eğitim projelerinin Bologna sistemi ile uyumlu hale getirilmesi.

ğerler sayesinde öğretmenlerin toplumdaki güç ve sorumluluklarının daha kolay farkına varabilmeleri konusunda yardımcı olmaktadır.

Konseptin uygulanması, eğitim kurumlarında etnikler arası entegrasyon ve iletişimde teorik ve pratik olarak toplumsal öğrenmede yaratıcı ve kapsayıcı havanın yakalanmasına odaklanmıştır. Ayrıca Makedonya Cumhuriyeti eğitim sisteminin etnik kompozisyonundan ortaya çıkan farklı düşünce ve tutumların adil muamele görmesi bu konseptin kapsama alanına dahildir.

Diğer etnisitelere karşı oluşturulan sosyal tutumların değişikliğe uğrayabileceği yer olarak kabul edilen okullarda, öğretmenlerin ağırlık vermeleri gereken konu, kendi kültürünün tek doğru ve doğal olarak düzgün olan kültür olduğu anlayışını değiştirmek olmalıdır. Öğretmen kendi kültürünü tanımalı ve yeni kültürler tanımaya hazırlıklı olmalıdır. Ayrıca öğrenciler arasında eşitliği teşvik etmeli ve ayrımcılık ve nefret söylemlerinden kaçınmak içinfaal olmalı ve önlem almalıdır.

Öğretmenlerin profesyonel yetkinliklerinin üç temel seviye (boyut) üzerine kurulduğu genel olarak bilinmektedir. Bunlar: Bilişsel (kongitiv) seviye (bilgi), duyuşsal (afektiv) seviye (değerler) ve pragmatik

seviye (beceriler)²⁵. Her seviye profesyonellik alanında kendi başına ayrı bölümü ifade etmektedir ve aynı zamanda diğer iki seviye ile sıkı şekilde bağlantılıdır. Bu yüzden, öğretmenlerde kültürler arası yetkinliklerin inşası ve geliştirilmesi konusu ele aldığımızda, değişiklik ve mevcut durumlardan dolayı eğitimde meydana gelen zorluklarla başa çıkabilme özelliğine sahip olacak bir öğretmenin bilgi, tutum ve becerilerin aralarındaki birbirine girmişliğini gözönünde bulundurmalıyız.

Sırayla gidecek olursak, öğretmenlerin en önemli kültürler arası yetkinliklerinden birisi devamdaki ifadeleri bilmeleri ve tanımalarıdır: "kişilik", "etnisite", "kültür", "kültürlerarasıcılık", "çokkültürcülük" ve benzeri. Bu temel ve önemli yetkinlik öğretmenin felsefik oryantasyonunu oluşturmaktadır. Bu oryantasyon belli fikir, ilke ve değerlere doğru yönelmiş olmalıdır. Bu tarz oryantasyonun neticesinde aşamalı olarak diğer kültürlerle karşı açıklık ve ilgili olmayı içeren profesyonel tutumlar oluşur.

Bazı durumlarda, öğretmenler öğrencilerinin sadece nasıl okuduklarını ve nasıl ilerlediklerini değil, okul içerisinde ve okul

25 OECD, "Educating Teachers for Diversity: Meeting the Challenge", (OECD Publishing, 2010), 28.

dışında nasıl hissettikleri ile de ilgilenir²⁶. İlgî, empati, sevinç paylaşma, üzüntü ve diğer hissiyat içeren yetkinlikler, nitelik kazanma sürecindeki duyuşsal alandan ortaya çıkmaktadırlar. Bu alanda genel olarak öğretmen duyuşsal bilgisi ortaya çıkmaktadır.

Bazı araştırmacılara göre duyuşsal mantık entelektüel mantıktan farklıdır. Bunun çalışabilmesi için, sebep ve sonuç arasında direkt bağ kurulması şartı yoktur.

Duyuşsal mantık, insan ihtiyaç ve memnuniyetlerinin belkemiğini oluşturan dizilimlere ilişkindir.²⁷ Öğretmenlerde duyuşsal yetkinliklerin gelişimi açısından duyuşsal alanın önemi son derece büyüktür. Örnek olarak, öğretmenin kültürüne ait olmayan öğrencilerin eğitilmesi hiç de kolay bir iş değildir.²⁸ Bu sebepten dolayı, bu tarz yetkinlikler sayesinde öğretmen etnik ve kültürel engelleri aşabilir ve diğerlerinin duyu ve düşüncelerini anlayabilir. Diğer bir deyişle, öğretmen diğerlerinin bakış açısından işlere bakabilmeyi öğrenmelidir. Bu bağlamda, farklı etnisite

ve kültürlere ait kişiler ile aradaki psikolojik mesafenin ayarlanması diğerlerine karşı empati ve spontane duyuşsal ifade ile gerçekleşir. Buradan, empati yapma yeteneğinin kişinin has özelliği olduğunu ve ayrıca öğrenilebilir ve geliştirilebilir olduğu sonucuna varabiliriz. Empati, diğer insanların hislerini, emellerini, motivlerini ve gayelerini anlama yeteneği olarak tanımlanır. Buna göre öğretmen, öğrencilerin duyuşlarını analiz edebilir ve onların farklı tecrübe ve kültürel alışkanlıklarına olumlu şekilde nasıl tepki verileceğini öğrenir.

Öğretmenler çoğu kez model davranış olup, öğrencilerin hızlıca benimsedikleri rolü üstlenirler. Bu bağlamda, öğretmen, insan onuruna saygı ve eğitim-öğretim sisteminde etnik ve kültürel farklılıklara saygı ilişkisini inşa etmek istiyorsa, kendisi de örnek olarak bunu ispat etmek durumundadır. Bu şekilde öğretmenlerin kültürler arası yetkinlikleri pragmatik seviyede ortaya çıkmaktadırlar. Öğretmenin pedagojik otoritesi, öğrencilerin davranışlarını düzenleyen disiplin dalıdır ve onların tutumlarına direkt etkisi vardır.²⁷ Bu bağlamda, öğretmenin pedagojik otoritesi onun önceden edinilmiş ahlaki-etik ve psikolojik-pedagojik hazırlığına bağlıdır.

Geleceğin öğretmenlerinin yetkinliklerini artırmaya ve onların çokkültürlü ortamda

26 Елизабета Бахтовска, *Практични совети за ишуване на резултати од учењето: ѓрирачник*, (Битола: Универзитет „Св. Климент Охридски“, 2012), 9.

27 Pharanad J. and M. Doucet, eds. *Enéducation, quand les émotions s'enmêlent!*, (Québec: Les Presses de l' Université du Québec, 2013).

28 Jean Moule, *Cultural Competence: A Primer for Educators*, (Boston: Cengage Learning, 2011), 5.

çalışmalarına örnek olarak gösterilebilecek organize faaliyet olarak Kalkandelen merkezli Balkan İş Birliği Merkezi "Loja" tarafından yürütülen "Kültürlerarası Gençlik çalışmaları Üniversite Müfredatı" projesidir. Bu proje, Güneydoğu Avrupa Üniversitesi ile iş birliği yaparak 2008 yılında çalışmalarına başladı ve Kalkandelen, Üsküp ve İştup'te Pedagoji bölümünde eğitim gören öğrenciler ile kurslar düzenleyerek çalışmalarına devam etti.

Proje, üniversite müfredatının kurumsallaştırılması yönünde çalışmakta ve geleceğin öğretmenlerini insan hakları ve barış etüdlerine dahil etmeyi hedeflemektedir. Projenin hedefi, pedagoji fakültelelerinde eğitim gören geleceğin öğretmenlerine resmi ve gayri resmi eğitimlerinde, kültürler arası eğitim ve şiddet karşıtı yaklaşımlar ile çatışmaların transformasyonunu üniversite müfredatına dahil etmektir. Faaliyetler, farklı etnik topluluklar ve onların arasındaki iş birliği ve diyalog ile entegre eğitim ve demokratik süreçler ve barışçıl birlikte yaşama ile eğitim sisteminde sürdürülebilir değişiklikler yönündedir.

Bu proje çerçevesinde, içinde üç kilit bölüm içeren ve dönem boyunca eşit bir şekilde yayılmış disiplinler arası ders içermektedir. Bu bölümler: İnsan hakları ve demokrasi alanından konular, çokkültürlü teoriler, modeller ve çatışmalar ko-

nuları ve demokratik toplum inşa etmede ana motivasyon kaynağı olarak eğitim alanından konulardır.

Dersin amacı, öğrencileri insan hakları ve demokrasi, çatışmaların çözülmesi ve çatışma sonrası barışma ve çokkültürlü ortamlarda barış ve güvenlik soruları ile ilgili konulara dahil etmektir. Buna ek olarak bir diğer hedef, eğitimin tamamlanmasının ardından öğrencilerin edinecekleri bilgi ve becerileri profesyonel hayatlarında uygulayabilmeleridir. Aynı şekilde, bu ders kapsamında, geleceğin öğretmenleri olan öğrencilerde bahsi geçen konular hakkında bilinçlerinin yükseltilmesi, aktif olarak dahil olabilecekleri alanları belirleyebilmeleri, çokkültürlü içeriği olan ve gençlere yönelik olan projelere hazırlanmaları ve barış çalışmalarını eğitim sistemine dahil etmek öncelikler arasında yer almaktadır.

Program, sömestr boyunca birbirine girmiş üç parçadan oluşmaktadır:

- ▶ Birinci parça – Fakülte profesörlerinin insan hakları ve barış çalışmaları üzerindeki dersleri;
- ▶ İkinci parça – çatışmaların yaratıcı bir şekilde çözüme kavuşturulmaları eğitimi (temel ve ihtisas);
- ▶ Üçüncü parça – öğrencilerin pratik çalışması, ilk iki parçadan edinilen bilgi ve becerilerin kullanılması yönünde küçük girişimlerin desteklenmesi.

İkinci ve üçüncü parça üniversite temsilcileri ile sıkı iş birliği ve danışmalar neticesinde LOYA tarafından organize edilmektedir. .

4.3. ÖĞRETMENLERDE KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİĞİN YAPISI

Çağdaş okullarda eğitimin karşısına çıkan yeni zorluklar ve görevler öğretmenlerin görevini her geçen gün daha kompleks hale dönüştürmektedir.

Bu sebepten dolayı, öğretmenlerin kültürler arası yetkinliklerinin kilit listesi esnek, ayak uydurabilir ve hiçbir zaman tam anlamıyla tamamlandığı söylenemez.

Aşağıdaki tabloda öğretmenlerin kültürler arası becerilerinin yapısı teklif edilmiştir. Bu tablo, yüksek öğrenim ulusal çerçeve nitelik açıklayıcılarını baz almaktadır. Pedagoji fakültelerindeki profesörler, öğrencilerinin başlangıç eğitiminde başlangıç noktası olarak bu beceri strukturünü kullanabilirler.

Tablo 1: Öğretmenlerin kültürler arası kilit yetkinlikleri

AŞAĞIDAKI KONULAR HAKKINDA BILGI VE ANLAMA:	AŞAĞIDAKI KONULAR HAKKINDA BECERİ VE YETENEK:
<p>Çokkültürlü çalışmanın kilit bölge ve bakış açıları (çokkültürlülüğün tanıtılması; insan hakları, demokrasi, sosyal adalet ve eşitliğin tanıtılması; önyargı, kalıplaşmış davranış ve ayrımcılığın azaltılması; çatışmaların çözülmesi)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kendi kültürün hakkında farkındalık göstermek ve olumlu kültürel kişiliğin geliştirilmesi; ▶ Diğer kültürlerin özellikleri ile tanışmaya açık olmak (değerler, örf, adet vb); ▶ Öğrenci/iş arkadaşları arasında etnik/kültürel farklılıklara saygı duyulması ve farklı olanların kültürel özellikleri hakkında değerlendirme yapmaktan kaçınmak; ▶ Öğrenciler arasında eşitliği desteklemek ve farklılıkları kabullenmek; ▶ Diğerlerinin düşünce ve hislerini anlamak ve işlere diğerlerinin bakış açısından bakmak (çokperspektiflik – çoklu bakış açısı); ▶ Her öğrencinin tecrübe, özellik, beceri, dil ve kültür için ayrı ayrı farkında olmak ve saygı duymak; ▶ İnsan hakları konseptlerini hergünlük yaşamda kullanmaya yönelik öğrencilerde becerilerin geliştirilmesi; ▶ Haksılığın getirdiği zorluklar ile başa çıkma konusunda öğrencilerde beceri geliştirme ve sosyal adalet için faaliyete geçmelerini teşvik etme; ▶ Demokratik hareketler ve okul bağlamında ve daha geniş anlamda değişiklik başlatmak adına öğrencilerde beceri geliştirilmesi; ▶ Öğrencilerin kendilerinde ve diğerlerinde önyargı ve kalıplaşmış davranışların tespit edilmesi ve onların ortadan kaldırılması için becerilerin geliştirilmesi; ▶ Eğitim-öğretim sürecinde ayrımcılık ve nefret söyleminin her türüne karşı hareket sergilemek; ▶ Atışma durumlarının analizi ve çözülmesine yönelik öğrencilerde beceri geliştirmek; ▶ Çokkültürlü eğitimin tanıtımını yapan aktif ve tecrübeye dayanan metodların kullanılması (diyalog, küçük ve büyük grupta tartışmalar, rol yapmak, gösteri ve simülasyonlar, yazı ya da durum analizi, dram/ tiyatro gösterileri).

EEE'nin geliştirilmesine yönelik ortak öğrenci faaliyetlerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilemesi için düzgün teamüllerin özellik ve potansiyelleri

- ▶ Kabul edilmişlik gösterilmesi, etnik ve kültürel farklılığın eğitim-öğretim sistemine adaptasyonu ve entegrasyonu;
- ▶ Öğrencilerin aralarında daha iyi tanışmaları için teşvik etmek ve grup uyumunun sağlanması;
- ▶ Ortak hedefe ulaşmadaki faaliyetleri koordine ederek, küçük ve büyük gruplarda çalışırken öğrencilerin aktif katılımını teşvik etmek;
- ▶ Tüm öğrencilerin kendini eşit değerli olarak hissedeceği eşit statünün sağlanması (etnik mensubiyet ayırımı yapılmadan öğrenciler eşit derecede başarılarından bahsetmektedir);
- ▶ Öğrenciler arasında karşılıklı saygı ve güven ortamının yaratılması ve ortak faaliyetler esnasında daha fazla yakınlaşma ve dostluk yapma imkanının yaratılması;
- ▶ Eğitim ve eğitim dışı faaliyetleri esnasında ve sonrasında öğretmenin EEE ile ilgili gönderdiği gizli müfredat mesajlarına dikkat etmek;
- ▶ Kooperatif çalışma, araştırma, problemlerin çözülmesi, tartışmalı konular ile ilgili diyalog ve tartışma, sorun çözümü, tecrübeye dayanan faaliyetler ve faaliyetler esnasında medyaların kullanılmasında farklı strateji ve metodların kullanılması;
- ▶ Şahsi fikirler, öğrenme ihtiyaçları ve farklı etnik kökenlere göre öğrencilerin ilgi ve hisleri ile ilgili hassasiyet ve sorumluluk göstermek;
- ▶ Pratik/manipülatif ve zihinsel faaliyetler üzerinde çalışırken ortak karar alma durumlarında eleştirel düşünme ve yaratıcı olmaları doğrultusunda öğrencilerde becerilerin geliştirilmesi;
- ▶ Değişiklik ajanları olarak faaliyet edebilmek ve sosyal adalet ve aktif demokratik teamüller için hareket edebilecek öğrenci becerilerinin geliştirilmesi;
- ▶ Görsel malzeme (farklı etnik/kültürel grupların yapısına uygun olan ikonografi) yardımıyla sınıf ve okul içerisinde düzenleme ve tasarımının yapılması aşamasına çokkültürlülüğün dahil edilmesi;
- ▶ Karşılıklı saygı ve iş birliği havasının yakalanmasında velilerin ve daha geniş toplumsal kitlenin de dahil edilmesi ve onlar ile iş birliği.

<p>Öğrencilerde etnikler arası ilişkilerin ilerletilmesinde iletişim, iş birliği ve etkileşimin önemi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Kişiselleştirilmiş ilişkilerin başlatılması, farklı etnik kökenli öğrencilerin okul içi ve dışında arkadaşlık yapması ve bunu sürdürmeleri; ▶ Aktiv dinlemenin teşvik edilmesi, diğerlerinin fikir ve tutumlarına saygı duyulması ve öğrenciler ile empati bazlı iletişim kurmak; ▶ Karışık etnik yapıları öğrenciler arasında direkt etkileşim, olumlu karşılıklı bağımlılık, grup içerisinde ve münferit olarak eşit başarı imkanları içeren iş birliğinin tetiklenmesi; ▶ Farklı etnik/dil grubuna ait öğrencilerin kendi fikir, tecrübe, görüş ve hislerini aktarabilecekleri konuşma ortamlarının yaratılması; ▶ Öğrencilerin daha büyük motivasyon ve ilgi göstirecekleri olumlu ve içerikli ortamın yaratılması; ▶ Öğrenciler arasında iletişim ve gruplar arası/etnikler arası ilişkilerin iyileştirilmesine yarayan teknik ve yöntemlerin kullanılması.
<p>Gerçekleştirilen EEE faaliyetlerinde takip, yansımaya ve geri bildirim verilmesi süreci</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ Faaliyetlerin gerçekleştirilmesi aşamasında sistematik takip ve geri bildirim verilmesi; ▶ Öğrencilerin yansımaya teşvik edilmesi ve kendi tecrübelerinin ve EEE faaliyetlerinden edinilen deneyimlerin değerlendirilmesi.
<p>EEE kişisel pratiğe ilişkin öğretmenlerin refleksiyonu ve öz değerlendirilmelerinin önemi ile EEE ve kültürler arası eğitim alanında öğretmenlerin sürekli olarak profesyonel gelişim ihtiyacı ve önemi</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▶ EEE faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi aşamasında yansımaya ve kendi işinin özdeğerlendirilmesinin yapılması; ▶ Tüm öğrencilerin eğitimi ve ilerlemesiyle ilgili eşit seviyede demokratik ve şeffaf kararların alınması; ▶ EEE'ye ilişkin pedagojik yaklaşım ve uygulamalara harekât araştırması yapma uygulamasının başlatılması; ▶ EEE alanında hayat boyu eğitim ve planlama ile ilgili şahsi ihtiyaçların ve profesyonel gelişimin (eğitime ve diğer mesleki uzmanlıklara katılım) tanımlanması; ▶ EEE'nin geliştirilmesine yönelik ekip çalışması ve iş arkadaşları ile iş birliği (EEE teamüllerinin ilerletilmesi için tecrübe alışverişi ve geri bildirim verilmesi/alınması); ▶ EEE alanındaki yeniliklerin takip edilmesi ve bunların kendi uygulamalarına dahil edilmesi.

Sınıf, çokkültürlüklüğün doğal yeridir. Bu mekânda çok sayıda kültürel açıdan spesifik sorular toplanmakta ve bu sebepten dolayı öğretmen işinde kullanacağı kuralları net bir şekilde inşa etmiş olmak durumundadır. Bazı araştırmacılar²⁹ çokkültürlü ortamda çalışan her öğretmenin çalışmasında kullanması gereken ana hatlar şöyledir:

- ▶ Öğrencileri, kendi kültürlerine gösterdikleri saygıyı diğer kültürlere de göstermeleri konusunda öğretmek;
- ▶ Öğrencileri, kültürel farklılıklar konusunda tecrübe edinmelerinde onları teşvik etmek ve aynı zamanda canlı varlık olarak her insan arasındaki benzerlikler ile ilgili farkında olmalarını öğretmek;
- ▶ Öğrencileri birbirlerine karşı açık olmaları konusunda cesaretlendirir, ortak hedefler belirlemelerini ve o hedeflerin gerçekleşmesine doğru ortaklaşa hareket etmeleri;
- ▶ Öğrencilerin çokkültürlü topluma başarılı bir şekilde dahil olmaları ve orada aktif bir şekilde çalışabilmeleri için yardımcı olmalı.

Bu bağlamda, sınıftaki olumlu havanın yakalanmasında öğretmenlerin kültürler

arası yetkinlikleri büyük oranda etkilidir. Bu yetkinlikler birçok element içerir ve bunlar kişisel kimlik, dil, düşünce, iletişim, hareketler, alışkanlıklar ve öğretmenlerin inançları gibi hareketlerle manifesto edilir.

İnsan onuru, insanlık kadar eskidir ve tüm kültürlerde ve dinlerde farklı çeşitlerde bulunmaktadır.³⁰ Eğitim ise, insanlığın derin ve ahenkli gelişimi için değişmez parçadır ve bu fikre saygı duyacaktır. Bu sebepten dolayı, çağdaş eğitim politikalarının dikkatlerini bu politika sayesinde çalışacak olan eğitim sistemine yönlendirmelidirler. Bazı araştırmacılara göre, reform hareketi olarak çokkültürlü eğitim, dünya çapında kültür eşitliğinin yakalanması için büyük platformun bir parçasıdır.³¹

Bu temele dayanarak, Makedonya Cumhuriyeti eğitim sistemindeki kültürler arası ve etnikler arası ilişkilerin, çağdaş eğitim sistemlerine uygun bir şekilde, doğal ve sistematik olarak yapıcı iletişim ve etkileşim gerektirdiği kanaatine

29 Wilma De Melendez and Verna Beck, *Teaching Young Children in Multicultural Classrooms: Issues, Concepts, and Strategies*, (Wadsworth: Cengage Learning, 2013), 6.

30 LOJA, "Course on multiculturalism: Handbook for students", (Tetovo: Center for Balkan cooperation LOJA, 2013), 16.

31 Marilynne Boyle-Baise, "Bleeding Boundaries or Uncertain Center? A Historical Exploration of Multicultural Education." In *History of Multicultural Education, vol. 2: Foundations and Stratifications*, edited by C. A. Grant and T. K. Chapman. (New York: Routledge, 2012).

varabiliriz. Bu tarz eğiti-öğretim amaç ve önceliklerinin ise uygun bilgi, beceri ve tutum, daha doğrusu okullardaki tüm eğitim-öğretim kadrosundaki (öğretmen, uzman ve müdürler) uygun yetkinlikler olmadan düşünülemez. Asıl önemli olan geleceğin öğretmenlerinin sadece enstrümental anlamda değil, uzman açısından (geleceğin profesyonelleri olarak) ve toplumsal-politik (belli toplumun vatandaşları olarak) anlamda “harakat için bilgi”³² edinmeleridir.

Bu bağlamda, daha büyük entegrasyon yolunda, ortak hedeflerin ve perspektiflerin belirlenmesinde, çokkültürlü ve çoketnisiteli toplumumuzun kapasitelerini artırmada öğretmenlerin kültürler arası yetkinliklerinin gelişimi kilit rol oynamaktadır.

4.3.1. ÖĞRETMENLERDE KÜLTÜRLER ARASI YETKİNLİKLERİN ARTIRILMASINA YÖNELİK EĞİTİMLER

Kültürler arası yetkinliklerin somut olarak güçlendirilmesinin gösterilmesi için yazının devamında farklı etnik/dil mensubu öğrenciler ile yapılan çokkültürlü çalıştay faaliyet örnekleri verilmiştir. Çokkültürlü çalıştaylar iki dilde yapılmaktadır. Örnekler “İlkokullara Yönelik Çokkültürlü Çalıştaylar”³³ kılavuzundan alınmıştır.

Alıştırma 1

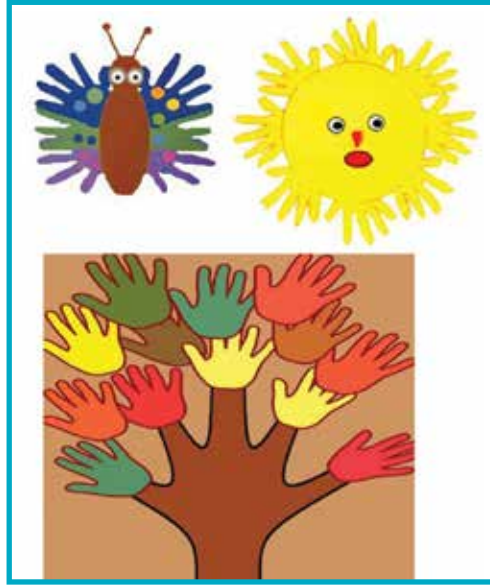
*Somut etnik topluluk
aidiyetinden bağımsız olarak
öğretmen öğrencilerde grup
aidiyet hissini nasıl geliştirebilir??*

Yedi-sekiz öğrenciden oluşan üç grup oluşturulur. Faaliyetin başında öğretmen öğrencilere ortak çalışmanın sonucunda nihai ürünün nasıl olması gerektiği ile bir resim gösterir (resim 4). Ardından gruplar hangi şekli (ağaç, kelebek veya güneş) yapacaklarının kararını verirler. Üç hamer kâğıt üzerine öğretmen şunları çizer: Dal-ları olan ve yaprakları olmayan ağaç göv-

32 Zgaga, Pavel. *Review of Tuning Teacher Education Curricula in the Western Balkans*, edited by Nataša Pantić. (Belgrade: Centre for Education Policy, 2008).

33 Дедова, Р. Балажи, С. Алушевски, С. Негриевска, Ф. Прирачник за мултикултурни работилници за основните училишта (ревидирано издание) УСАИД, Македонски центар за граѓанско образование, Скопје.

desi, kanatsız kelebek ve ışınları olmayan güneş. Üç gruba ayrılmış olan öğrenciler şekilleri Resim1'deki şekle benzeyecek şekilde tamamlamaları gerekmektedir. Öğretmenin yardımıyla öğrenciler kâğıt üzerine ellerinin şeklini çizerler ve ardından içlerini boyarlar. Son olarak, boyanan eller hamer kâğıt üzerine yapıştırılır ve nihayetinde ağaç yapraklara, kelebek kanatlara ve güneş de ışınlarına kavuşmuş olur. Üç grubun çalışmaları birleştirilir ve ortak afiş yapılır. Bu afişin tüm grubun (aslında üç grubun) ortak çalışması olduğu söylenir ve tüm çalışmalar gözden geçirilir. Bu eğitime ek olarak şu faaliyet de eklenebilir: öğretmen öğrencileri gruba ad vermeleri konusunda teşvik eder. Öğrenciler teklifler verir. Tüm teklifler tükenince, her öğrenciden hangi ismi en fazla beğendiklerini söylemeleri istenir ve öğretmen her teklif ile ilgili oyları toplar. En sonunda oylar hesaplanır ve grup adı söylenir. Aynı oy sayısına sahip birden fazla isim olması durumunda hepsi kabul edilir ve kombin yapılır. Grup ismi belliduktan sonra öğretmen grup adını mevcut olan tüm dillerde büyük kâğıda yazar.

Resim 4 - Nihai ürünün görünümü

Alıştırma 2

“Diğerlerinin” dilinden kelimeler öğrenerek öğretmen öğrencilerde insanlar arasında kültür farklılıkları ve benzerliklerinin olduğuna dair algı nasıl geliştirebilir?

“Yılbaşı sözlüğü” adlı faaliyetin başlamasından önce öğretmen Noel Baba, Kardan Adam ve Noel Ağacı'nın gösterildiği bir resim (Resim 5) çizer. Sınıftaki her öğrenci her üç karttan oluşan birer takıma sahip olmalıdır. Aynı şekilde, öğretmen resimde belirtilen şeylerin grupta kullanılan tüm dillerde nasıl ifadee dildiklerini öğrenmesi gerekmektedir (Tablo 1). Faaliyetin başında öğrencilerin hepsi çember şeklinde oturur ve yılbaşının yaklaşması

ile ilgili konuşma yapılır. Ardından her öğrenciye üç karttan oluşan birer takım verilir. İlk önce öğretmen kartlar üzerinde çizilmiş olan şeyleri tüm dillerde nasıl söylendiğini okur. İki ya da daha fazla dilde söylenen şeylerden sonra öğrenciler uygun kartı havaya kaldırır ve tekrar eder. Bunun alıştırmayı iyice yaptıktan sonra devam edilir ve sadece bir dilde kelime söylenir ve öğrencilerden söylenen şey ile ilgili uygun kartı havaya kaldırılmaları istenir. Bu egzersiz değişik kartlar ile birkaç kez tekrar edilir. Bu arada öğretmenin dikkat etmesi gereken şey söylediği şeylerin adlarını grupta kullanılan dillerde eşit kez söylemesidir..

Resim 5 – Çizimli kartlar

MAKEDONCA	ARNAVUTÇA	TÜRKÇE	ROMAN
ДЕДО МРАЗ	BABA DIMRI	NOEL BABA	PAHO PAPO
СНЕСКО	DORDOLEC	KARDAN ADAM	IVJALO
ЕЛКА	BREDH	NOEL AĞACI	NEVE BERSHESKORO KASHT

Alıştırma 3

Kültürlerin geleneksel adetlerindeki benzerlik ve farklılıklar ile ilgili öğretmen öğrencilerde bilinç gelişimini nasıl gerçekleştirebilir?

Öğrenciler dört homojen etnik gruba ayrılır. Her gruba, kendi etnik topluluğunda düşün esnasında uygulanan geleneksel adetler hakkında tartışma görevi verilir. Ardından, her öğrenci diğer grup öğrencileri önünde canlandırmak üzere bir düşün adeti seçer. Sonunda, tüm gruplar seçtikleri adetlerin canlandırmasını yaptıktan sonra öğretmen öğrenciler arasında tartışma başlatmak için her grubun her gruba düşün adetleri ile ilgili birer soru sorma hakkı vardır. Her grup mümkün olduğunca düzgün bir şekilde cevaplamaya çalışır.

Alıştırma 4

Öğretmen, okuldaki tüm etnik topluluklar ile ilgili öğrencilerde eşit muamele bilincini nasıl geliştirebilir?

1. Tüm öğrenciler çember halinde durur ve üçerli gruplara ayrılırlar. Her gruptaki her üç öğrenci okulda en beğendiği şeyi söyler (diğer okullarda olmayan şeyleri de söyleyebilir). Ondan sonra her üçlü grup içerisinde bir araya gelip okul ile ilgili en özel şeyi söylemek durumundadırlar. Sonunda, tüm üçlü gruplar okulda en fazla beğendikleri şeyleri sayar.
2. Öğrenciler dört gruba ayrılırlar. Her grup "Etnik, dil, din veya başka herhangi bir ayırım farkı gözetmeksizin herkese saygı duyan okul" konusunda çalışma görevi verilir. Gruptaki öğrenciler farklı şekillerle bu okulu tanımlamak zorundadırlar:
 - ▶ Birinci grup: çizim ile;
 - ▶ İkinci grup: şarkı ile;

- ▶ Üçüncü grup: yazılı konu ile;
- ▶ Dördüncü grup: verilen konu ile ilgili mümkün olduğunca fazla detayın yer aldığı bir afiş.

Faaliyetin sonunda, her grup diğer gruplara yaptıkları çalışmayı göstererek okulun etnik, dil, din veya başka herhangi bir ayırım farkı gözetmeksizin herkese nasıl saygı duyduğunu açıklar.

Alıştırma 5

(Bu alıştırma, bir ya da fazla dilde eğitim görev öğrenciler ile eğitim esnasında veya eğitim dışında bir faaliyet olarak gerçekleştirilebilir).

Okullardaki etnikler arası çatışma durumlarının çözülmesinde öğretmen öğrencilere nasıl yardımcı olabilir?

Öğrenciler bilgisayarların bulunduğu sınıfta yerleştirilmişlerdir. Öğretmen kendilerine, daha sonra üzerinde tartışacakları kısa çizgi film izleyeceklerini söylemiştir. http://www.youtube.com/watch?v=b_fI2CihXP8&list=UUdHXb-62Cuj24S9VtGtQCCZg adresine tıklamakla gari Bardin'in "Çatışma" adlı filmi gösterilmeye başlanmıştır. Filmin ardından öğretmen öğrencilerden duygularını ifade etmelerini istemiştir. Ondan sonra cevaplamak üzere kendilerine birkaç soru sormaktadır:

- ▶ Gösterilen filmde çatışma nasıl oluşmuştur?
- ▶ Diğerinden "üstün" olmak isteği çatışmanın başlamasına sebep olabilir mi?
- ▶ "Kavgalı taraflar" barışabilir mi?
- ▶ Bunu nasıl yapabilirler?
- ▶ Bir tarafın ve diğer tarafın "geri adım atmaması" durumunda neler yaşanabilir?

Tartışmanın sonunda öğretmen öğrencilerin verdikleri cevapları "Sana yapılmamasını istemediğin şeyi başkasına yapma" sözü ile kapatabilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

5. FARKLI ETNİK TOPLULUKLARA AİT ÖĞRENCİLERİN KARŞILIKLI İŞ BİRLİĞİ FAALİYETLERİ E OKULLARDA ETNİKLER ARASI ENTEGRASYONA RNEK FAALİYETLERİN ERÇEKLEŞMESİNDEN EDİNİLEN İYİ TEAMÜLLER

EEEEP *Ekibi*
(Nebojša Mojsoski, Tülay Tahir,
Snejana Jankulovska, Ana Piskaçeva)

5.1. EEEP KAPSAMINDA DÜZENLENEN ORTAK ÖĞRENCİ FAALİYETLERİNDEN BAZI TECRÜBELER

EEEEP'nin ana hedefi, farklı etnik/dil topluluğa mensup öğrenciler arasında direkt irtibat, aktif iletişim ve iş birliğinin sağlanacağı mekanizmaların eğitim sistemine dahil edilmesidir. 2014/2015 eğitim yılının sonuna kadar yüze yakın birden fazla dilde eğitim veren okulda ortak öğrenci faaliyetleri gerçekleştirildi. Farklı dillerde eğitim veren 396 okul arasında 270 ortaklık kuruldu. Bu sayede, farklı etnisitelerden ve birbirinden uzak olan öğrenciler arasında bir araya gelme ve tanışmalar gerçekleşmiştir.³⁴ Organize edilmiş ve iyi planlanmış eğitim içi ve eğitim dışı faaliyetler yardımıyla öğrenciler arasındaki bu direkt irtibatlar, sistematik yapıda gerçekleşti (organize olmayan

³⁴ Петроска, В. Б., Кениг, Н. (2014). Извештај од евалуацијата на реализирани активности во училиштата од фаза 2. Скопје: Проект на УСАИД за меѓуетничка интеграција во образованието.

ve spontane olana karşı). Bunun amacı öğrenciler arasında yapıcı ve başarılı etkileşim sayesinde *diğer* kültürlerle karşı olan önyargı ve kalıplaşmış davranışların ortadan kaldırılmasıdır. İki veya daha fazla okul arasında kurulan ortaklıklar kısa vadeli faaliyetler içerirken bazı ortak öğrenci faaliyetleri birden fazla kez ve uzun vadeli gerçekleşmektedir.

Farklı dallarda ortak derslerin düzenlenmesi, proje ve doğada düzenlenen dersler gibi eğitim faaliyetleri genelde çokdilli okullarda gerçekleşirken ortak okullar arasında da yapılmıştır. Hem eğitim içi hem de eğitim dışı faaliyetlerin düzenlenmiştir ancak okullar çoğunlukla eğitim dışı faaliyetleri yeğlemektedirler çünkü bunların organize edilmesi daha kolaydır. Eğitim içi ya da eğitim dışı, kısa süreli veya uzun süreli ayrımı yapılmaksızın tüm ortak öğrenci faaliyetlerinde aşağıdaki kriterler uygulanmıştır:³⁵

- ▶ Somut nihai ürüne giden ortak hedefin belirlenmesi;
- ▶ Öğrencilerin tanışarak etnik gruplar arası ilişkiler yerine, kişiler arası ilişkilerin kurulacağı direkt iletişim;

- ▶ Aynı grup içerisinde paralel çalışma yerine aktif iş birliği;
- ▶ Öğrencilerin kendi ana dillerinde özgürce kendilerini ifade edebilmeleri için şartların temin edilmesi.

5.1.1. ORTAK ÖĞRENCİ FAALİYETLERİNİN PLANLANMASI SÜRECİ

Gerçekleştirilen proje faaliyetlerinden edinilen tecrübeler, EEE kriterlerine uygun olan faaliyetlerde, planlama sürecinin, faaliyetin başarılı gerçekleştirilmesinde kilit rol oynadığını göstermiştir. Okullardaki ortak faaliyetlerin gözlemlenmesinden edinilen bulgular sonucunda, uygulama süreci yerine faaliyetlerin içeriğinin planlamasına odaklanıldığını tespit edilmiştir. Ortak öğrenci faaliyetinde, hedef belirlemede içerik her ne kadar önemli olsa bile, somut hedef/ürünün gerçekleşmesi süreci öğrencilerin birincil ve sürdürülebilir sonuçlar elde etmedeki odak noktası olmalıdır. Bunun neticesinde çocuklarda değişmiş tutumlar, düzeltilmiş önyargı ve kalıplaşmış hareketler elde edilir.

³⁵ Негриевска, Ф., Петроска, В.Б., Балажи, С. (2012). Заеднички активности со групи ученици со мешан етнички/јазичен состав, Прирачник за наставници. Скопје: Проект на УСАИД за меѓуетничка интеграција во образованието

KAÇINILMASI GEREKEN HAREKETLER/ALIŞKANLIKLAR:

- ☑ Planlama genel olarak içeriğe odaklıdır.
- ☑ Planlama olayı, etkileşim imkanlarını gözönünde bulundurmamaktadır.
- ☑ Öğretmenler, öğrencilere dağıtılacak kılavuz kitapçıklarının dağıtım işini önceden planlamaz.
- ☑ Oluşturulan öğrenci grupları etnisitelerin temsili açısından dengeli değildirler.
- ☑ Öğrencilerin etnik açıdan karışık küçük gruplara ayrılmaları önceden planlanmış değildir.
- ☑ Planlı faaliyetler bir tek etnik grubun özelliklerini ön plana çıkarmaktadır ve bu durum ırkçılığa (etnosantrizme) sebep olur.

Grup görevlerdeki çalışma planı münferit çalışmanın önüne geçilebilmesi için son derece iyi düşünülmüş olmalı. Bu esnada öğrenciler paralel çalışır ve en sonunda elde ettikleri parçaları nihai üründe birleştirirler. Bu durum okullardaki ortak öğrenci faaliyetlerinde sıkça rastlanan bir durumdur ve burada grup öğrenciler kendi eğitim dillerinde kendi kısmını hazırlar ve faaliyetlerin sonunda nihai tanıtımın yapılması için bir araya gelmektedirler. Sıkça yaşanan bir durum da somut

görev üzerinde küçük gruplar halinde çalışırken, afiş hazırlaması örnek olarak verilecekse, grubun diğer üyeleri ile iş birliği ya da koordine olmaksızın her öğrencinin afişin kendine düşen kısmını hazırlamasıdır.

Ortak okul faaliyetlerinin temelinde iletişim ve iş birliği bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı, planlama sürecinde direkt etkileşim imkânı sunan faaliyet ve görevlere odaklanılmalıdır.

Geçmiş proje tecrübelerimiz, daha aktif etkileşim ve öğrenciler arasında daha derin ilişki izleri bırakan aslında yaratıcılığa daha fazla imkân tanıyan ve grubun çalışması sırasında karar alma aşamasında bağımsızlık imkânı veren faaliyetlerin olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu tip faaliyetler öğretmenler tarafından daha etkili kolaylaştırmaya maruz kalmıştır.

Bu durum çoğunlukla video gösterisi³⁶ ve tiyatro gösterisi³⁷ gibi faaliyetler ile ilişkilidir ve bunlar yüksek motivasyon seviyesi, ilgi çekme ve öğrencilerin katılımı ile sonuçlanır. Gösterilen büyük coşku ve öğrencilerin katılımı istemeleri ile spor faaliyetleri³⁸ oldukça başarılı olarak gösterilmiştir ve bu durum ekip çalışmasını

36 <http://goo.gl/HzZ8tE>

37 <http://pmio.mk/news/western-balkans-love-story-shakespeare-at-the-door/>

38 <http://pmio.mk/archive-capacity-building/a-smile-is-a-smile-in-any-language/>

tetiklemekte ve olumlu hava yaratmaktadır. Etkinin daha üst seviyede başarılı olması spor faaliyetlerinin aynı grup öğrenciler ile uzun vadeli gerçekleştirilmesi durumunda yakalanmaktadır.

Planlama aşamasında öğretmenler faaliyetin çokdilli doğasını gözönünde bulundurmalıdır. Bu arada, belli eğitim dilindeki her öğrenci grubu için o grubun dilini konuşan yönetici temin edilmek zorunludur. Yöneticiler tarafından konuşma ve tercüme yapılması esnasında çoğunlukta olanların dilini çoğunlukla kullanmalarını konusunda dikkatli olmaları son derece önemlidir, çünkü bu durum çoğunluğun dilini konuşmayan öğrenci grubunda marjinalleşmeye sebep olabilir.

OLUMLU YÖNLER:

- ☑ Ana ağırlık sürece verilmiştir.
- ☑ Seçilen görevler maksimum etkileşim sağlamaktadır.
- ☑ Görevlerin yerine getirilmesi üst düzey yaratıcılık gerektirmektedir.
- ☑ Öğretmenler-gerçekleştirilenler her iki dilde kılavuzluk yapabilmek için önceden hazırlık yapmaktadırlar.
- ☑ Grup içerisinde öğrencilerin dengeli temsil edilmeleri.

Düzenli planlama süreci öğrencilerin harfi harfine tercüme etmesini değil, yöne-

ticilerin onlara konuşmalarını açıklamalı yapmaları yönünde kılavuzluk etmeli. Bu şekilde yöneticiler eşitlik ve iş birliği modelini sergilemekte ve bu model öğrenciler tarafından da uygulanmak üzere kopyalanacaktır.

Planlama sürecinde gözönünde bulundurulması gereken bir diğer bakış açısı, her faaliyet ile ilgili somut olarak öğrenci seçimidir. Grup içinde cinsiyet ve etnik temsil açısından öğrenciler arasında denge sağlanması tavsiye edilmektedir. Grup içinde belli bir etnik grup temsilcilerinin daha az sayıda temsil edilmeleri arzulanmayan bir durumdur. Böyle bir durumun olması halinde az sayıda temsil edilen etnik grup temsilcileri onlarda ayrımcılık hissi uyandıracaktır ve ortak faaliyete dahil olmaları konusunda onları engelleyecektir.

Amaç/görev/ürün doğrultusunda işin tamamı çerçevesinde somut kısımlardaki çalışmalara ilişkin oluşturulmuş olan küçük guruplar tarafından yapılan ortak faaliyetleri yürüten büyük gurupların ayrılması işleri de aynı zamanda dikkatli bir şekilde yapılmalıdır. Yöneticiler, küçük gurupların içeriğini daha doğrusu onlardaki denge ve çeşitliliğin yanı sıra öğrenciler tarafından yapay bir faaliyet şeklinde algılanmaması amacıyla iyi bir biçimde planladıklarından emin olmalıdırlar.

Veliler bu etapta aynı şekilde önemli rol üstlenmektedirler. Ortak öğrenci faaliyetlerinin planlama aşamasına velilerin de dahil olmuş olması uygulama süreci esnasında daha yüksek ilgi ve destek sağlamaktadır. Onların dahil olmaları ve destek vermeleri ortak öğrenci faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi sürecindeki planlamaya, somut faaliyetlerin gerçekleştirilmesine, profesyonel bilgi ve tecrübe paylaşımında etkili olabilir. Onlar aynı zamanda destek verme ve sağlama sürecine ve nihai ürünün hazırlanmasına katılmaktadırlar.

OLUMLU YÖNLER:

- ☑ Tüm öğrenciler görevi yerine getirirken aktif bir şekilde iş birliği yapmaktadır ve olumlu bir ortam vardır.
- ☑ Görev öğrenciler için ilginçtir ve heyecanlı bir şekilde yerine getirilmesi için çalışmaktadırlar.
- ☑ Tüm süreç boyunca öğrenciler aktif olarak birbirlerini dinlemekte ve karşılıklı saygı duymaktadırlar.
- ☑ Gruptaki tüm öğrenciler hevesli bir şekilde ürünün tanıtımını hazırlamaktadırlar.
- ☑ Tanıtım tüm eğitim dillerinde ve kabarcık sayıda öğrencinin katılımıyla gerçekleşmektedir.

- ☑ Öğretmenler dikkatli bir şekilde grup içindeki iletişimi izlemektedirler ve gerek olduğu zamanlarda etkileşim teşvikinde bulunurlar.
- ☑ Faaliyetler esnasında öğretmenler aktif bir şekilde iletişim halindedirler ve bu durum sınıf dışarısında da devam ederek iş birliği modeli teşkil etmektedir.
- ☑ Eğitim dili ayırımı yapmaksızın öğretmenler tüm öğrencilere yardım etmektedir.

5.1.2. ORTAK ÖĞRENCİ FAALİYETLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi, ortak öğrenci faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi aşamasındaki sürecin uygulanmasının odak noktası, ortak iş birliği içerisinde çalışma ile ortak ürünün elde edilmesidir. Proje faaliyetlerinden edindiğimiz tecrübe, seçilecek ürünün öğrenciler için ilginç olması ve öğrencilerin ilgi alanları ve yaşlarına uygun olmasının son derece önemli olduğunu göstermiştir. Öğrenciler ilginç ürün (bu tarz ürünler yaratıcı süreçleri ve yeni teknolojilerin kullanımı gerektirmektedir) üzerinde çalışırken, grup daha fazla enerji sarfetmeye, daha yüksek seviyede iş birliği yapmaya ve

sürecin tamamında daha coşkulu olmaktadır ve bu da güçlü ve olumlu hissiyat yaratmaktadır. Bu tip faaliyetlerin aynı grup öğrenci ile daha uzun süre gerçekleştirilmesi, etkilerinin daha fazla su üstüne çıkarmaktadır. Bu durumlarda, öğrenciler arasındaki ilişkiler samimi dostluklara dönüşmekte ve öğrencilerin diğer etnisitelere karşı tutumlarında değişiklik göstermektedir. Ancak, nihai ürünün çeşidine bakılmaksızın, ortak öğrenci faaliyetlerinde sonuca ulaşmadaki süreç esas odak noktasıdır ve bu durum süreci sürdüren yöneticinin becerilerine büyük ölçüde bağlıdır.

Küçük gruplarda bile öğrencilerin yoğunlukla tanıdıkları öğrencileri ile iletişim halinde olmaları ve ortak eğitim dilinde iletişim kurmaları yatkınlıkları beklenebilir. Pratikte bu durum, öğrenciler arasında her zaman ayrışmaların olduğunu göstermektedir ve böylece gruplar arasında paralel iş oluşmaktadır. Grup içindeki etkileşim ve grup üyeleri arasında aktif tartışma ve iş birliği konusunda öğrencilere cesaret verme ile sorumlu olan öğretmenlerdir.

Algılamalar açısından öğrencilerin çok hasaas oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Faaliyeti yönetenler, onları kopyalayan öğrencilerde davranış modeli olduklarının farkında olmalıdırlar. Aynı şekilde, farklı dilde eğitim gören öğren-

ciler ile öğretmenlerin iletişim şekilleri de bu sürece büyük etki yaratmaktadır. EEE projelerinin gerçekleştirilmesinin başında, faaliyetler esnasında, tecrübe eksikliğinden dolayı öğretmenlerin sadece "kendi öğrencilerine", daha doğrusu kendi etnik grubundan olan öğrencilere yardım ettikleri görülüyordu. Bu tarz yaklaşım, farklı grup öğrenciler arasındaki ayrılmışlığı ve aralarındaki boşluğu artırmaktadır. Bu yüzden yöneticilerin, eğitim dili ve mensubu oldukları etnisiteye bakmaksızın gruptaki tüm öğrencilere karşı eşit mesafede olmaları son derece önemlidir.

Öğrencilerin öğrenim dillerini kullanması ile ilgili, faaliyetler esnasında her öğrencinin kendi ana dilinde, daha doğrusu eğitim dilinde konuşabilmesi sağlanmalıdır. Bu alandaki tecrübelerle göre, öğrencilerin kendi anadil/eğitim dillerinde konuşmalarının imkansızlaştırılması ortak faaliyete aktif olarak müdahil olmalarına ve yaşlıları ile iş birliği yapmalarına etki ettiği yönündedir. Bu öğrenciler, faaliyet süresince ya pasif kalmaktadırlar ya da aynı dili konuştukları öğrenciler ile iletişim kurarlar. Diğer taraftan, ortak faaliyet, diğer katılımcılara tartışma ve karar alma sürecinde cesaret veren yöneticiler tarafından yapılıyorsa güven ve destek ortamı yaratılmaktadır ve bu durum grup içinde karşılıklı bağımlılık oluşmasına ne-

den olmaktadır. Bunun neticesinde grup ortak hedef/ürün üzerine kurulmuş grup haline dönüşür. Öğretmenin iki ya da fazla yerel dili konuşan öğrencileri ortak faaliyete dahil etmesi faaliyeti bir o kadar daha başarılı kılmaktadır ve bunlar yaşıtları arasında olumlu model teşkil etmektedirler.

5.1.3. GERÇEKLEŞTİRİLEN ORTAK ÖĞRENCİ FAALİYETLERİNİN TANITILMASI

Ulaşılan sonuçlar ve gerçekleştirilen ürünlerin tanıtımı, ortak öğrenci faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinin etkilerini bir o kadar artıran etkindir. Eğitimde etnikler arası entegrasyon faaliyetlerinin tanıtımından edinilen tecrübe bu durumun katılım sağlayan öğrencilerde sadece aidiyet ve onur vermediğini ayrıca bütün okul topluluğuna güçlü etkisi olduğunu ispatlamıştır. Bu tarz faaliyetlere katılım sağlamayan öğrencilerde gelecekte katılım ile ilgili ilgi ve hefes artışı görülmektedir. Tanıtım, okul içerisinde ve yerel toplumda etkinlik düzenlemeyi, okul ve belediye internet sitelerinde paylaşımların yapılmasını ve medyalardan desteği kapsar.

Tiyatro gösterilerinin, spor etkinliklerinin, forum tiyatrolarının düzenlenmesi okul-

da okuyan ve ortak faaliyetlere katılmayan öğrencilerde büyük ilgi uyandıran³⁹ promosyon çeşitleridir. Ortak öğrenci faaliyetleri hakkındaki bilgilerin yayılması bu tarz faaliyetlere diğer okulların da katılımını cesaretlendirmektedir ve aynı zamanda kamuoyunun ilgisini ve entegre eğitimin farkında olma seviyesini artırmaktadır.

5.1.4. OKULLARDAKİ ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON FAALİYETLERİNİN DEVAMLILIK UYGULANMASI

Ortak öğrenci faaliyetlerinin tanıtımının yapılmasının amaçlarından bir tanesi, okullardaki etniklerarası entegrasyon faaliyetlerine diğer öğrenci ve öğretmenlerin katılımını teşvik etmek ve artırmaktır. Okullardaki etnikler arası entegrasyon süreci, okul hayatının tüm aşamalarında faaliyetlerin devamlı uygulanması anlamına gelmektedir. Ortak öğrenci faaliyetlerinin uygulanması ve tanıtımı süregelen bir süreçtir. Okullardaki etnikler arası entegrasyon faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde öğretmen becerilerinin geliştirilmesi amacıyla EEE faaliyetlerinin gerçekleştirilme süreci sürekli ola-

³⁹ <http://pmio.mk/archive-community-out-reach/forum-theatre-debate-and-workshop-in-stip/>

rak okulları desteklemektedir. Bu destek danışman görüşmeleri, gözlemler ve ortak öğrenci faaliyetlerine ilişkin geri bildirim oturumları ile gerçekleştirilmektedir. Okullar için ek teşvik temin etmek adına, ortak öğrenci faaliyetleri için küçük hibelerin verilmesi iyidir. Bunun sebebi, okulların ortak öğrenci faaliyetleri düzenlemeleri aşamasında mali kaynak sıkıntısı karşıladıkları en büyük engel teşkil etmektedir. Bu durum özellikle tek dilde eğitim veren okullar için geçerlidir çünkü farklı etnik topluluklardan öğrenciler ile iletişime geçme ve görüşme yapma (giderlerin en büyük kısmı ulaştırmaya harcanmaktadır) açısından minimum olanakları vardır ve aynı zamanda çok büyük giderleri bulunmaktadır. Bu sebepten dolayı, eğitim sisteminde ortak öğrenci faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından sürekli kaynak temin edilmesi büyük önem arz etmektedir.

Ortak öğrenci faaliyetlerinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi, bir ya da diğer etnik topluluk mensubu olmalarına ve kullandıkları dile bakılmaksızın çocukların ve gençlerin beraber çalışabileceklerinin, sosyalleşebileceklerinin ve karşılıklı olumlu dayanışma kurabileceklerinin delilidir. Yaratıcılık, sanat ve ortaklaşa araştırma genç bireyler için her seferinde meydan okuma anlamına gelmektedir. Bu bireyler ortak öğrenci faaliyetleri

esnasında açılmakta, kendi ihtiyaç ve ilgi alanlarını ifade etmekte ve bildiği şeyleri hayata geçirir ve sosyal becerilerini geliştirir. Bu ortak faaliyetler, iyi ve kötüyü ayırt etmeyi ve farklılıkların aslında engel değil dürüst ve uzun vadeli arkadaşlık kurmakta öncelik teşkil ettiklerini anlama imkânı sunmaktadırlar.

5.2. KIRÇOVA - "SANDE ŞTERYOSKI" İLK OKULUNDA ETNİKLER ARASI ENTEGRASYON FAALİYETLERİNİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİNDEN EDİNİLEN OLUMLU TEAMÜL ÖRNEKLERİ

Üç dilde eğitim veren ve model okul olan Kırçova – "Sande Şteryoski" ilk okulunda EEEP faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinden ortaya çıkan olumlu teamüller yazının devamında verilmiştir. Malzeme, okul müdürü Lulzim MEHMEDİ ve okul SİT ekibi ile birlikte hazırlanmıştır.

5.2.1. ÖĞRENCİLERİN DEMOKRATİK KATILIMINA YÖNELİK FAALİYETLER

Faaliyet amacı: Demokratik katılım faaliyetlerinin asıl amacı, kendi kural, görev, sorumluluk ve yükümlülüğü olarak organizasyon birimi olan okulun çalışmasının bir parçası olan öğrencilerin demokratik karar verme sürecine dahil edilmelerini sağlamaktır. Bunun anlamı – öğrencilerin demokratik karar verme modeli ve okul yaşamı olarak tanımlanması.

Tema faaliyetleri: Öğrencilerin demokratik katılım faaliyetleri kapsamında yürütülen ana konu, demokratik karar verme modeli teamülü ve öğrencilerin çoketnisiteli entegre ortamda çalışmaları olmuştur.

Faaliyetlere hazırlık ve gerçekleştirilmeleri: Öğrencileri demokratik katılımı onların en erken yaşlardan başlayarak demokrasiyi praik etmeleri ve öğrenmelerini kapsar. Öğrenciler okullarda ortaklaşa bir şekilde demokrasinin temel ilkelerini (sorumluluk, adalet, otorite ve özel) öğrenmeye başlamaktadırlar. Bu model, özellikle birden fazla dilde eğitim veren okullarda, karışık etnik/dil grup öğrencilerin ortak faaliyet planlama ve gerçekleştirme kısmında iyi ve uygun teamül olarak kendini ispatlamıştır. Etnik/dil bazlı, cinsiyet bazlı öğrenci seçimindeki denge kuralının uygulanması ve aynı kuralın öğrenci yönetim ve organlarının seçimi esnasında kullanılması ile tüm öğrencilerin düzgün temsil edilmesi ve müdahil olmaları sağlanmıştır. Öğrenciler bu şekilde Sınıf Birliklerini (SB) oluştururlar ve en yüksek organ olan Okul Birliği Başkanı'nı (OBB) seçerler.

Okulda üç yıldan beri SB ve OBB'ye daimî ve geçici organların seçimi demokratik yolla yapılmaktadır ve bu organlardaki herkesin görevi, sorumluluğu ve yükümlülükleri vardır. Bu organlar sınıf yönetici-

lerini ve koordinatörlerini koordine ederler ve kendi faaliyetlerini gerçekleştirirler.

Sınıf öğretmenleri SB ile çalışırken, koordinatörler OBB ile çalışır ve SB'nin çalışmasını koordine ederler. En yüksek organ olan OBB eğitimler sayesinde kendi programını hazırlar ve sonrasında koordinatörler sayesinde bu program gerçekleştirilir. En yüksek öğrenci organı olarak bunların temsilcileri okulun en yüksek organı olan Öğretmenler Konseyi'ne dahil edilmişlerdir ve burada kendi düşünce ve tutumlarını ifade ederler.

Ürünler: Okuldaki tüm organlara yazılı bildiri de bulunmak: ilan panosu, anketler, sunumlar, farklı amacı olan etkinlikler, öğrenci pazarları, spor faaliyetleri, eğlenceler vb. Bu başarılı teamüller, öğrencilerin ilgisini çeken değişikliklerin temsil edilmesinde uygundur. Bu ürünler sayesinde onlar kendi talep ve düşüncelerinin ses getirmesinin ve okul ortamının iyileştirilmesinin nasıl yapılması gerektiğini öğrenmektedirler.

GETİRİLER:

- ▶ Öğrenci organlarının seçiminde demokratik yol izlenmesi;
- ▶ Tüm organların çalışması için en önemli olan etnik ve cinsiyet açısından dengeli yapı;

- ▶ Öğrenci ikilem ve sorunlarını giderme konusunda öğrencilerde artan ilgi;
- ▶ Öğrenci organlarının seçiminin öğrenciler tarafından yapılması gerektiği konusunda öğretmenlerin aydınlanması;
- ▶ Yazılı iletişimin uygulanması;
- ▶ Öğrenci düşüncelerine saygı;
- ▶ İyi iletişim ve gerçekçi beklenti içerisinde olma becerilerinin geliştirilmesi;
- ▶ Tanışma, arkadaşlık yapma, önyargı ve kalıplaşmış hareketlerin azaltılması, benzerlik ve farklılıkların karşılıklı saygılanması.

MEYDAN OKUMALAR:

- ▶ Öğrenci demokrasinin uygulanması zaman ve motivasyon gerektirir;
- ▶ Zaman ve mekân kısıtlamaları;
- ▶ Öğrenci özgüveninin artırılmasına yönelik çalışma.

Öğrencilerin demokratik katılımı, özellikle çokkültürlü entegre ortamlarda, ortaklaşa sorunların giderilmesinde ve/veya tüm faaliyetlerin okulda gerçekleştirilmesi açısından iyi teamüldür.

5.2.2. ÇOKKÜLTÜRLÜ ÇALIŞTAYLAR

Çokkültürlü çalıştaylar, farklı yaş grubunda birçok öğrenci grubun katılımıyla gerçekleşti. Çokkültürlü çalıştaylar serisi, gelişim dönemlerine göre, cinsiyet ve etnik yapı açısından dengelenmiş şekilde Makedonca, Arnavutça ve Türkçe eğitim gören 24 öğrenciden oluşmaktaydı. Katılımcılar ile görüşmeler, haftada bir kez daha önceden ayarlanmış zamanda bir yarıyıl boyunca gerçekleşiyordu.

Çokkültürlü çalıştay faaliyetleri konu bazında organize edilmişlerdi ve aşağıdaki konu sırasına göre gerçekleşmekteydi:

- ▶ Giriş çalıştayı (çalıştaylar: Karşılıklı tanışma, Biz bir grubuz, grup kuralları);
- ▶ Çokkültürlü çalıştaylar (iki etnik grubun benzerlik ve farklılıkları ile tanışma çalıştayı, örnek olarak: Diğer dilde kırmızıya nasıl denir? Doğum günü kutluyoruz; Doğum örf ve adetleri; Müzik, enstrüman ve halay türleri; Nasıl yapacağımı söyle? vb.);
- ▶ Proje/uygulamalı çalıştaylar (nihai ürünün hazırlanmasında öğrencilerin iş birliği yaptıkları çalıştaylar – afiş ve sergi planlaması ve gerçekleştirilmesi – ürünlerini veli ve toplum önünde sergileyecekler).

Çalıştaylar, İlköğretim Okulları Çokkültürlü Çalıştay Kılavuzunda⁴⁰ verilen yönlendirmelere uygun şekilde organize edildi ve gerçekleşti. Çokkültürlü çalıştaylardaki faaliyetlerin hepsi öğrenciler tarafından coşku ve iş birliği isteği ile kabul edildi ve böylece uygun, canlı ve neşeli çalışma ortamı yaratıldı. Bu tarz çalıştayların getirileri en başından beri gözle görülür seviyede gerçekleşti. Çalıştaylar esnasındaki katılımcılar arasında oluşan iletişim okul hollerine, okul dışına ve ailelere ulaştı.

Ana faaliyetler esnasındaki iş dinamiği öğrenciler tarafından belirleniyordu ve ortak hedefleri olduğunda yakaladıkları iş birliği seviyesinin böyle olması son derece keyifliydi. Her ne kadar hepsi giriş ve kapanış oyun faaliyetlerine keyifle katılsa da aynı seviyede adanmışlık ile ana faaliyetlere ve çalıştay sonundaki yansımaya da katılım sağladılar. Öğrenciler açık yüreklilikle verilen konular hakkında tartıştı, açıklıkla olumlu tecrübelerini aktardılar ve geçmişte karşılaştıkları önyargı ve kalıplaşmış hareketler hakkında bilgi verdiler. Çalıştaylar neticesinde son derece yapıcı fikir ve öneriler ortaya çıktı. Fikir ve

40 Дедова, Р. Балажи, С. Алушевски, С. Негриевска, Ф. Прирачник за мултикултурни работилници за основните училишта (ревидирано издание) УСАИД, Македонски центар за граѓанско образование, Скопје

hisler ise smut olarak ürün haline geldi ve çalıştay sonrasında velilere sergilendi.

Çalıştayın kapanış sergisinde veliler öğrencilerin hazırladıkları ürünleri dikkatlice inceleme, diğer veliler ile görüşme ve öğrencileri ekip çalışma ruhunu gözlemleme imkânı buldular. Gerçekleştirilen çokkültürlü çalıştayların neticesinde elde edilen ürünler her daim ortak alanları süslemekte ve edinilen dostluk, eşitlik ve öğrenciler arasındaki iş birliğinin delili olmaya devam etmektedir..

Gerçekleştirilen çokkültürlü çalıştaylardan elde edilen bazı ürünler:

- ▶ Davranış kuralları (grubun getirdiği ortak kurallar);
- ▶ Okula adanan resim ve şarkılar;
- ▶ Etnik toplulukların her iki dilinde hazırlanmış konuşma metinleri;
- ▶ Çokkültürlü çalıştayları ifade eden afişler;
- ▶ Kapanış sergisi davetiyeleri;
- ▶ Veli ve yerel topluluğa yönelik düzenlenen kapanış sergisi.

Getiriler:

- ▶ Öğrenciler karşılıklı tanışmakta ve saygı duymakta;
- ▶ Grup üyeleri arasında iş birliği ve tüm grup üyelerine lehine alınmış ortak karar;

- ▶ Kendi ve diğer kültürler arasında benzerlik ve farklılığın olduğuna dair farkındalık yaratmak;
- ▶ Etnik topluluk aidiyeti farkı yapılmaksızın, grup aidiyeti hissi geliştirmek;
- ▶ Diğerlerinin dilini öğrenmek;
- ▶ Somut etnik topluluk üyeliği durumuna bakılmaksızın öğrencilergrup aidiyeti hissi geliştirir;
- ▶ Herkesin yararına olan ve daha geniş kitleye seslenen ortak ürünün geliştirilmesi için öğrencilerin yaratıcılığını teşvik etmek;
- ▶ Çokkültürlü çalıştaylar sonrasında öğrenciler arasındaki arkadaşlık okul dışında da devam etmektedir;
- ▶ Ve çok başka getiriler.

Meydan okumalar/zorluklar:

Çokkültürlü çalıştayların planlama ve gerçekleştirilme aşamasındaki meydan okumalar/zorluklar genelde yer temin etme ve tüm katılımcılara uyacak zamanın ayarlanması kısmında yaşanmaktadır. Üç okulda da çift vardiyalı eğitim verildiği gözönünde bulundurulmalıdır.

Grupların oluşturulması aşamasında en büyük zorluk Makedonca eğitim gören öğrencilerden yeterli sayıda katılımcının sağlanması oldu. Söz konusu durum bariyer teşkil etmektedir. Denge (etnik ve

cinsiyet) sağlama kuralına uyma kısmında bu durum zorluk çıkartmıştır.

Öğrenciler arasında, çalıştay boyunca yakalanan olumlu ilişkilerin çalıştay sonrasında da sürdürülmesi büyük zorluk teşkil etmektedir. Bu duruma, tutumların

inşa edilmesi ve önyargıların giderilmesi açısından ailelerin ve medyaların etkisi büyüktür

Yazının devamında, Kırçova – “Sande Şteryoski” okulunda farklı yaş gruplarıyla gerçekleşen çokkültürlü çalıştaylar ile ilgili pratik anlatım yer almaktadır.:

BİRİNCİ YAŞ GRUBU (II VE III SINIF) ÖĞRENCİLERİ İLE ÇOKKÜLTÜRLÜ ÇALIŞTAY

Dil: Makedonca ve Türkçe

Katılımcılar: Eğitim dili Makedonca olan 12 öğrenci ve Eğitim dili Türkçe olan 12 öğrenci

Hedef: Öğrencilerin birbirini tanıması, karşılıklı saygı duyması, iki etnik/dil grubundan öğrenciler arasında iş birliğinin geliştirilmesi ve sosyalleşmeleri.

Çalıştay konuları: Bizler ve arkadaşlarımız.

Faaliyetler: Çalıştaylar öncesinden yöneticiler tarafından uygun malzemeler dahil hazırlanmıştır. Çokkültürlü çalıştay faaliyetleri genelde cuma günleri derslerden önce gerçekleştirilmektedir. Çalıştayların gerçekleşmesinin ardından, Paşino köyündeki yeni okul binasında okuyan öğrenci ve yöneticiler kendi imkanları ile onları ulaştırmaktadır. Bu şekilde öğrencileri geç kalmalarının önüne geçilmektedir çünkü bizim okulumuzda dersler 14:00’da başlamaktadır. Çokkültürlü çalıştayın cuma gününde gerçekleştirilmesine imkân yoksa faaliyet Çarşamba gününe ayarlanır. 2012 yılı aralık ayından 2013 yılı mayıs ayına kadar toplamda 15 adet çokkültürlü karaktere sahip faaliyet düzenlendi ve bunlarda katılımcılar arasında ayrılmaz dostluklar oluştu ve korundu.

ÜRÜNLER:

- ➔ Poster ve çizimler
- ➔ Maskaların hazırlanması;
- ➔ Kitap sayfa ayraçları;
- ➔ Süsler ve;
- ➔ Okul malzeme çantası.

Hazırlanan ürünler model-okulun duvarlarında ve bazı sınıfların raflarında sergilenmiştir.

GETİRİLER:

- ➔ Gelişmiş sosyalleşme;
 - ➔ Öğrencilerin evlerinde edindikleri bazı önyargıların önüne geçmek;
 - ➔ Etnik/din mensubiyeti ayrımı yapmadan benzerliklerin tanımlanması;
 - ➔ Diğer dilde şarkı öğrenilmesi.
-

ÜÇÜNCÜ YAŞ GRUBU (VI VE VII SINIF) ÖĞRENCİLERİ İLE ÇOKKÜLTÜRLÜ ÇALIŞTAY

Dil: Makedonca ve Arnavutça

Katılımcılar: Eğitim dili Makedonca olan 12 öğrenci ve Eğitim dili Arnavutça olan 12 öğrenci

Hedef:

- ▶ Karşılıklı tanışma, diğer etnik topluluğa ait kişilerle iletişim sağlanması ve korunması;
- ▶ Farklı etnik toplulukların kültürünü tanıma ve onlara karşı saygı duyulmasını öğrenme;
- ▶ Diğer kültürlerin özelliklerinde benzerlikler ve farklılıklar hakkında farkındalığın gelişmesi;
- ▶ İşbirliğinin teşvik edilmesi ve ortak çıkar ile grup kararların alınması;
- ▶ Farklı etnik topluluklara eşit muamele anlayışının geliştirilmesi.

Faaliyetler:

- ▶ Karşılıklı tanışma çalışmaları;
- ▶ İki etnik topluluğun benzerlik ve farklılıkları ile tanışma çalışmaları;
- ▶ Nihai ürün olan afişlerin planlama ve sergilenmesinde, öğrenciler proje çalıştaylarında iş birliği yapmaktadırlar. Kendi ürünlerini veliler ve topluluk önünde sergileyeceklerdir.

Çalıştayların hazırlanması ve gerçekleştirilmesi:

Çalıştayın iki dilde verilmesine ilişkin alınan eğitimin ardından iki yönetici uygulama için ortaklaşa hazırlanmaktadırlar. Hazırlıklar, çalıştayların ve faaliyetlerin planlanmasını, gerekli olan malzemelerin hazırlanmasını, uygun yerin temin edilmesini ve yer düzenini içerir.

Çalıştaylara 24 katılımcı katılmakta, bunlar etnik ve cinsiyet bakımından dengelenmiş durumdadırlar, daha önceden ayarlanan günde (Cuma) olacak şekilde çalıştaylar haftada bir kez gerçekleşir ve Makedonca ve Arnavutça olmak üzere iki eğitim dilinde yapılırlar.

Tüm çokkültürlü çalıştaylardaki faaliyetler öğrenciler tarafından hefes ve iş birliği isteği ile karşılandı ve bunun sayesinde uygun ve neşeli çalışma ortamı yaratılmış oldu.

Ana faaliyetler esnasındaki dinamiği öğrenciler belirliyor ve önlerine bir hedef konulduğunda öğrencilerin nasıl iş birliği içinde çalıştıklarına şahit olmak güzel his veriyor. Her ne kadar hepsi giriş ve sonuç faaliyetlerinde keyif alsada aynı enerji ve adanmışık ile ana faaliyetlere ve çalıştay sonunda yapılan yansımaya da katılım sağladılar. Öğrenciler açık bir şekilde seçilen konular üzerinde tartıştılar, kendi düşüncelerini açıkça beyan ettiler ve karşılaştıkları önyargı ve kalıplaşmış davranışlar hakkında görüş bildirdiler.

ÜRÜN:

- ➔ Ortaklaşa bir şekilde getirilen grup kuralları;
- ➔ Çokkültürlü çalıştayları ifade eden afişler;
- ➔ Kapanış gösterisi için davetiyeler;
- ➔ Veli ve yerel topluluk için kapanış gösterisi.

GETİRİLER:

- ➔ Öğrencilerin karşılıklı tanışması;
- ➔ Etnik topluluk aidiyetinden bağımsız olarak, grup aidiyet hissini gelişmesi;
- ➔ Grup üyeleri arasında iş birliği ve çalıştay süresince tüm grup üyelerinin lehine olacak şekilde ortak kararların alınması;
- ➔ Kendi ve diğer kültürler arasında benzerlik ve farklılıkların mevcudiyeti hakkında bilinç geliştirilmesi;
- ➔ Diğer dillerden kelimeler öğrenmek;
- ➔ Çokkültürlü çalıştayların ardından öğrenciler arasındaki arkadaşlık okul dışında da devam etmektedir.

DÖRDÜNCÜ YAŞ GRUBU (VIII VE IX SINIF) ÖĞRENCİLERİ İLE ÇOKKÜLTÜRLÜ ÇALIŞTAY

Dil: Makedonca ve Arnavutça

Katılımcılar: Eğitim dili Makedonca olan 12 öğrenci ve Eğitim dili Arnavutça olan 12 öğrenci

Hedef: karşılıklı tanışma, farklılıkların kabul edilmesi ve onlara saygı duyulması için teşvik, diğer kültürlerin örf ve adetleri ile tanışma, öğrencilerde yaratıcılığı teşvik etme, herkes için faydalı olacak kolektif ürünün hazırlanması

Faaliyetler:

- ▶ Giriş çalışmaları (grup üyelerinin birbirini tanımasına yarayan çalışmalar);
- ▶ Çokkültürlü çalışmalar (her iki etnik topluluğun benzerlik ve farklılıklarını tanımaya yarayan çalıştay);
- ▶ Uygulamalı çalışmalar (konuşma metni ve diplomaların hazırlandığı çalıştaylar).

Çalıştayların hazırlık ve gerçekleştirilmesi:

Başta cinsiyet ve etnik köken açısından dengelenmiş 24 kişilik grup oluşturulur. Öğrenciler, velileri tarafından imzalanmış ve çocuklarının çokkültürlü çalışmaya katılmalarını kabul ettiklerine dair yazılı ifade getirdiler. Çokkültürlü çalıştaylar haftada bir defa düzenlenmektedirler

ÜRÜNLER:

- ➔ Davranış kuralları (grup kuralları);
- ➔ Okula adanmış çizim ve şarkılar;
- ➔ Her iki dilde konuşma metinleri.

GETİRİLER:

- Öğrenciler karşılıklı tanışmakta ve birbirine saygı duymaktadır;
 - Etnik topluluk aidiyetinden bağımsız olarak, grup aidiyet hissinin gelişmesi;
 - Kendi ve diğer kültürler arasında benzerlik ve farklılıkların mevcudiyeti hakkında bilinç geliştirilmesi;
 - Grup üyeleri arasında dinamik etkileşim ve diğer dilden öğrenme;
 - Daha geni kapsamda ifade edilebilecek kollektiv ürün hazırlığı sayesinde öğrencilerdeki yaratıcılığın geliştirilmesi;
 - Çokkültürlü çalıştayların ardından öğrenciler arasındaki arkadaşlık devam etmektedir.
-

5.2.3. **KOLLAR**

“Karışık” etnik/dil grubu modelinde ortak kolun ideal şekilde organizasyonu ve gerçekleştirilmesi Allport’un Temas Hipotezinin tahminlerinden elde edilmektedir. Buna göre aşağıdaki durumların gözönünde bulundurulması gerekmektedir:

- ▶ Farklı dil/etnik toplulukta öğrencinin dengeli sayıda katılımı;
- ▶ Kolu mevcut olan tüm eğitim dilinden öğretmenler yürütmektedir – veliler de katılım sağlayabilir;
- ▶ Kullanılan tüm diller mümkün olduğunca dengeli olarak kullanılmaktadır;
- ▶ Bir yarıyıl boyunca, haftada bir kez olacak şekilde, 1 -1,5 saat süreyle sürekli görüşmeler düzenlenmektedir;

- ▶ Mevcut olan tüm dil/etnik topluluklardan öğrenciler konu/faaliyeti ortaklaşa seçerler;
- ▶ Küçük “karışık” gruplarda çalışılır;
- ▶ İş birliği ortamında çalışma yapılır (sadece “karışık” gruplar arasında yarış yapılabilir).⁴¹

Proje faaliyetlerine katılan öğrenciler tarafından kolların kurulması ile ilgili teklifler verilir, ondan sonra oylama yapılır ve kolların seçimi ile ilgili nihai seçim yapılır.

Devamda, okullarda gerçekleştirilen kollarından birkaç örnek verilmiştir.

⁴¹ Проект за меѓуетничка интеграција во образованието, Работен материјал: Меѓуетничка интеграција во образованието: Обука за тимови за училишна интеграција, јуни 2013.

Araştırma ve gazetecilik kolu çalışmalarından

Kol başına öğrenci ve öğretmen sayısı 24'tür (dengeli cinsiyet ve etnik yapıda).

Kollar, üç dilde eğitim veren öğretmenler tarafından koordine edilmektedir (Makedonca, Arnavutça ve Türkçe).

Kol faaliyetleri aşağıdaki etkinlik çeşitleriyle gerçekleştirilmektedir:

- ▶ Görüşme – haftada bir kez;
- ▶ Çeşitli kaynaklardan malzeme toplayarak münferit ve grup halinde araştırma;
- ▶ Ekip çalışması içerisinde, sıklıkla bilgi ve tecrübe teatisinde bulunarak karşılıklı iş birliği.

ИСТРАЖУВАЧКА СЕКЦИЈА

Araştırma kolu şu konu üzerinde çalışmıştır: Telefonlar – zaman içinde gelişim. Öğrencilerde farklı telefon çeşitleri vardı. Herkesin elinde olan telefon ve haberleşme cihazı hakkında araştırma ve karşılıklı bilgi alışverişinde bulundular. Araştırmanın sonunda birçok telefon ile sergi düzenlediler.

Ürün: farklı telefon modelleri koleksiyonu. Teknik-teknolojik gelişimi açısından ve telefonun en gelişmiş iletişim aracı olarak gelişimi hakkında bilgi edinilmiş.

НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА

Тема: Öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin tüm okul faaliyetleri hakkında bilgilendirilmesi. EEE'nin ortak faaliyetlerine ağırlık vererek, öğrenciler karşılıklı olarak öğrenci faaliyetleri hakkında bilgi alışverişinde bulunurlar.

Ürün: Okul faaliyetleri hakkında tüm eğitim dillerinde bilgilendirmenin yapılmasına yönelik gazetecilik bölümü. Kollardaki ortak faaliyetlere ve okulda eğitim gören tüm etnik topluluklar ve dini bayramlar ile ilgili kapsamlı bilgi verilmesine özel önem verilmektedir. Sözkonusu bölüm eğitimde kullanılan tüm eğitim dillerinde ve öğrencilere, öğretmenlere ve velilere ulaşacak şekilde bilgi vermektedir. Kol faaliyetlerini gerçekleştiren öğretmenler, EEE için yapılan ortak öğrenci faaliyetlerinden ortaya çıkan getiri ve meydan okumaları tanımlamaktadırlar.

Getiriler:

- ▶ Kişiler arası şahsi tanışma ve farklı dilde ve farklı etnik kökenden olan ve eğitim gören öğrencilerin kültürleri ile tanışma;
- ▶ Farklı etnik/dil mensubu olan öğrenciler arasında arkadaşlığın geliştirilmesi;
- ▶ Yaratıcılığın ilerletilmesi;
- ▶ Eleştirel düşüncenin geliştirilmesi;

- ▶ Farklı etnik toplulukların dillerinden bilgi edinilme.

Meydan okumalar:

- ▶ Araştırmacı özelliklerin geliştirilmesi;
- ▶ Farklı etnisite mensupları arasında iletişim becerilerinin geliştirilmesi;
- ▶ Diğer kültürler ile tanışma;
- ▶ Yeni bilgi ve tecrübe edinilmesi;
- ▶ Bilgi derleme, alışveriş, seçimi, işlemesi ve tanıtımının yapılması.

SPOR KOLU

Tek spor salonu olan okulumuzda, okulun ders programına uygun olarak, Makedonca ve Arnavutça eğitim gören öğrencilerden oluşan karışık grup öğrenci beden eğitimi dersi görmekteydi. İşin başında, EEEP faaliyetleri kapsamında bisikletçilik spor ekibinin kurulması ve öğrencilerin okul dışında faaliyet gerçekleştirmeleri büyük meydan okumaydı.

Olası spor dalları hakkında yapılan anket sonucunda, bisikletçilik dalı öğrencilerin kandileri tarafından teklif edildi. Ekibin içinde tüm üç eğitim dilinden (Makedonca, Arnavutça ve Türkçe) sekizer öğrenci katılmaktadır. Bu öğrenciler cinsiyet açısından dengelenmiş durumdadır ve başlarında karışık etnik yapıdaki sorumlular öğretmenleri bulunmaktadır.

Öğrenciler, zaman dilimi ve katılımcıları belli olan hareket planı hazırlamışlardır. İlk görüşmelerde spor dalı olarak bisikletçiliğin tarihçesi tanıtılmıştır. Belirlenmiş güzergah üzerinde, belli bisiklet becerileri üzerinde çalışıldı. Ardından şehrin dışında, yakın olan yerleşim yerlerine ve Kruşino spor merkezlerindeki belli noktalar ziyaret edildi. En sonunda okul bahçesinde, okuldaki tüm temsilciler ve veliler önünde tanıtım sürüşü gerçekleştirildi.

Bu kolun faaliyetlerini koordine eden öğretmenler ve grup üyelerinin elde ettikleri en değerli getiriler: karşılıklı tanışma ve arkadaşlık etme, okul sonrası arkadaşlıklar ve dostlukların geliştirilmesi olmuştur.

Bu kolun faal olabilmesinde yaşanan zorluklar, faaliyetin gerçekleştirilmesi için gerekli olan alet-araçların eksikliği olmuştur.

Öğrenci kolu grup içeriği:

- ▶ Yöneticiler (iki öğretmenden oluşan karma ekip);
- ▶ Etnik ve cinsiyet açısından dengelenmiş öğrenci grubu.

Ürün: Öğrenci, öğretmen, veli, belediye temsilcileri, yerel yönetim temsilcileri ve medya mensuplarının katılımıyla okul bahçesinde, önceden belirlenmiş güzergah üzerinde kapanış olarak bisiklet turu.

Çalışma şekli: 20 kişiden oluşan multi-etnik öğrenci grubu oluşturulmaktadır ve bu grup her haftasonu – cumartesi günleri farklı güzergahtan bisiklet turu yapmaktadırlar ve her seferinde öğretmenler tarafından desteklenmiş ve yalnız bırakılmamışlardır.

5.2.4. **PIKNİK VE GEZİLER**

Grup içeriği:

- ▶ Yöneticiler (en az iki öğretmenden oluşan karma çift);
- ▶ Farklı etnik topluluktan öğrenci grubu (Makedon, Türk, Roman, Arnavut).

Konu: Öğrenci ve velilerin ortaklaşa pikniği.

Bunec, Mavrova'da kar şehrinin yapılması.

Amaç/ürün:

- ▶ Çokkültürlü yürüyüş – farklı etnik gruplardan oluşan öğrenci ve velilerin arkadaşlık kurması, karşılıklı tanışmaları ve karşılıklı güvenin oluşması;
- ▶ Bunec, Mavrova'da kar şehrinin yapılmasına ortak katılım ve kar şehrinin ortak tanıtımı. Öğrenciler kar şehrinde kale inşa etti.

Çalışma şekli: 20 kişiden oluşan cinsiyet ve etnisite açısından karışık olan çokkültürlü grup kuruldu ve aralık ayının başında yağan ilk kar ile beraber "Kruşino'ya çokkültürlü yürüyüş" adı altında tek günlük piknik organize edildi.

Getiriler:

- ▶ Önceden planlanmış faaliyetlere uygun olarak karşılıklı tanışma ve arkadaşlık yapma;
- ▶ Yürüyüş esnasında etnikler arası ilişkilerin ilerletilmesi ve tehditler ile birlikte başa çıkma;
- ▶ Gerçekleştirilen faaliyet ile ilgili olumlu ve olumsuz tecrübelerin tartışmasına ilişkin ileri seviye beceriler.

Tehditler:

Piknik ve gezilerin gerçekleştirilmesi esnasında öngörülmemiş doğa olayları ve kötü hava şartları ve istenmeyen durumlar ile başa çıkma.

5.2.5. MÜSAMERE VE KUTLAMALAR

EEE Küresel yıllık plan faaliyetlerine göre planlanan faaliyetler:

- ▶ Harekât planında öngörülen – bir müsamere, gerçekleştirilen – sekiz faaliyet: Çocuk haftası;
- ▶ Kurban Bayramı;
- ▶ Paskalya;
- ▶ Arnavut Alfabe Günü;
- ▶ Türkçe Eğitim Günü;
- ▶ Makedon Eğitimci Günü;
- ▶ Yılbaşı Programı,
- ▶ Kibap hibesi.

Ürün: tüm etnik topluluklar ve erkek-bayan dengesi sağlanmış ortaklaşa entegre edilmiş noktalar.

Çalışma şekli:

- ▶ Müsamere için tüm öğrencilerin ortaklaşa hazırlanması;
- ▶ Tüm eğitim dillerinde gösteri düzenlenmesi;
- ▶ Entegre edilmiş noktalar (sahneler);
- ▶ Çokkültürlü sahneler;
- ▶ Müsamerenin iyi koordine ve organize edilmesi;

- ▶ Tüm üç eğitim dilinde bildirinin yapılması;
- ▶ Velilere, yerel yönetim temsilcilerine, medya mensuplarına ve diğer davetlilere.

Getiriler:

- ▶ Birbirinden birbirleri hakkında öğrenmek;
- ▶ Çokkültürlü arkadaşlık yapma ve öngörülen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi;
- ▶ Sahnelerin (noktaların) müsamereye entegrasyonu;
- ▶ Müsamere sonrasında da öğrencilerin daha iyi tanışmaları ve arkadaşlık yapmaları;
- ▶ Önyargı ve kalıplaşmış hareketlerin önüne geçmek (aşmak);
- ▶ Veli ve medya mensupları ile iyileştirilmiş iş birliği;
- ▶ Farklı etnik topluluklarına mensup öğrencilerin dostluk kurmuş olması.

Tehditler:

- ▶ Bir okuldan diğer okula öğrencilerin organize ve koordine edilmesi ve zaman dilimi;
- ▶ Yöneticiler ve SİT arasındaki iletişimin iyileştirilmesi.

5.2.6. ÖĞRETMEN İŞ BİRLİĞİ

SINIF ÖĞRETMENLİĞİ UZMAN KADRO GRUPLARI ARASINDAKİ İŞ BİRLİĞİ

Uzman kadro grubu, okulumuzdaki üç eğitim dilinde aynı ya da benzer derslerde eğitim veren öğretmenlerin birliktelik etmesi demektir. Her gruba iki eğitim dilinden iki sorumlu öğretmen seçilir. Grup toplantılarındaki öğretmenler farklı faaliyetler, farklı pratik örnekleri gerçekleştirmektedirler ve tecrübe alışverişinde bulunurlar.

Ortak organ olarak kadro grupları ile ilgili harekât planı hazırlandı. Hedef, tüm üç dilde eğitim veren sınıf öğretmenlerinin entegre olması ve kendi çalışma programları ile okulda tek aktif organ olarak faaliyet göstermeleridir. Bu çalışma programı sorumlu öğretmenlerin atanmasında ve Yıllık çalışma programına dahil edilmesinde kullanılmaktadır.

Öğretmenlerin gruplandırılmasında yeni yaklaşıma başvurularak tüm üç eğitim dilinde her sınıftan birer sorumlu öğretmen seçildi ve bunlar sınıf öğretmenliği kadro grubu seviyesinde toplantılar düzenlemektedir. Her toplantının ardından ise atanan öğretmenlerin herbiri yaş gruplarına göre iş arkadaşlarına yapılan-

ları aktarmaktadır. Kadro gruplarındaki sorumlu öğretmenler her seferinde üç eğitim dilinden üç öğretmen oluyordu. Onlar kadro grubunun çalışması ile ilgili program hazırlamaktadırlar. Bu programa göre her ay ortak bir tema üzerine, tüm etnik gruplardan öğretmenlerin katılımıyla düzenlenecek faaliyet planlanmaktadır. Faaliyetlere bağlı olarak, normal ders gerçekleştirilmesi sözkonusu olduğu durumlarda, her öğretmen kendi sınıfından belli sayıda öğrenci ile çalışmakta ve daha sonra öngörülmuş eğitim biriminin gerçekleşmesi için hepsini tek sınıfta toplamaktadır. Dersteki iletişim tüm üç eğitim dilinde, öğretmenlerin destek ve açıklama yardımıyla gerçekleştirilmektedir.

Uzman kadro grupları iş birliğinden elde edilen ürünler:

Ortak testler ve eğitim notları; eğitim ile ilgili ortak yıllık ve tematik planlamalar; çalışma malzemelerinin hazırlanması ve teatisi; ortak planlamalar ve eğitim derslerinin gerçekleştirilmesi; karşılıklı ders ziyaretleri; farklı etnik gruplardan velilerin katılımıyla ortak çalıştaylar; hazırlanmış ürünler ve onların ilan panosunda sergilenmesi.

Ortak testin hazırlanması – üç eğitim dilinde tek içerik/yazı.

Tüm sınıflarda net bir şekilde kullanılan **çalışma malzemesinin hazırlanması**. Öğrenciler ile dışarıda yapılanların ardından, öğretmenler kendi faaliyetlerini basılı malzeme, resim ya da Power Point sunumu olarak kadro grup toplantılarında tanıtmaktadırlar ve kendi öğretmen portföylerine eklemektedirler.

Aşağıdaki yazıda EEE kapsamında Kırçova – “Sande Şteryoski” okulunda öğretmenler ile iş birliğinde yapılan faaliyetlerin pratik tanıtımı verilmiştir.:

BRANŞ EĞİTİMİ (YABANCI DİL VE ANA DİLİ) ÖĞRETMENLERİNİN İŞ BİRLİĞİ ÖRNEĞİ

İki öğretmenin (Makedonca ve Arnavutça eğitim dilinden) İngilizce dil dersini ortaklaşa planlamaları

Eğitim birimi: Şükran Günü(Thanksgiving)⁴² kutlaması

Sınıf: VIII (sekizinci sınıf, sekiz yıllık eğitim)

Öğrencilere yönelik hedefler:

- ▶ Şükran Günü ile alakalı kelimeleri anlamaları (anlamaları ve tüm kelimeleri doğru şekilde ifade edebilmeleri);
- ▶ Şimdiki zamanı (Present Simple), geçmiş zamanı (Past Simple), yakın

geçmiş zamanı (Present Perfect) aktif ve pasiv formda kullanmayı geliştirsinler;

- ▶ İşbirlikçiliği geliştirsinler ve karışık etnik/dil gruplarında ekip çalışması yapsınlar;
- ▶ Kendi iletişim becerilerini geliştirsinler (öğretmen ve diğer öğrenciler tarafından İngilizce söylenecek cümleleri anlasınlar ve sorulacak sorulara cevap verebilsinler, aynı zamanda Makedonca ve Arnavutçayı dinlesin ve kullansınlar);

Kendi yaratıcılıklarını geliştirsinler.

Beklenen sonuçlar:

Sonuçlar, hedeflerden elde edilmeli ve aynı olmalıdırlar. Örnek olarak: hedef kısmına “tanıyabilmeli” yazısı yazılır, sonuçlar kısmına ise “tanımaktadır”. Önemli olan sonuç ve hedefler arasındaki ayrımı görebilmemiz ve tanıyabilmemizdir. Hedeflerde planlama yapılır, sonuçların tanımlanmasında ise hedeflerin gerçekleşmişliğini kontrol etmekteyiz

Öğrenciler:

- ▶ Bayram kutlaması ile ilgili öğrenciler tüm kilit kelimeleri tanımakta, düzgün ifade etmekte ve tanımlamaktadırlar;
- ▶ Öğrenilen tüm zamanlarda (Present

42 Şükran Günü (ABD’de kutlanan Bayram)

Simple, Past Simple, Present Perfect) aktif ve pasiv formda tüm fiiller düzgün söyleniyor ve kullanılıyor;

- ▶ Aralarında iş birliği yapmakta ve etnik/dil açısından karışık gruplarda çalışmaktadırlar;
- ▶ Öğrenme süreci esnasında diğer etnik topluluk/eğitim dillerinden yaşitları ile benzerlikleri fark ediyorlar;
- ▶ Öğretmen ve diğer öğrenciler tarafından İngilizce söylenen cümleleri anlıyor ve sorulan sorulara cevap verebiliyor. Aynı şey Makedonca ve Arnavutça için geçerli;
- ▶ Yaratıcılıklarını geliştirmektedirler.

Gerekli olan kaynaklar: kelimeli fleş kartlar, bilgisayar, renkli kâğıt, notlandırmaya yarayan kontrol listeleri (öğretmen/ler için)

Çalışma metodları: sözlü ifade, tartışma, diyalog, okuma

Çalışma teknikleri: beyin fırtınası, yapboz

Çalışma formları: frontal, ekip çalışması

Notlandırma metodları: sözlü geri bildirim, notlandırmaya yarayan kontrol listeleri

DERS AKIŞI

	ÖĞRETMEN ÇİFTİNİN FAALİYETLERİ	ÖĞRENCİ FAALİYETLERİ
HATIRLATMA	<ul style="list-style-type: none"> ➔ "ABD'de kutlanan Bayram" konusuyla beyin fırtınası ile ders konusuna dahil edilir. ➔ Fleş kartlar yardımıyla öğrenciler ile birlikte kelime haznesinin tanıtımını yapmaktadırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Öğretmenin sorduğu sorulara cevap vermektedirler. ➔ Öğretmen ile birlikte tüm kelime haznesinin tekrarlamaktadırlar.
ANLAMIN ANLAŞILMASI	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Öğrencileri her iki eğitim dili (Makedonca ve Arnavutça) temsilcileri ile karışık gruplara ayırırlar ve faaliyetin gerçekleştirilmesi ile ilgili talimat (öğrenciler Şükran Günü ile ilgili internet ortamında araştırma yaparlar) verirler. ➔ Öğrencilerin çalışmalarını izlerler ve her iki eğitim dilinden öğrencilere sözlü olarak yönlendirme ve geri bildirimde bulunurlar. ➔ Bilmedikleri kelime olması durumunda öğrencilere yardımcı olurlar ve onların çalışmalarını izler, yönlendirir ve değerlendirirler (kontrol listesi yardımıyla). ➔ Her iki eğitim dilinden tüm öğrencilere bayramın sembolü olan cisimlerin yapılması ile ilgili talimat verirler. 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Verilen konu ile ilgili olarak her iki eğitim dilinden ekip olarak araştırma yaparlar ve ardından diğer gruplar önünde tanıtım yapmak üzere kendi grupları içerisinde tanıtımı hazırlarlar. ➔ Tanıtımlar sürerken diğer küçük gruplar kapsanmayan konular ile ilgili soruları cevaplandırma ile görevlendirirler. ➔ Küçük ve etnik anlamda karışık gruplarda hazırlanacak olan ürün/hedef ortaklaşa olarak belirlenir ve birlikte hazırlanır. ➔ Tüm öğrenciler alanda serbestçe hareket eder ve diğer grupların ürünlerini görür ve tüm bunlar neşeli ortam içerisinde gerçekleşir.
YANSIMA	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Bayram kutlamasının ilginç anları ve en beğendikleri ve beğenmedikleri tarafları ile ilgili her iki eğitim dilinden öğrenciler ile konuşurlar. Öğrenciler arasında neşeli ve dinamik konuşma ortamının yaratılması için uğraşırlar. 	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Öğretmen tarafından yönlendirilen öğrenciler, bayramın kutlanması ile ilgili ve onların organize ve gerçekleştirmeleri durumunda bunu nasıl yapacakları ile ilgili aralarında konuşurlar.
EV ÖDEVİ	<ul style="list-style-type: none"> ➔ Kendi seçimlerine göre bir bayramın kutlanması ile ilgili tanım kompozisyonunun hazırlanması 	

5.2.7. VELİLERLE İŞ BİRLİĞİ

Hedef:

Nihai etki olan öğrencilerde diğer din ve etnik topluluklara karşı önyargı ve kalıplaşmış davranışların azaltılması için velilerin okulda düzenlenen EEE faaliyetlerine müdahil olmaları ve sürdürülebilir veli iş birliğinin yakalanması. Okul Konseyine dahil olmayan ve aynı okulda çalışmayan velilerin bu kapsama dahil edilmesi.

İçerik:

- ▶ Tüm etnik topluluklardan öğrenciler, cinsiyet ve etnik açısından dengelenmiş içerik;
- ▶ Tüm etnik topluluklardan sekiz öğretmen.

Temalara göre faaliyetler:

- ▶ Yıl başı sebebiyle süsleme çalıştay;
- ▶ Dini yerlerin ziyaret edilmesi;
- ▶ Geleneksel yemekler hazırlığı ve fuarı;
- ▶ Spor faaliyetleri;
- ▶ Doğa gezisi;
- ▶ Okul bahçesine çiçek ekimi.

Hazırlık ve gerçekleştirme:

Hazırlıklar, OEE (SİT) ve öğretmenler-sınıf öğretmenleri iş birliğinde yapılır. Faaliyetler okul binalarında, spor salonlarında, dini binalar ve şehir içinde yapılır. Gerçekleştirilecek olan konuların seçimi yapıldıktan sonra veliler ile görüşmeler yapıldı ve planlanan faaliyetlere katılım sağlamaları ve bunlarda iş birliği yapmaları istendi. Veli başvuruları yapıldıktan sonra velilerden oluşan ve etnik dengeli olan gruplar oluşturulmuştur. Veliler öğrenciler e yönelik yapılacak olan somut faaliyetlerin (üç dilde bildirinin hazırlanması, yerel yönetim temsilcilerine, diğer misafirlere ve medya mensuplarına davetiye) hazırlık aşamasına ve faaliyetlerin organizasyonuna katılım sağladılar.

Getiriler:

İşbirliğinin gerçekleşmesi, okuldaki velilerle ve onların aralarında ilişki kurması, fikir ve tecrübe alışverişi ve okul içindeki sıkıntıların giderilmesi sürecinde katkı sağlamak veebedi dostlukların kurulması.

Sorunlar/hedefler:

Devam eden iş birliği modeline göre faaliyetlerin devam etmesi ile ilgili veliler tarafından eleştiriler ve edinilen tecrübeler göre değişikliklerin dahil edilmesi.

5.2.8. KIRÇOVA “SANDE ŞTERYOSKİ” İLK OKULU OEE’SİNİN, EEE FAALİYETLERİNİN FAYDA VE SORUNLARI HAKKINDA

Model-okul olarak, EEE amaçlarının gerçekleştirilmesi bizim okul için de gerçek hedef anlamına gelmektedir. Her dört alanda aktif bir şekilde faaliyetleri gerçekleştirmekteyiz. Bu alanlar: öğrenci faaliyetleri, öğretmen faaliyetleri, ortak ve çevre alanına gelen bölgedeki faaliyetler ve okul ve veliler, topluluk ve belediye arasındaki iş birliği alanlarıdır. Öğrenci ve öğretmenlerin direkt tanışmaları ve aralarında direkt iletişim ve kişiler arası bağlantı kurulması süreçleri okul içinde toplumda etnikler arası entegrasyon olarak yakalamak istediğimiz ve sürekli geliştirmek istediğimiz bir konudur.

EEE faaliyetlerinin şimdiye kadar gerçekleştirilmesinden Okul entegrasyon timleri ve okul yönetim ekipleri aşağıdaki getirileri tanımlamış durumdadırlar:

- ▶ Okulun yönetim ekibine, entegre okul imajını yaratma imkanı tanınmaktadır;
 - ▶ Yetişkin taraflar arasındaki ekip çalışması iyi pratik örneği haline gelmektedir;
 - ▶ Ekip çalışması sonucunda okulun her alanında (planlama, gerçekleştirme ve ürünler) iyi sonuçlar ortaya çıkmaktadır;
 - ▶ Öğrenciler birbirlerini daha iyi tanımaktadırlar ve zamanla bazı önyargı ve kalıplaşmış davranışların üstesinden gelmektedirler;
 - ▶ Okuldaki sorunların giderilmesinde veliler daha aktif rol almaktadır ve karar alma sürecine dahil olmaktadır;
 - ▶ Yerel çevre okulu kendi imajıyla tanımakta ve iş birliği tecrübe alışverişi aşamasında ortağımız olmaktadır.
- Karşılaştığımız sorunlardan çözülmesi gereken ve en büyük önceliği olanların altını çizdik:
- ▶ EEE'nin sürekli geliştirilebilmesi yönünde EEE faaliyetlerinin sürdürülebilir olması;
 - ▶ Sürekli olarak olumlu iş ve iş ortamı yaratılması;
 - ▶ İkilem, sorun ve çatışmalar ile başa çıkmada okuldaki tüm faktörlerde sosyal beceri ve yeteneklerin geliştirilmesi;
 - ▶ Yapılan her iş ile ilgili herkesin emeğine teşvik verme ve iletme olanağı;
 - ▶ Ülke genelinde ve daha geniş alanda okulu yerel yönetime model – okul olarak tanıtmak.

EEE ile okulda daha iyi çalışma ortamı yaratılır, tüm faktörlerin dahil olması sağlanır ve okul ile iş birliği yapan tüm tarafların dostluk ilişkileri kurması elde edilir. Herşeyden önce dil iletişim aracıdır ve okulda gerçekleşmesi muhtemel herhangi bir faaliyete engel teşkil etmemeli. Bizim toplumumuzun zenginliği coğrafyasında birden fazla dilin kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Dili bilmeme engeli, yanımızda olan ve bizimle olan, diğerleri için ve diğerlerinden öğrenme isteği ile ve çocuklar ve gençlik arasındaki her gün artan iletişimler sayesinde üstesinden gelinmektedir. Okul seviyesinde daha direkt iletişimin kurulabilmesi için okulumuzda Arnavutça ve Makedoncanın öğrenilmesine yarayan iki dilli çalıştaylar organize ediyoruz ve bunu her yıl yaparken yeni öğretmen ve öğrenci gruplarını kapsayacak şekilde yapıyoruz. Bu iki dili öğretmenler ve öğrenciler öğreniyor. Arnavutlar Makedonca'yı, Makedonlar Arnavutçayı öğreniyor. 2012 yılında EEEP'nin başlangıcından bugüne kadar, öğretmen ve tüm seviye öğrenciler açısından bakıldığında her okuma yılı yeni gruplar ele alınmaktadır. Herkes herkes için herkesden öğreniyor, daha fazla arkadaşlık, dostluk, ortak sorunların paylaşımı ve ortak çözüm bulma isteği ile diğerinin dilini öğreniyor. Proje faaliyetlerine ilişkin tüm yaklaşımlar ortaklaşa yapılır. Kültürlerimiz arasındaki önyargı

ve kalıplaşmış hareketlerin önüne geçebilmenin tek yolu benzerlik ve farklılıkların tanıtılması olduğunu öğretmenler ve öğrenciler de gördü. Bu ise entegrasyonun yolunu açmaktadır. Bu entegrasyonda daha sık ve direkt iletişim ve iş birliği sayesinde ortak alanda ortak yaşam sürdüren etnikler arasında karşılıklı güven oluşmaktadır. Bizim mesajımız, hepimizin ait olduğu ve iyi ve kötü şeylerin hepsini paylaştığımız ülkemizin bu şekilde bakılması ve korunması gerektiği yönündedir. Zenginlik budur işte. Fakat aynı zamanda bu çokkültürlü Makedonya'ya ait olduğumuz hepimiz için hedeftir.

KAYNAK

1. Amstelveen, R, (2000), Interactive Communication Trainig, Human interaction
2. Ardit, M., Muhic, M, Arifi, B., Bitoljanu, A., Bozicevic, G. Course on Multiculturalism: Handbook for Students. 2013. Tetovo: Center for Balkan Cooperation, LOJA.
3. Bratanic, M, (1991), Mikropedagogija (interakcisko-komunikaciski aspect odgoja), Skolska knjiga, Zagreb
4. Bratanic M, (2002), Paradoks odgoja, Hrvatska sveucilisna naklada, Zagreb
5. Дедова, Р. Балажи, С. Алушевски, С. Негриевска, Ф. Прирачник за мултикултурни работилници за основните училишта (ревидирано издание) УСАИД, Македонски центар за граѓанско образование, Скопје
6. Ethical dimension of education, (special edition, Science collection of ethical dimension in the educational system), Faculty of Pedagogy Jagodina, 2008 European center of minority's questions, (2006), Roma for the integrations: Analysis and references, SIDA (6-7)
7. Gutmann, A., 2003, Identity in Democracy, Princeton: Princeton University Press
8. Kymlicka, W. 1989, Liberalism, Community, and Culture, Oxford: Oxford University Press
9. Kymlicka, W. 1995, *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*, Oxford: Oxford University Press
10. Kymlicka, W. 2001, *Politics in the Vernacular: Nationalism, Multiculturalism, and Citizenship*, Oxford: Oxford University Press
11. Кимлика, Вил, 2009, Современа политичка филозофија, Скопје: Академски печат
12. Levy, J.T., 1997, "Classifying Cultural Rights," *Nomos XXXIX: Ethnicity and Group Rights*, W. Kymlicka and I. Shapiro (eds.), New York: New York University Press
13. Organization for Economic Co-operation and Development. *Educating Teachers for Diversity: Meeting the Challenge*. (OECD Publishing, 2010).
14. Образованието и демократската култура (1991), (превод), Институт Отворено Општество. Скопје, Македонија
15. Parekh, B., 2000, *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*, Cambridge, MA: Harvard University Press

16. Popova - Koskarova, R.(2007), Supporting diversities as a value through upbringing-educational process, The Fourth Balkan Congress, Education, The Balkans, Europe, Trakia University, Faculty of education, Stara Zagora, Bulgaria
17. Попова-Коскарова, Р, Комуникација во туризмот (општа и деловна), Факултет за туризам, Скопје, 2007 Popova – Koskarova(2010) Overcoming of the stereotypes and prejudice of Roma students and their integrations in the school border ,US-China Education Review, Illinois, USA,2009, Vol1-8
18. Pharanad J.and M. Doucet, eds. *Enéducation, quand les émotions s'enmêlent!* (Québec: Les Presses de l' Université du Québec, 2013).
19. Phillips, A., 2007, *Multiculturalism without Culture*. Princeton, NJ: Princeton University Press
20. Прирачник Мултикултурни работилници за основни училишта, Проект училиште по мерка на детето, УНИЦЕФ и БРО. Прирачник за Обука за меѓуетничка интеграција во образованието-за Тимови за училишна интеграција, Проект за меѓуетничка интеграција во образованието, изготвен од Центарот за човекови права и разрешување на конфликти
21. Работен материјал. Меѓуетничка интеграција во образованието, обука за тимови за училишна интеграција, Проект за меѓуетничка интеграција во образованието. МЦГО во соработка со ЦЧПРК, Јуни 2013.
22. Taylor, C., 1995, "Irreducibly Social Goods," in *Philosophical Arguments*, Cambridge, MA: Harvard University Press
23. Taylor, C., 1992, "The Politics of Recognition," in *Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition*, A. Gutmann (ed.), Princeton: Princeton University Press
24. Wilma De Melendez and Verna Beck, *Teaching Young Children in Multicultural Classrooms: Issues, Concepts, and Strategies.*(Wadsworth: Cengage Learning, 2013).
25. Young, I.M., 1990, *Justice and the Politics of Difference*, Princeton, NJ: Princeton University Press. Zgaga, Pavel. Review of Tuning Teacher Education Curricula in the Western Balkans, edited by Nataša Pantić. (Belgrade: Centre for Education Policy, 2008)

DIJİTAL KAYNAKLAR:

<http://goo.gl/HzZ8tE>

<http://www.mills.edu/academics/faculty/educ/szirkel/Creating%20more%20effective%20mu~1.pdf>

http://www.griffith.edu.au/__data/assets/pdf_file/0011/184853/Creating-a-Culturally-Inclusive-Classroom-Environment-mcb2.pdf

<http://www.learner.org/workshops/socialstudies/pdf/session3/3.Multiculturalism.pdf>

<http://pmio.mk/news/western-balkans-love-story-shakespeare-at-the-door/>

<http://pmio.mk/archive-capacity-building/a-smile-is-a-smile-in-any-language/>

http://www.youtube.com/watch?v=b_fI2CihXP8&list=UUdHXb62Cuj24S9VtGtQCCZg

EKLER

EK 1

ETNİKLERARASI ENTEGRASYONDA ORTAK FAALİYETİN İZLENMESİNE YÖNELİK ENSTRÜMAN

Bu enstrüman ortak faaliyetin takip edilmesine ilişkin adımlar, faaliyetin takip edilmesine ilişkin ortak öğrenci kriterleri ve yansıma/refleksiyon soruları içerir. Bu kriterler, EEE'nin başarılı ortak faaliyetlerinin gerçekleştirilmesine ilişkin kontrol listesinden alınmıştır ve kriterlerin bazıları için ekleme ve açıklama verilmiştir. İşbu enstrüman ortak faaliyetlerin hazırlık ve gerçekleştirme aşamasında ve faaliyetin tamamlanmasının ardından öyanmsımda kullanılabilir.

1. Ortak faaliyetin planlanması

Ortak faaliyetin planlanması aşamasında, faaliyeti takip edecek olan yöneticiler ve OEE'nin (SİT) diğer üyeleri HAZIRLIK ve ORTAK FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ kısımlarındaki kriterleri kullanacaklardır.

2. Faaliyetin takip edilmesi

Faaliyet, ORTAK FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ kriterlerine uygun olarak takip edilmektedir ve her kriterin yakalanması ile ilgili somut örnekler verilerek yorum/notlar yazılmaktadır.

SÜTÜN 2 - Belirtilen kriterlerin başarı derecesi ile ilgili 1-4 arasında değerlendirilmede bulununuz. 1 en düşük, 4 ise en yüksek seviyeyi ifade etmektedir.	SÜTÜN 3 – HKriterin yakalanması ile ilgili somut örnekler vererek yorum/not yazınız.
---	---

ORTAK FAALİYETLERİN BAŞARILI GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN KRİTERLER	1'DEN 4'E KADAR DEĞERLENDİRME NOTU	KRİTERİN YAKALANMASI İLE İLGİLİ SOMUT YORUM/ NO
ORTAK FAALİYET HAZIRLIĞI		
<p>1. Ortaklaşa faaliyet (ortak okullar arasında elektronik haberleşme ve sanal görüşmeler gözönünde bulundurulmaktadır) ile ilgili detaylı planın yapıldığı farklı dilde eğitim veren öğretmen/ler ile <i>ortak görüşme</i> gerçekleştirilmiştir. Plan, öğrencilerin ortak çıkarına olan alandan ortak faaliyet içermektedir ve şunlardan oluşmaktadır:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Faaliyetin amacı; ▶ Görevin içeriği; ▶ Ortak faaliyetin gerçekleştirilmesine ilişkin somut adımlar (ORTAK FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ'nden 5, 6, 9, 10, 11, 12 ve 13 numaralı kriterlere ayrıca dikkat edilmektedir); ▶ Beklenen nihai ürün; ▶ Öğrenci-katılımcı sayısı ve onların seçilme şekli; ▶ Ortak faaliyetin gerçekleşme yeri ve zamanı. 	1 2 3 4	

2. Veliler ortak faaliyetin planlama aşamasına dahildirler ve öğrencilerin katılımı ile ilgili onların muvaffakatları temin edilmiştir (velilerin kendileri ve/veya Veli konseyi tarafından bilgilendirilmiş muvaffakat)	1 2 3 4
3. Seçim kriterlerine (cinsiyet ve etnik/dil dengesi ve uygun yaş kategorileri) saygı duyularak öğrenci-katılımcı grubu oluşturulmuştur	1 2 3 4
4. Ortak faaliyetin gerçekleştirilmesi ile ilgili gerekli olan kaynaklar/malzemeler hazırlanmıştır	1 2 3 4
5. Ortak faaliyetin gerçekleştirilmesine yönelik tüm önşartlar temin edilmiştir (fiziki ve psikolojik hasar/yaralanmadan koruma)	1 2 3 4

ORTAK FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

1. Katılımcı öğrenciler, ortak faaliyetin konu/içerik seçimine ve ürünün elde edilmesi için planlanacak olan adımlara katılım sağlamaktadır.	1 2 3 4
2. Ortak faaliyet sürekli yapılan ve birkaç görüşmenin ardından gerçekleştirilmiştir (uzun vadeli faaliyet durumunda: bir okul dönemi esnasında haftada en az bir kez; kısa vadeli faaliyet durumunda: etkinlik öncesinde ve sonrasında birkaç görüşme; ortak okullar arasındaki elektronik haberleşme ve sanal görüşmeler de gözönünde bulundurulur)	1 2 3 4
3. Öğrencilerin birbirlerini tanımaları ve grup bütünleşmesinin sağlanması için faaliyetler gerçekleştirilmiştir	1 2 3 4

<p>4. Katılımcı öğrencilerin aktif katılımıyla ortak görüşmeler esnasında davranış kuralları getirilmiştir</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>5. Katılımcı öğrencilerin çalışmaları ve onların angaje olmaları öğretmenler tarafından takip edilir, öğrenciler ise ortak faaliyet ve hazırlanan nihai ürün hakkında ve sürecin tamamıyla ilgili geri bildirim alırlar</p> <p>Açıklama: Nihai ürünün tanıtılmasının ardından öğretmenler öğrenciler ile yansıma yapmaktadırlar ve kendileriyle faaliyet esnasındaki çalışma ve iş birliği hakkındaki düşünceleri sorulur</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>6. Ortak faaliyetin gerçekleştirilmesi sürecinde farklı dillerde eğitim veren öğretmenler arasında gözle görülür iş birliği ve kendini tamamlama farkedilmektedir.</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>7. Ortak faaliyetin gerçekleştirilme sürecine veliler de katılmaktadır ve onların katılımı ve iş birliği sağlanmıştır⁴³</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>8. Faaliyet esnasında kullanılan yazılı malzemeler (çalışma malzemeleri ve öğrenci ürünleri) grupta kullanılan tüm dillerde hazırlanmıştır</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>9. Ortak faaliyetin gerçekleştirilmesi esnasında eşit temsil ve iki/üç dilin değişimli olarak kullanılması sağlanmıştır</p>	<p>1 2 3 4</p>

43 Bu kriter velilerin ortak faaliyete dahil oldukları durumda gözönünde bulundurulmaktadır

<p>10. Öğrenci cevaplarının hem öğretmenler hem de öğrenciler tarafından eleştiriyse ya da değerlendirmeye maruz kalmalarından kaçınılmıştır.</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>11. Farklı dil/etnik gruba ait öğrenciler eşit muamele görmüşlerdir ve eşit/dengeli statü sağlanmıştır ve böylece tüm öğrenciler eşit değer/muamele görmektedir</p>	<p>1 2 3 4</p>
<p>12. Küçük gruplar ile çalışırken, mümkün olduğu zamanlarda gruplar etnik ve cinsiyet açısından karışık ve etnik/dil durumlarına bakılmaksızın aralarında iş birliği yapmaya teşvik edilmektedirler</p> <p>Açıklama: Öğrenciler aşağıdaki durumların sağlanması için teşvik edilmektedirler:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Etkileşim, olumlu karşılıklı bağlılık, grupta başarı için eşit imkanlar ve kişisel sorumluluk içeren iş birliği; ▶ Kendi fikirlerini, tecrübelerini, düşüncelerini ve duygularını ifade edebilecek/paylaşabilecek karşılıklı tartışma; ▶ Yaratıcılık, pratik ve zihinsel faaliyetler ifa edilme aşamasında karar almada eleştirel düşünme. 	<p>1 2 3 4</p>
<p>13. Ortak faaliyet esnasında ve dışında farklı etnik/dil öğrenciler arasında spontane iletişim ve arkadaşlık sağlanmıştır.</p> <p>Açıklama:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ Öğrenciler, aktif dinleme, kendi düşüncelerini ifade etme ve grupta yer alan diğer katılımcıların fikirlerini kabul etmeye teşvik edilmektedirler. ▶ Karşılıklı saygı ve güven ortamı vardır ve bunun daha büyük yakınlaşma ve dostluğa dönüşebilme imkanı mevcuttur. 	<p>1 2 3 4</p>

14. Ortaklaşa faaliyet ile ilgili öngörülen ve bağlantılı olan tüm içerikler gerçekleştirilmiştir.	1 2 3 4
ORTAKLAŞA FAALİYETİN TANITIMI	
1. Gerçekleştirilen faaliyetin nihai tanıtımı ile ilgili etkinlik düzenlenmiştir.	1 2 3 4
2. Faaliyetin hazırlanması aşamasında katılım sağlayan tüm etnik/dil gruplarından tüm öğretmen ve öğrencilerin eşit ve ortak katılımı sağlanmıştır (tanıtım faaliyetinin gerçekleştirileceği yer ve zaman seçimi, senaryo hazırlığı, davetiyelerin hazırlanması, lojistik destek sağlama vb)	1 2 3 4
3. Faaliyetin gerçekleştirilmesi aşamasında katılım sağlayan tüm etnik/dil gruplarından tüm öğretmen ve öğrencilerin eşit ve ortak katılımı sağlanmıştır	1 2 3 4
4. Ortak faaliyette çokkültürlü yapının görünürlüğü sağlanmıştır (grup yapısı ve farklı eğitim dillerinin mevcudiyeti ile. Mümkün olması durumunda içeriğe göre de)	1 2 3 4
5. Okul çalışanları, veliler, belediye ve eğitim kurumlarından temsilciler ve EEEP temsilcileri etkinliğe misafir olarak davet edilmişlerdir.	1 2 3 4

3. Faaliyetin gerçekleştirilmesinin ardından görüşme ve yansımaya

Faaliyetin gerçekleştirilmesinin ardından OEE (SİT) üyeleri faaliyet hakkında konuşur ve aşağıda verilen sorulardan yola çıkarak yansımaya yapılmaktadır.

1. Öğrenciler hangi derecede hedeflere ulaşılar?	2. Verilen görevin öğrencilere uygunluğu hangi derece oldu ve angaje ve motivasyonları hangi derecedeydi?
3. İletişim, iş birliği, etkileşim ve gruplar arası temasın uygun seviyesinin yakalandığını nereden biliyorsunuz?	4. Faaliyetin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için öğretmenlerin öğrencileri yönlendirmeleri ve öğrencilerin geri bildirimleri hangi derecede uygun gerçekleşti?
5. Nihai ürünün tanıtımının başarı derecesi neydi ve etnikler arası entegrasyon açısından öğrenci intibalarının yansımaları nasıl oldu?	6. Faaliyet gerçekleştirilmesinin iyileştirilmesi ile ilgili öneri ve düşünceleriniz nelerdir?

EK 2

MÜNFERİT ÇOKKÜLTÜRLÜ FAALİYETİN TAKİP EDİLMESİ ENSTRÜMANI

Bu enstrüman, münferit çokkültürlü faaliyetin takip edilmesine ilişkin adımlar, faaliyetin takip edilmesine ilişkin kriterler ve yansıma soruları içermektedir. Bu enstrüman münferit çokkültürlü faaliyetin hazırlık ve gerçekleştirme aşamasında ve faaliyetin sona ermesinin ardından özyansıma için kullanılabilir.

1. Münferit çokkültürlü faaliyetin planlanması

Münferit çokkültürlü faaliyet planlaması aşamasında, faaliyeti takip edecek olan yöneticiler ve SİT'in diğer üyeleri HAZIRLIK ve MÜNFERİT ÇOKKÜLTÜRLÜ FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ kısmındaki kriterleri kullanırlar.

2. Faaliyetin takip edilmesi

Faaliyet MÜNFERİT ÇOKKÜLTÜRLÜ FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ kriterlerine uygun olarak takip edilmektedir

SÜTUN 2 - HBelirtilen kriterlerin başarı derecesi ile ilgili 1-4 arasında değerlendirilmedi bulununuz. 1 en düşük, 4 ise en yüksek seviyeyi ifade etmektedir	SÜTUN 3 – Kriterin yakalanması ile ilgili somut örnekler vererek yorum/not yazınız.
---	--

MÜNFERİT ÇOKKÜLTÜRLÜ FAALİYETLERİN BAŞARILI GERÇEKLEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK KRİTERLER	1'DEN 4'E KADAR DEĞERLENDİRME NOTU	KRİTERİN YAKALANMASI İLE İLGİLİ SOMUT YORUM/NOT
MÜNFERİT ÇOKKÜLTÜRLÜ FAALİYETİN HAZIRLIK FAALİYETİ		
1. Faaliyetin hedefleri açıkça ifade edilmiştir ve genel olarak üç ana alan ile ilgilidirler: (1) bilgi, (2) beceri ve (3) tutumlar/değerler	1 2 3 4	
2. Faaliyet şu hedeflere ulaşmayı amaçlayabilir: önyargıların, kalıplaşmış davranışlar ya da ayrımcılığın azaltılması; saygı duyulacak tutumların geliştirilmesi ve farklı kültür ve etnik toplulukların kabul edilmesi; hoşgörü, barış, eşitlik, adalet tanıtımının yapılması; birlikte yaşama/arkadaşlık yapma ve dostluğun tanıtılması; çokkültürlü konularda okulda ya da yerel toplumda gündelik yaşam durumları ya da sorular ve güncel konularda eleştirel tartışmalar.	1 2 3 4	
3. Faaliyetler aktif, işbirlikçi ve tecrübe içeren metodların kullanımını öngörmektedir (dşyalog, küçük ve büyük grup içinde tartışma, rol yapma, gösteriş ve simülasyonlar, yazı ve durumların analizi, dram/tiyatro gösterileri)	1 2 3 4	
4. Öğrencilerin aktif olarak katılımını sağlayacak olan tüm kaynaklar ve çalışma malzemeleri hazırlanmıştır.	1 2 3 4	

5. Faaliyetin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için gerekli olan tüm önşartlar temin edilmiştir	1 2 3 4	
MÜNFERİT ÇOKKÜLTÜRLÜ FAALİYETİN GERÇEKLEŞTİRİLMESİ		
1. Çalışılacak konu ile ilgili öğrencilere giriş bilgisi verilir, hedefler hakkında açıklamalarda bulunulur ve edinilen bilgi ve tecrübenin çalışılacak konu ile bağlantısı kurulur	1 2 3 4	
2. Öğrencilerde motivasyon ve angaje edilmişlik ve öğrenciler ve öğretmenler arasında karşılıklı saygı ortamı mevcuttur.	1 2 3 4	
3. Bu noktadaki kriterler dört farklı konu altında ayrılmıştır. Sadece çalışılacak olan konu ile alakalı olan kriterler takip edilir.		
3.1. Çokkültürlü çalışmanın tanıtımının yapılması	▶ Öğrenciler kendi kültürlerinin değer hissini geliştirir ve olumlu kültür kişiliği oluşturlar.	1 2 3 4
	▶ Öğrenciler "diğer" kültürlerin özelliklerini öğrenme konusunda açık olma duygusunu geliştirirler	1 2 3 4
	▶ Öğrenciler saygı, empati, güven ve diğer kültürleri kabul etme hissini geliştirirler	1 2 3 4
	▶ Öğrenciler, farklı kültürlerden gelen öğrenciler ile etkileşim için gerekli olan iletişim ve iş birliği becerilerini geliştirirler.	1 2 3 4
	▶ Öğrencilerde, çokkültürlü toplumda etnikler arası entegrasyon değerleri gelişir	1 2 3 4

<p>3.2. İnsan hakları, demokrasi, sosyal adalet ve eşitliğin tanınımının yapılması</p>	<p>► Öğrenciler insan haklarının temel ilkeleri ile tanışıyorlar</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler hergünlük durumlarda insan hakları konseptini uygulamayı becerebilecek beceriler geliştiriyorlar</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler, adaletsizliğin tehditleriyle başa çıkma konusunda ve sosyal adaletin sağlanması için çalışmaya teşvik edilmektedirler.</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler demokratik süreçler hakkında bilgi edinmekte ve okul içine ve daha geniş çevrede değişiklik yapmak bağlamında demokratik hareketlerde bulunmak için beceriler geliştirmektedirler.</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler, kendilerinde ve diğerlerinde önyargı ve kalıplaşmış davranışları tanıyabilme becerileri geliştirmektedirler.</p>	1 2 3 4
<p>3.3. Önyargı, kalıplaşmış davranış ve ayrımcılığın azaltılması</p>	<p>► Öğrenciler, diğer etnik gruplar hakkındaki önyargı ve kalıplaşmış davranışları azaltmaya yönelik beceri geliştirmektedirler.</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler, ayrımcılığın oluşturduğu tehditler ile başa çıkma becerileri geliştirmektedirler.</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler, çatışmaya sebep olan faktörler ile tanışmaktadır.</p>	1 2 3 4
<p>3.4. Çatışmaların giderilmesi</p>	<p>► Öğrenciler çatışmaların çözümü ile ilgili ilkelerle tanışmaktadır.</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler, çatışma durumlarının analiz edilmesi becerilerini öğrenmektedirler</p>	1 2 3 4
	<p>► Öğrenciler işbirlikçi müzakere yapma becerilerini öğrenmektedirler</p>	1 2 3 4

<p>4. Öğrenciler aktif bir şekilde faaliyete katılırlar, çalışmalarını öğretmen tarafından takip edilir, öğrencilere yapıcı geri bildirimde bulunulur ve aşağıdaki becerilerin pratikte uygulanması için teşvik edilmektedirler::</p> <ul style="list-style-type: none"> ▶ <u>İletişim ve iş birliği</u> – aktif dinleme, ortak tartışma, diğerlerinin fikirlerine saygı duyma ve öğrenciler arasında aktif etkileşim;; 	<p>1 2 3 4</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ <u>Eleştirel düşünme</u> – delil ve alternatiflerin analiz ve değerlendirmesi; bilgi ve deliller arasında sentez ve bağlantının kurulması; delillendirebilecekleri kararları almaları; konu ile ilgili eleştirel soru sorabilme ve eleştirel yorumda bulunabilme; 	<p>1 2 3 4</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▶ <u>Sorunların çözülmesi</u> – sorunun tanımlanması; sorunların giderilmesi için farklı çözüm alternatiflerinin bulunması; teklif edilen alternatiflerin etkilerinin değerlendirilmesi. 	<p>1 2 3 4</p>
<p>5. Öğrenciler, tecrübe ve öğrenme süreci ile ilgili eleştirel yansımaya teşvik edilmektedirler.</p>	<p>1 2 3 4</p>

3. Faaliyetin gerçekleşmesinin ardından görüşme ve yansımı

Faaliyetin gerçekleşmesinin ardından OEE (SİT) yeleri faaliyet hakkında görüşür ve aşağıda verilen yansımaya sorularına göre yansımaya yapılır.

1. Öğrenciler hangi derecede hedeflere ulaştılar?	2. Verilen görevin öğrencilere uygunluğu hangi derece oldu ve angaje ve motivasyonları hangi derecede idi?
3. Tema ile ilgili belli anlama derecesinin yakalandığını nereden biliyorsunuz?	4. Faaliyetin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için öğretmenlerin öğrencileri yönlendirmeleri ve öğrencilerin geri bildirimleri hangi derecede uygun gerçekleşti?
5. Nihai faaliyetin başarı derecesi neydi ve ğrenci intibalarının yansımı nasıl oldu?	6. Faaliyet gerçekleştirilmesinin iyileştirilmesi ile ilgili öneri ve düşünceleriniz nelerdir?

